ANGLORVM PRÆLIA:

Ab anno Domini. 1327. anno nimirùm primo inclytiſsimi Principis Eduardi eius nominis tertij, vſque ad annum Domini. 1558. Carmine ſummatim perſtricta.

ITEM:

De pacatiſſimo Angliæ ſtatu imperante Elizabetha compendioſa Narratio.

Authore CHRISTOPHORO OCLANDO, *primò Scholæ Southwarkienſis propè Londinum, dein Cheltennamenſis, quæ ſunt à ſereniſſima ſua Maieſtate fundatæ, Moderatore.*

Hæc duo Poëmata, tàm ob argumenti grauitatem, quàm Carminis facilitatem, Nobiliſsimi Regiæ Maieſtatis Conſiliarij in omnibus huius regni Scholis prælegenda pueris præſcripſerunt.

LONDINI:
Apud Radulphum Nuberie, ex aſsignatione Henrici Bynneman Typographi.
ANNO DOMINI. 1582.
Cum priuilegio Regiæ Maieſtatis.

Regum Angliæ nomina, quorum

auſpicijs hæc bella geſta ſunt.

Eduardus tertius.
Henricus quartus.
Henricus ſextus.
Richardus tertius.
Henricus octauus.
Richardus ſecundus.
Henricus quintus.
Eduardus quartus.
Henricus ſeptimus.
Eduardus ſextus.

Philippus & Maria.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

X Ve

A Copie of the Letters directed by hir Maieſties

High Commiſsioners in cauſes Eccleſiaſticall, to all the Byſhoppes thorowout hir Highneſſe dominions of *Englande* and *Wales*. by eſpeciall order from the Lords of the priuie Councel, for the publike reading & teaching of this Boke in all Grammer and Free ſcholes within their Dioceſes.

AFTER our heartie commendations &c. Wheras wee of hir Maieſties high Commiſsion Eccleſiaſtical, haue receiued Letters from the Lordes of hir Highneſſe moſte honourable priuie Counſell, THAT we ſhould directe order to all the Byſhops of the Realme, to cauſe to bee receyued and publiquely read and taught in all Grammer and Free Scholes within their ſeuerall Dioceſes a Booke in Latine verſe of late imprinted, entituled *Anglorum prælia*, ſette forth by one Chriſtopher Ocklande, as by the true Copie of their Honours Letters, which wee ſende you here incloſed, it may appeare vnto you. THESE are therefore to require you, according to their Honours pleaſures ſignified to vs in that behalfe, forthwith vpon receipt heerof to take preſent order within your Dioceſe for the due accompliſhment of their ſayde Letters accordingly. AND ſo wee bidde you heartily farewell. From London the ſeauenth of May. 1582.

Your louing Friendes,

Iohn London.	Owin Hopton.
Da: Lewes.	W. Fletewoode.
Bar: Clerke.	Pet: Osborne.
W. Lewyn.	Tho. Fanſhaw.

HONI·SOIT·QVI·
MAL·Y·PENCE·
E·
R

AD ILLVSTRISSIMAM POTENTISSIMAMQVE PRINCIPEM, D. ELIZABETHAM, ANGLIAE Franciæ & Hiberniæ Reginam, fidei *propugnatricem.*

REgia Nympha, ſoli moderatrix alma Britanni,
Quæ pace & vera relligione nites,
Quæ vitæ meritis, morum & candore coruſcans,
Zenobiam vincis, ſiqua vel antè fuit:
Iunonem ſceptris, Venerem vultu, arte Mineruam
Quæ exprimis, & pluſquàm fœmina, mente ſapis:
Lenis ades, fœlixque meis illabere cœptis:
Vultus (Diua) tuus numinis inſtar erit.
Grande opus eſt, impar tanto ſuccumbo labori,
Ni fauſto nobis ſydere Diua mices.
Diua mica, proauoſque tuos & auita trophæa
Qualia, quæ fuerint, per tria ſæcla, vide.
Quorum cùm teneas ſolium, diadema, viceſque,
Illorum bellis gloria parta, tua eſt.
Nec ſanè inſipidum eſt, deſcribere bella puellæ,
Vt pax, ſic doctæ Palladi bella placent.
Hoc opus ergò precor Princeps, lege fronte ſerena:
En ego iudicio ſtóue cadóue tuo.
Abijciant omnes, conculcent, nil moror omnes:
Vni (ſi poſſim) poſſe placere ſat eſt.
Det Deus, vt ſemper geniali pace fruaris,
Et ſuperes proauos gloria, honore, tuos.

Maieſt. tuæ obſequentiſſimus

CHRISTOPHORVS OCLANDVS.

In Christoph Oclandi Anglorum *Prælia*, πανηγυρικόν.

OClandi hos quisquis trutina librauerit æqua
Centones, Britonum dum canit arma Ducum:
Quodam iure potest illum vocitare Britannum
Phosphoron, historiæ deliciasque nouæ.
Aurea dulcisonæ qui callet plectra Thaliæ,
Inque leues Clio cui venit alma modos.
Nec quisquam, nisi stips, caprimulgus, tressis agaso,
Caudex, scurra, lapis, rabula, carpet eum.
Enthea vis tanta est, bello vt metuenda Virago
Non se aliunde decus tantum habuisse putet.
Tanta fides, tantúsque lepos, tam grata venustas,
Tanta Charis, Pithô, Suadaque tanta nitet.
Suasilis Oclandi Taratantara talia pandit,
Dum sonat altisona bella cruenta tuba.
Bella cruenta quidem; quibus vsque Britannica virtus
Emicuit victrix, atque brabeia tulit.
Pollice dúmque habili multa effert, multa Timantis
Obuoluit velo, multa reclusa notat.
Inuideat Latium, sileat iam Gallia pugnax,
Obmutescat Iber, murmuret atque Scotus.
Fœlices Angli Heroes, queis talis Homerus,
Tyrtæusque bonis obtigit auspicijs.
Iam Phlegetontæis non vestra trophæa cauernis
Squallent, vt pereant ilia rupta Codro.

Thomas Newton, Cestr.

Anglorum prælia.

Aspera quã valido gens inclyta Marte Britãni
Prælia conſererent animo, quo turbine telum
Torquerent, quantis acrem ferrẽtur in hoſtem
Viribus; ante decem & ſex ſæcula: Cæſaris, olim
Anglica Romanis cùm regna laceſſeret armis,
Nobilis hiſtoriæ facunda volumina tradunt,
Splendida quæ referunt populi monumenta Britanni.
Ac niſi proditio mala promouiſſet Iüli
Conatus, fruſtrà, tetigiſſet littora claræ
Albionis: trepidum fruſtra Romana iuuentus
Mouiſſet bellum, nec vectigalia magnis
Cæſaribus, populo aut Romano penſa fuiſſent.
Quid tam inuictũ vſquam, cui tanta potentia regno eſt;
Si modo diſſideat, quod non capiatur ab hoſte?
Quid tumido feruens rabidi certaminis æſtu
Non ſpargit populus? quid non diſcordia frangit,
Diſſipat, eneruat; fera cùm dominatur Erynnis?
Cæſar fortis erat, pugnax, animoſus, & audax,
Ad finem geſtis rebus memorabilis, æui,
Tot populis ferro iuga ſub ſeruilia miſſis.
Num potuit toties ſine numine victor abire?
Num gentes ſuperare, atque arma potentibus armis?

Iulius Cæſar fecit impreſſionem in Angliam ante annos mille ſexcentos.

Ciuilis diſſentio præſentem parit patriæ ruinam.

Laus fortitudinis Germanorum & Gallorum.

Germanos fudit. Gens illa austera, minaxque,
Non Italis bello cedit: vi corporis ingens,
Atque animi. Fudit Gallos. Quos mascula virtus
Ornauit semper bellique domique vigentes.
Vnde igitur solis Romanis gloria Martis
Sæclo illo cessit, terrarum & totius orbis
Imperium Augusto: per fortia gentibus arma
Deuictis, humili vel deditione subactis?
Nascente vt Christo pax scilicet alma bearet
Mortales, totam pro tempore fusa per orbem.
Quæque suas retinere vices seriemque probantur
Ordine dispositam. Certus quoque terminus illis.
Primos egregiæ famæ bellando monarchas
Coctilibus Babylon muris, Ægyptus & vndis
Nile tuis frugum & pecoris fœcunda, fouebant.
Namque rudes aliæ gentes, sed adhuc neque gnaræ
Bellandi fuerant. Aliquot post sæcula Græci
Magnanimi reliquis decus eripuêre Graiui,
Si laus inuictæ spectetur bellica mentis.
Ausoniæ gentis virtus suppressit Achiuos:
Sedibus è proprijs Gothi pepulere latinos:
Sic clauus clauo, sic vnda superuenit vndæ.
Est deus omnipotens qui temperat omnia nutu,
Qui mare, qui terras, qui cœli regna gubernat,

Dominus exercituum Deus est.

Ille, ille armorum Deus est, qui fulmine terret,
Ille exercituum Deus est, qui donat, & aufert;

Incutit

Incutit horrores, animos additque viriles;
Vincere dat, victos & subijcit ensibus hostes.
Hostibus ecce manu domitis victrice triumphat
Cui primus partes, tribuit diuina voluntas.
Vltimus horrendis populus sit nobilis armis,
Quem niuea glacie gelidus septentrio stringit:
Robustus populus, trux, ingeniosus ad omne
Sæui martis opus, nimis ad fera prælia promptus,
Assuetus bellis immani corpore Teutho,
Dalmata, Polonus, Sueuus, fortissimus Hunnus,
Flander, Gallus atrox, Hispanus, belliger Anglus,
Et Scotus egregiæ virtutis pectore pleno
Militiæ excercent opus acre, viriliter omnes.
Frigore nec victi, rapidi nec solis ab æstu,
Offuscantque suæ laudis splendore priores.
Immittis bellum Deus optime maxime, pœnam,
Vindictam scelerum, genti cùm iraſceris vlli.
Criminis admissi pœnas gens impia pendit,
Fortunata venit summo victoria cœlo.
Ergo tota rei bene gestæ gloria magno
Ascribenda Deo, qui dirigit omnia nutu.
Is mihi de bellis dicturo carminis esto
Principium, duri firmus moliminis author,
Aspiretque meis cœlesti numine cæptis.
A magno exortus Gulielmo tertius eius
Nominis Eduardus, rex imperitare Britannis

Laus gẽtium totius Europæ.

Eduardus tertius adhuc 15. annorum regnare cæpit

Cæpit, vbi vixdum ter quinque expleuerat annos.
Ille domi prudens consultor, ciuibus æqua
Iura dabat, legesque in publica commoda vertit:
Numinis at cultum super omnia semper amabat.
Signa pererrârat quater omnia fulgidus axe
Æthereo Phœbus: quinto cùm brachia Cancri
Tangeret, electo Mauortem milite tentat
Impiger, inque Scotos infestos suscipit arma
Eduardus. Verbis toto pars maxima regno
Tantæ fortunæ regales asperat iras.
Quippe Scoti sacræ violârant fœdera pacis,
Scomma satum nuper veterisque iniuria facti
Significat Rhythmum, vt appellant, opprobrij plenum: & Scrinia regia compilata.
Acceßit, Stanopi cum claudebantur in arcto.
Scrinia præterea boreali Hamptone recluſa,
Reddita confractis furtim ſua ſcripta ſigillis.
Hæc pugnaturis animos pia cauſa ſuperbos
Fecerat, & vacuos belli terroribus Anglos.
Sed ſermone Scotos blando ſi forte nephandi
Pæniteat ſceleris, dederint ſi forte quod æquum eſt,
Plantageneta pius cenſet prius eſſe mouendos.
Non tamen hic populus reſipiſcit, at improbus odit,
Baliolus rex Scotiæ pulſus regno a ſuis venit in Angliam.
Ipſe volens Dominum Baliolum dedere morti.
Qui ſimul inſidias ſenſit, diſcrimina vitans
Venit ad Angliacas mutatis ſedibus oras:
Narrat & Eduardo quas gens ingrata Scotorum
In caput illius fraudeſque doloſque tetendit.

Vt ferat auxilium dein supplice voce rogauit,
Admissus mæsto qui vultu talia fatur.
Qui cœlum & terras homineſque feraſque creauit
Prouidus insigni statuit moderamine rerum,
Vt foret alterius princeps opis indigus alter,
Et qui accepisset plus commoditatis, haberet,
Pectore quod grato posset debere datori:
Credo etiam hoc opus immortalis numinis esse,
Quosdam infœlices infausto sidere natos
Deprimi in hoc sæpe ærumnis grauioribus orbe.
Quorsum hæc omnipotens? bona quod bonus omnia læto
Largitur vultu dona & mortalibus ampla,
Vultque sui similes miseræ succurrere plebi.
Pluribus in notare nolo ambagibus vti:
Quare prolixi sermonis tædia pellam.
Obtinui nuper regnum patris vnicus hæres,
Impositis populo duræ ceruicis habenis,
Securuſque meos tranquilla in pace regebam.
Cum subito insurgens commoto turba tumultu
Opprimit incautum, nil suspicionis habentem,
Expugnans nostram accitis ductoribus arcem.
Quid facerem infœlix illo impendente periclo
Temporis articulo, cum nullus adesset amicus?
Numinis auxilium tacitus mecum inuoco supplex.
Numen erat præsens. Venit hæc sententia menti,
Effugio elapsus per apertam nocte fenestram

Oratio Basiloi ad Eduardum 3.

Concubia, vestras hinc sum digressus ad oras.
Hoc mala gens turpem prætexit nomine culpam
Neglectis regni satrapis populoque Scotorum
Me tibi Rex nimium, nimium fauisse Britannis.
Nunc patria careo, charis cum coniuge gnatis;
Pauper, egens erro, externis regionibus exul.
Nil restat nisi spes, miserorum triste leuamen,
Ærumnis homines pressos quæ haud deserit vnquam,
Dum spirare queant, mihi languescentia mulcens
Pectora, venturisque feret meliora diebus.
Nostrorum (ô quæso) clemens miserere laborum:
Quod si tu fieri rerum tutela mearum
Digneris, dum me fortuna affligit acerba,
Inque clientelam susceperis omine dextro,
Reddes mutata Baliolum sorte beatum:
Nobilis & facti florebit fama superstes.
Hæc mihi votorum summa est, nihil amplius opto.
Eduardi Regis responsio.
Excepit tali Baliolum voce tacentem
Maximus Eduardus gentis spes summa Britannæ.
Hoc fragili variis voluuntur casibus orbe
Omnia, celsa ruit turris grauiore ruina,
Aduersis rebus qui nulla ex parte mouetur
Nec vi fortunæ reflantis frangitur vlla
Sed constanti animo fert imperterritus omnem
Iacturam, debet vir prudens iure videri.
Nobilis est alijs præstans, patientia, virtus.

Fortiter

Fortiter hæc animo placidus tolerato virili.
Ipſe Deus certum volet his imponere finem,
Cùm viſum fuerit, cùm grata ſuperuenit hora.
Tu tantum expecta paulùm dum meßis ariſtas
Attulerit, feruenſque herbas produxerit æſtas
Ignipedum vt tellus alimenta miniſtret equorum.
Interea in gentem hanc ego prouidus arma parabo:
Armati regno noſtro cogentur ab omni,
Quicquid & inſigni conduxerit vtile bello.
Fautores cauſæ debellabuntur iniquæ
Teque tua populum frænantem ſede ferocem,
(Si Deus annuerit) ſolioque locabo paterno.
Dixerat Anglorum princeps: regalia multo
Atria complentur fremitu, ſcelus eſſe nefandum
Clamabant gentem ſceleratam pellere regno
Legitimum Regem, ac illum voluiſſe necare.
Pauci interceſſere dies & perbreue tempus:
Egregios ſatrapas Eduardus conuocat aptos — Apparatus belli aduerſus Scotos.
Militiæ, lectis mox centurionibus explet
Rex iuſtum numerum, turmis equitum, atque cateruis
Diſpoſitis peditum, numeroſa pecunia tanti
In ſumptum belli ex fiſci depromitur arcis:
Et plauſtris portanda datur, gratiſſima merces.
Jamque duo reges Anglus prior, atque ſecutus
Deinde Scotus, coram Baruico mœnibus altis — Baruicum oppidum obſidione cinctũ.
Munito auſpiciis dextris tentoria figunt;

Qui

Qui Scoticos iuxta Tuedam circumiacet agros.
Baruicum muris locus est firmissimus amplis,
Ex cæmentatis saxis, ex aggere celso,
Vt facile inclusos inimico liberet ense,
Ferre queat duros curuæ testudinis ictus.
Adde quod insignis structa arx ex rupe cauata
Oppidulum exornans minitetur nubibus atris
Altius insurgens, vicinaque prospicit arua
Oppidi descriptio.
Facta armis pugnæ omnigenis & milite forti.
Plurima per totos tum propugnacula muros,
Quæ Baruicum hosti fere inexpugnabile reddant.
Tueda latus firmat, quà humectat nubifer Auster,
Tutatur pontus, Titan vbi surgit ab Euro,
Illustrans claro spaciosam lumine terram.
Pars Borealis habet, quà fiat fortior, arcem,
Indigenasque suos habitantes montibus vrbi
Vicinis, Scotiam regionemque insuper omnem.
Non tamen hæc tutos tot propugnacula ciues
Principis aut arx hæc violentis liberat armis.
Nam postquam Anglorum per apricos agmina campos
Circumfusa, cauis cinxissent mœnia fossis,
Oppugnatio oppidi.
Aggereque egesto, ferratas claudere portas
Incepêre Scoti, vulgi firmare coronis
Densatis muros & grandia voluere saxa.
Oppugnant parte ex alia molimine vasto
Anglorum solido fulgentes ære cohortes,

Pars

Pars horum portis crepitantes admouet ignes,
Ferro alij biſores tentant excindere ualuas.
Illi Vulcanum iniectum reſtinguere contra
Totius oppiduli uicatim fontibus hauſtis.
Vtque auido præſens uitetur ab igne periclum
Terreüs ingreſſu portarum opponitur agger,
Arceat vt noſtros, & aquis feruentibus hoſtes
Perfundunt aditum quærentes enſe Britannos.
Haud impune Scotus tulit hæc, pars ſaucia fundis
Contortis, alij miſſa periere Sagitta.
Obſeſſis nec erat lucis nec noctis opacæ
Tempore facta quies, animi gliſcebat in horas
Ira vltrix præceps & pugnæ inferbuit ardor.
Nocte intempeſta ſimulant ſe ſcandere muros.
Tympana rauca ſonant, Scalarum mentio facta
Cum clamore metus exangues incutit hoſti.
Iamque loco hoc aditum hic, alius quærebat in illo,
Apparent tenebras per ſpiſſas veſtibus albis
Brutigenæ ex lino, inſomnes traducere noctes
Cogitur obſeſſus, timor & ſpes vrget vtroſque.
Interea in caſtris menſis proceſſerat vnus,
Dira Scotos & acerba fames in mœnibus arctis
Concluſos vexat, grati penuria victus
Gliſcit, & exiguus panis vænundatur auro:
Piſcis erat nullus, caro nulla, obſonia nulla,
Paulum acidi vini. Socios dux maximus arcis

Oratio arcis Batuicenſis præfecti ad Socios.

Conuocat, atque loquens sic in paucissima confert.
Quis nescit quod nunc nostræ coguntur in arctum
Copiæ, & hinc nobis non fas abrumpere sede
Deserta, periisse fame est crudele, tremendum
Triste genus mortis, presertim corpore sano
Robustoque viris, maturum decidit vltro
Pomum, immaturum manibus diuellitur & vi
Admota, quis membrorum mortalibus vsus,
Quis fructus vitæ, si grata cibaria demas?
Et caput atque manus præsenti morte peribunt,
Si ventri desunt alimenta. Quid ergo sodales
Suadetis, dedam certis ego legibus vrbem?
Quam tandem fortes capient pugnando Britanni,
Inflicto captos perimentes vulnere ciues,
An sinam ego vt vesana fames nos opprimat omnes?
Desierat castri præfectus dicere plura,
Cum fremit incertum stridenti murmure vulgus.
E multis tandem placet hoc, è mœnibus album
Appensum conto tendunt velamen oliuæ
Pacificæ signum, poscentes supplice voce
Affari Regem, siue è magnatibus vnum.
Mittitur extemplo è castris ad mœnia quærens
Quid poscant, cùm sic miles prouectior inquit.
Postulat apponi turba hæc obsessa Scotorum
Gratiam eam, pactas aliquot si forte dierum
Propitio Eduardo (quæ sit clementia Regis)

Impetret

Impetret inducias, promittit dedere castrum
Oppidulumque suum, ni qua septentrio spectat
Baruici muros manus auxiliaris ab ipsis
Regni principibus missa ac illapsa veniret
Noctu infra spacium plus vel minus octo dierum Pactæ inducíæ.
Subsidium victumque ferens: Nos sede relicta
Ædibus & propriis nostro de iure Britannis
Cedemus, Regi Eduardo dedemus & arcem.
Obsidibus promissa datis firmare iubentur, Obsides dati.
Hisque datis bis sex pro tempore fecit uterque
Inducias pacto. Nequit at fallacia gentis
Tecta latere diu, cuius graue pectus abundat
Fraudibus ingenitis & non eget arte magistra.
Vix ter circuitu phœbus peragrauerat orbem,
Cum vigil in castris obnixius excubat Anglus,
Perque vices alij ac alij in statione manebant.
Quarta dies aderat, nimium spirantibus Austris
Littus ad occiduum sol declinauerat, atra
Nox deinde asperfit terras horrentibus umbris.
Grata quies hominum, volucrum, pecudū atque ferarū
Corpora tum molli mulcebat fessa sopore,
Curabant tantum vigiles borealia vici
Mœnia, ne Scotus hâc furtim perrumpere posset
Ex pacto quoniam conuenerat inter utrosque
Aut hac auxilium venturum parte petitum,
Aut arcem obsessam se dedere velle Britannis.

Ecce venit medijs tenebris acerrimus hostis
Dacetus, Scotiæ Satrapes primarius, vsus
Circuitu circa passus ter mille remotis
A castris eques, & turmis comitantibus intrat
Anglorum fines, transmisso flumine Tuedæ.
Iam quamuis inhiberet iter pons ruptus ab imo
Saxeüs oppidulo propior gradientibus obstans:
Dacetus cum paucis alijs Baruicum noctu ingreditur
Attamen excelsam venit Dacetus in arcem,
Ex socijs aliquot summersis gurgite vasto.
Continuò toto Baruico clamor in auras
Tollitur, & læta testantur gaudia ciues
Voce, sed in magnum subito conuersa dolorem:
Scoti fædifragi.
Namque mali conuicta doli plebs improba, pœnas
Quas facto meruit, paulo post iure pependit.
Fama rei gestæ volitans pernicibus alis
Ante diem exortam venit in tentoria Regis.
Postera lux oritur, patula suspenditur obses
Obsides cruci affiguntur.
In cruce, regali ex mandato primus & alter
Et simili lætho decreuit dedere morti
Quoque die binos, donec foret vltimus horum
Absumptus laqueo. Tum denique serò nefandi
Pœnituit facti ciues, fideique solutæ.
Hic procul agnoscit defuncti corpus amici
Aëre dependens gelidis agitarier auris.
Dedecus ille suo generi lugebat inustum
Infami lætho, dum pendet ab arbore gnatus

Vrbis conſpectu miſeræ ſpes vnica matris.
Crinibus exululant paſsis per mœnia ſtantes
Fœminæ, & infirmis plangunt ſua pectora palmis.
Sed quia dura fames malum ineuitabile portis Fames obſeſſos premit.
In mediis peſtis prorepens gliſcere cœpit
Euacuans auidis paulatim faucibus eſcas
Omne penu. Leuat hos ex magna parte dolores.
Commentum ecce nouum ſimile inuenere priori
Inuitis vt parua, cohors perrumperet Anglis
Caſtra, & adincluſos, arma auxiliaria, lætos
Inferret que cibos, ſpacium rurſum octo dierum
Si rex donaret, techna ridere reperta
Optimus Eduardus, votis tamen annuit iſtis.
Gloria, non Regi prædiues præda petita eſt,
Quippe Sagax rem tractari præſenſerat aſtu.
Pax erat in caſtris, reſupino corpore ſtertunt Secundò induciæ pactæ.
Iam Baruicenſes, & curant membra ſopore.
Suauis enim ſtomacho latranti defuit eſca.
Sol medium curſum cœlo confecerat alto
Signifero, horrendi percurrens terga Leonis,
Præcipiti iapſu properans, quo lucidus ortum
Veſper habet. Duris acies thoracibus ære
Montibus apparet procedens agmine longo.
Latis ſicut oues paſcentes gramina campis Ingens Scotorum exercitus apparet.
Aut vbi in apricis exultant collibus agni
Eripiunt oculis numerum: terram vndique complent

Corniger albentes aries dux eminet inter
Fœmellas, animi virtute & robore pollens:
Armatusque suo telo mala dira minatur.
Haud aliter Scoticæ ferratæ monte phalanges
Se procul ostendunt, complentes milite campos.
Inde in planitiem glomerati passibus æquis
Descendunt, sua & audaces vestigia firmant.
Quisque suum tollit signum vexillifer, & dux
Ante omnes, capite ac humeris excelsior, ibat.
Tueda propter fluxum maris inundabat. *Tueda suas vltra ripas increuerat illo*
Temporis articulo fluxu maris. Vnde sciebant
Anglis esse fugæ sceleris spem prorsus ademptam,
Viribus humanis freti, non numinis vllo
Iactantia Scotorum. *Auxilio iactant elato corde superbi*
Se fore victores, occidendoque Britannos
Verbere lanceolæ, ac ictu mucronis ad vnum,
Sic gesto nondum bello cecinere triumphum
Inflati. Spes & gens praua fouebat inanes.
Magna quoque obsesso populo fiducia creuit,
Aduentare suas acies campestribus aruis
Cùm, procul aspicerent, & quisque agnosceret arma
Patria, de bysso & procerum vexilla suorum.
Ordo Scotorum acie instructa. *Frysselli fratres incedunt ordine primo,*
Nomina nobilium Scotorum. *Gualteruſque Stuard, tum Cardoil atque Grehamus,*
Parkeys & Gurdon, Brydus, Gramatus, & acer
Gilbertus Douglas, comes & Morreyus Abbhyn

Insignes

Insignes ostro, milesque gregarius hastas
Lanceolasque manu portat thoracibus æreis
Corpora contectus, galeisque micantibus omnes
Tristes ore minas sæuo spirare videntur.
Hi clari comites aciem duxere secundam
Postremamque pares istis in honore duelli.
Moseus, inde Moris, Valam, Gordenius heros,
Alanusque Stuard, cui Sotherlandia nomen
Donat honorificum, nitidis & Ruffius armis
Lynnax, & Cambel, comes Atheleius, ille
Pulcher Alexander Brus, Cetonusque, Groosque,
Lyndesus, atque alij, quorum celeberrima fama
Europæ quorum per latas funditur oras
Gloria, clarorum proauorum stirpibus orti.
Ingens præterea numerus sine nomine vulgi
Agrestis supra decies sex millia quinque,
Structa acie stabant, contra non segnius Angli
Expediunt enses, præacuta cuspide pila,
Neruos, & binis sinuatos cornibus arcus,
Spicula de duro ferro limata, sagittas,
Conspicuæ plumis summo pendentibus ardent
Vertice, splendenti solis sub luce cohortes.
Ordinibus prius instructis rex arduus infit.
Aspectu recreor vestro, de gente vetusta
Brutigenæ, hic alacer vultus vos indicat esse
Intrepidos, mortis nulloque timore teneri.

Anglorum acies.

Oratio Regis Angliæ ad suos prælium inituri.

Sic

Sic decet ingenuos dignam & me principe plebem,
Milite qui forti ſtipatus, nobile martis
Tentat opus, cauſa & pia belligerantibus adſit,
Ibit in aduerſos princeps audacior hoſtes.
De ſocijs mihi polliceor quod maximus olim
Tentaturus Alexander fera prælia contra
Perſas, & fretus Macedûm virtute, Darium
Regnatorem Aſiæ. Quod ſi quæratur honeſtum
Dignius an fieri magno quid principe poßit?
Vel quid honorificum magis? in ſua regna carentem
Reſtituam vt Regem patria laribuſque paternis?
Quæ ſit ab hoc populo nobis iniuria nuper
Non illata ſemel, prodenſque volenſque tacebo.
Faxo ego ſi viuam, vt diſcant non temnere Diuos,
Iuſtitiam haud violare ſacram, non pellere Regem
Hæredem de iure ſuo. Scelera iſta quouſque
Precatio Regis qua inuocat numen. *Mi pater omnipotens oculis Deus aſpicis æquis?*
Sis Deus è ſummis cœlis acerrimus vltor
Iſtorum ſcelerum, virtutem infundito ab alto
Pectoribus noſtris, hoſtique immitte timorem.
Propitium nobis aderit (mihi credite) numen,
Si quiſque vrgebit pugnando viriliter hoſtem.
Quid moror? euentus præſagia ſentio læti.
Ergo agite in tenuem ſublatis aëra ſignis
Pectore fidenti, trepidas inuadite turmas.
Finierat princeps Eduardus talia fatus.

Extemplò

Extemplô Anglorum magnus ferit æthera clamor,
Ingeminantque simul nostra est victoria, numen
Nobis aspirans stimulos in pectore versat.
Interea totis acies munitur ab alis
Arcubus & calamis consueta ex arbore, quorum
Spicula loricas poterant terebrare trilices.
Ecce dato signo moniti clangore tubarum
Attentant alacres magno molimine primam
Angligenæ pugnam, certatim missile ferrum
Offuscans solis spisso volat aëre lumen,
Ater vt in cælo commista grandine nimbus
Orta nigrantes offundit luce tenebras
Telluri. Pauidis subitô mortalibus horror
Incutitur, campisque petunt sua tecta relictis:
Sic celeris missu lux est ablata sagittæ
Fortiter audaci lignum intendente Britanno,
Sudorem multo salsum eliciente labore,
Per medias calamus dum currit peruius auras.
Ambæ concurrant acies hæsitque viro vir.
Non ita Cyclopum mons horruit ictibus Ætna,
Terribile suê incude sonos Vulcanus in antro
Ignipotens vasto flammis fumantibus vnquam
Edidit, alternis famuli dum brachia tollunt
In numerum vicibus, versantes forcipe massam:
Vt tonuit strepitu collisis ensibus omne
Baruicense solum, totusque Halidania collis.

Signo dato prælium cõmittitur.

Ictu pilorum sternuntur multa Scotorum
Millia. Pars tenera stridentem fronte sagittam
Accepit, terram pulsans moribunda cruentam.
Hic procul oppugnans latos transfigitur armos:
Interit ille, femur ferro confossus acuto.
Maxima pars medio succumbit pectore vulnus
Aduersum accipiens rupto thorace per imum,
Quà calidum iecur adiunctum pulmonibus hæret.
Anceps congressu fluitat luctatio primo:
Impetus at postquam est factus violentior hostes
In medios, hos retrò pedem ille referre coegit
Plantageneta potens, cruor emanare recluſa
Carne acie chalybis, rapidi torrentis vt vnda
Incipit, aut pingues vbi terras irrigat Auster
Turbidus, emittens pluuias brumalibus horis.
Quis fando poterit cladem memorare diei
Illius, aut lachrymis potis est æquare dolores?
Qui sué occisorum numerum, vel nomina carptim
Explicet, ad miserum gladius quot miserit orcum?
Qui gemitus auditi? & quæ suspiria ducta
Cordibus ex imis, animam quando oribus efflant?
O diram rerum faciem, iacet obruta cæsis
Terra cadaueribus, quæ nulla sepulchra tegebant.
Vt solet in caulas postquam perrepsit ouiles
Vrget quem vesana fames, lupus ore voraci
Sanguinis exugens riuos, desistere cæpto

Nusquam,

Nusquam, præteriens semesum triste cadauer,
Sed viuas ad oues properabit dentibus asper:
Anglus ita insequitur, cæsorum corpora calcans
Integros hostes immani percitus ira,
Obstantesque Scotos veruinis, ense, sagittis,
Protelat, donec Scoticæ languere phalanges
Cæperunt animis, paulatim & cedere campo.
Ingentem rursus clamorem ad sidera tollunt
Brutigenæ, multumque Scotis fugientibus instant.
Et quoties inimica cohors glomératur in vnum,
Atque nouum demens satagit reparare duellum,
Fessa repugnando victori porrigit herbam.
Sanguineum hoc tandem bellum nox finit atra.
Tum tuba defessos Anglos in castra vocabat
Imperio Regis, caniturque receptui ab omni
Parte cruentati campi. Tunc hoste fugato
Lætari licuit, tunc respirare potestas
Militibus, iuuat & tutos meminisse pericli
Præteriti. Bacchus, donum Cereale, cibusque
Anglorum longam post pugnam recreat artus.
Præ nimia, nemo tenebris dormiuit obortis
Lætitia, narrat fortunas quisque priores,
Exacti nuper iuuat & meminisse laboris.
Interea (breuibus nihil est velocius horis)
Auroram roseam præmittens clarus Apollo
Lumine terrarum totum patefecerat orbem.

Scoti cæsi & cæteri fugati.

Canitur receptui ab Anglis Edwardi iussu.

Eduardus proxima post pugnam aurora cum suis deo supplicat & gratias agit.

Tum memor auxilij diuini Eduardus, opisque
Quam ferri erga hostes medio certamine sensit:
Ipse suos totis inflexo poplite castris
Iussit adorarent summum prece supplice numen,
Cantarent meritas læto modulamine laudes.
Pro nobis Dominus Deus oppugnator in altis
Qui regnat cœlis, sanctus ter sanctus in æuum
Omne, Deus sabaoth solus celebretur honore
Dignus, & hunc timeant omnes per sæcula gentes
Omnia. Cælestis Domini quis brachia nostri
Aut vim ferre queat, qui nutu concutit æquor
Fluctisonum, terram sinuosam, mobile cælum,
Eius ab Angligenis toto cantabitur orbe
Gloria. Descendit celso victoria cælo.
His ita perfectis princeps tentoria liquit,
Inque illos vbi pugna fuit, se contulit agros.

Numerus Scotorum in bello occisorũ XXXV.M. & D.

Hic ex captiuis satraparum nomina discit
Bello occisorum, paulum immutata vigorem
Antiquum facies retinebat, in ore sedebat
Pallor iners, ægrè vt vultum dignoscere posses.
Cumque recognoscit valida de gente Britannam
Inconcussam aciem, tantum desiderat ipse

Ex Anglis periere tredecim.

Bis sex ex toto numero, si iunxeris vnum.
Quæ pars vulnus habet, sanatur adepta salutem
Emplastris, paucis post conualuitque diebus.
Protendens igitur ambas ad sidera palmas

Exclamat

Exclamat quantum Deus, ô ter maxime, quantum
Debeo, quanta tua est in gentem gratia nostram.
Interea ex ducibus quidam lustrauerat omnem
Campum, & deciduo fædata cadauera tabo,
Vultu subtristi similis lachrymantibus ora,
Effugisse Scotos compertum aiebat habere
Saluos in patriam viginti millia quinque.
Ex tota autem acie hostili periisse Scotorum
Quinque & triginta præacuto millia ferro,
Accedunt istis præclaro sanguine creti
Plusquam quingenti, claræ pars maxima gentis.
Hæc vbi cognouit rex Plantageneta, reuertit
In castra ad socios, cui nuntius obuius ibat
Declarans sese Baruici dedere ciues,
Et pulchrum oppidulum præcinctum mœnibus altis,
Si modo donaret clementia regia vitam,
Vtque bona asportent, illis concederet vltro.
Rex pius effusi pertæsus sanguinis autem
In bello, ipsorum vitæ se parcere dicit:
Sed bona constanter negat asportanda, Britannis
In prædam cessura suis, perpulchra laboris
Ad res præclaras irritamenta gerendas.
Quid non dira fames mortalia pectora cogit? Baruicenses se dedunt.
Quid non fortuna aduersa reflante? necesse
Telum ingens. De certa igitur pepigere salute,
Et solis induti exibant vestibus vrbem.

Inclytus Eduardus iam fortem possidet arcem,
Oppidulũ Anglus habet turritũ, & quicquid in illo est.
Venisse in vacuas quem non ditauerit ædes.
Sollicitudo licet transuersum pectus agebat
Principis, & varius curarum pungeret æstus:
Prima tamen cura est Balioli: victor egentem
Baliolus in regimen restituitur. *Adiutrice manu solio stabiliuit auito,*
Donatum argento, stipatum milite forti.
Post vbi præsidio imposito discedere tempus
Admonet, Australes patriæque reuisere fines,
Rex Eduardus Londinum redit. *Londinum ingressus spacioſis nobile vicis*
Excipitur, summo princeps affectus honore.
Gratatur reduci ciuis, gratatur & vxor
Principe cum paruo illustris regina Philippa.
Eduardi egregias celebrant per compita laudes:
Gloria discinctos eius penetrauit ad Afros
Et Gangis ripas pernix perrexerat vltra
Fama noui belli, nostri miracula mundi.
Rex indefessus loca regni circuit ampli
Explorans vrbes, terras, hominumque labores.
Nouum Castrum. *ORREA præ cunctis alijs impensius illi*
Perplacet, à Scotiæ non longè limite distans.
Hic dum iura dabat, dum sontes corrigit æquis
Legibus, aduenit Baliolus, concomitatus
Principibus Scotiæ, veterem syncerus amicum
Vt colat, obseruans Regem pro more vetusto.

Anglorum

Anglorum admiſſus coram prudente ſenatu
Regulus, hic genibus minor attribuebat honorem.
Eduardus dextra ſceptrum regale tenebat,
Ornatus palla, ſolioque innixus eburno,
Et procumbentem roſeo iubet ore leuari,
Virtutem laudans vicini Regis, & vltro
Officium quod præſtiterat, promittit, opemque,
Impetcrent ipſum populi ſi quando rebelles.
De rebus regni, de pulchra Martis & arte
Sermo habitus nonnullus erat, iubet eſſe prioris
Fortunæ immemorem: Læto præſentibus vti
Inconcuſſum animo, reuerentem numinis almi.
Ille pias contrà grates ſubmiſſior egit:
Protrahiturque dies varijs ſermonibus vnus
Deinde alter: iuſſit cum hunc Plantageneta valere.
Regulus ALATA at Baliolus CASTRA petiuit.
Luna ſuos creſcendo frequens reparauerat orbes,
Auocat externas Eduardum Flander in oras
Ad conſultandum de iſthoc, quod poßit vtriſque
Pòſt in rem verti. Cognatio iunxerat arcta
Flandrenſem Comitem, charam vxoremque monarchæ
Anglorum. De ſumma igitur rerum antè loquuti
Fœdus amicitiæ feriunt, celeſteque numen
Accerſunt teſtem ſacrati fœderis, vllis
Non dirumpendi vita ſuperante diebus.
Flandrenſes proceres ſummis conſenſibus implent

Baliolus de more vetuſto tribuit honorē Eduardo.

Edingburgum.

Eduardus in Brabantiam proficiſcitur.

Hæc

Hæc ita iurantes, Quo facto nauigat vncis
Puppibus in patriam lætissimus Anglicus Heros.
Hoc male habet Gallos postquam increbescere cæpit
Sparsus Parrisijs incerto authore superbis
Rumor, eis torpet gelida formidine pectus:
Valoys rex Gallorum comminatur Eduardo. *Vrebat bilis tumidum iecur atra valesi:*
Quare consultis satrapis prior arma parabat
Inferre Angligenis, causas aliquas vel iniquas
Inueniens. Fraudem virtute præoccupat Anglus.
Eduardus indicit bellum Gallis, & Regis Celtarum insignia suis intermiscet iure hæreditario. *Bellum namque ferum Gallis indicit, vt hæres*
Legitimus regni Celtarum, insignia gentis
Ille suis immiscet atrox, quod auunculus orbus
Carolus è vita ad superas migrauerat oras.
Cuius erat germana soror quoque sola cohæres
Eduardi genitrix Isabella decora venusto
Vultu, de veteri producta propagine Regum.
His motis causis iam Plantageneta palacras
Apparatus Belli. *Auri corrasit miranda prouidus arte,*
Argenti puri massas, vel denique quicquid
Rerum præsenti bello conduceret aptum.
Sed prius ad comitem Flandrensem pergit amicum
Consultaturus trans æquora salsa, recuruis
Magna cohors armata simul prouecta carinis
Eduardus nauigat in Flandriam. *Eduardum stipat: puppes iam gurgite vasto*
Ære secant medium boreali flamine pontum.
Conigeros nautis validis ascendere malos

Mandat

Mandat Nauclerus, galea ſtans nauita ſumma
Innumeras puppes agitari nunciat vndis
Fluctiuagis: numerus quantus foret, inde rogatur:
Quot teretes creſcunt intonſis montibus orni:
Reſpondet. Rurſum cuiates: voce canora
Sunt Galli, tum rex nauali cuncta parari
Pro bello iubet vt Vulcania protinus arma
Expediant, nuſquam cæptum deflectere curſum
Auderent, membri chari capitiſque periclo.
Sol partes cæli ſplendenti luce ſecabat
Ipſe alto medius ſecluſis æthere ventis:
Clarus luctiferam pugnam tentare Valeſus
Admonet ecce ſuos, prenſas harpago carinas
Arctabat, vehemens bellum crudeſcit vtrinque. Prælium nauale.
Voluitur hic præceps imo mergendus aquarum
Flumine, & æquoreis dulcis ſit piſcibus eſca:
Enſe perit prius, enectum ſocij in freta iactant
Illum. Ita ſupplicium gemina vnus morte luebat.
E galeis proiecta cauatis deſuper ipſos
In Celtas grandi mittuntur pondere ſaxa,
Quæ caput imminuunt colliſaque corpora mœſtæ
Morti dant, hominum ſparguntur tranſtra cerebris.
Impetus in Gallos crepitante ſit acrior enſe,
Galli propulſant illatos fortiùs ictus
Oblongis contis, rubro maduere cruore
Vtraque pars, hoſtes Angli violentiùs vrgent.

Hei mihi quis torrens lapidoſus, cuius origo
Alpibus aëreis hybernis imbribus auctus,
Maiori curſu patulum defertur in æquor?
Iam non cærulei pontus glaucique coloris,
Sanguineus ſed totus erat. Cruor emicat altè
Vulneribus, ceu cum vitiato fiſtula plumbo
Rumpitur, herboſi humeſcunt aſpergine campi.
Nemo ſuam quærit certam fugiendo ſalutem,
Nec terret quenquam præſentis mortis imago.
Poſt octo integras citus inclinauerat horas
Phœbus ad occaſum, media illo inſerbuit æſtas
Tempore, ſolem habuit curui domus ardua Cancri.
Pugna recens ardebat adhuc, magis ira tumeſcit:
Accreuit virtus animis, non noctis opacæ
Caligo dirimit, non prælia cæpta tenebræ.
Haurit aquas illa atque hæc dilacerata carina,
Conuulſis per vim tabulis. Subſidere ſenſim
Sub fréta vidiſſes populo exclamante (perimus)
Accenſas naues, nec dum deferbuit ira.
Acrius inſiſtunt furioſa mente Britanni:
Sicut nunc primum ingreſſi certamina dira
Sæui Mauortis. Pugnæ capiuntur amore
Vnius interitum populi quaſi triſte minetur
Sidus, & aſpectus Martis crudelior eſſet
In Celtas. Tabulata ratis non pergula ſeruat
Incolumes cæca quærentes nocte latebras.

Pugna hæc naualis continuata eſt à meridie ad crepuſculum auroræ ſequentis. Anno 1340.

Mors

Mors truculenta hostes fermè consumpserat omnes:
Millia triginta sæuo hoc periere duello.
Vltima pars noctis dubiæque crepuscula lucis
Imponunt pugnæ finem. Victoria cessit
Eduardo illustri, summersa aut Gallica classis
Capta fere aut tota est. Pauci euasere fugati.
Ascribit laudem rex Plantageneta Tonanti,
Qui iubet vt genibus diuina precatio flexis
Dicatur, meritoque Deum venerentur honore.
His ita compositis hinc Plantageneta regressus
Fluctibus æquoreis traiectis, venit in arcem
Vrbis Londini, quam præterlabitur amnis
Piscosus Thamesis famæ celeberrimus inter
Albionis riuos. Tum visit nobile castrum
Vindesorense, hic festum solenne diebus
Quattuor indicit celebrandum, huc conuocat omnes
Regni primores, thalami sociasque iugales.
Ordine quisque suo præclarus templa petebat:
Sacra facit senior, templis tribuuntur honores,
Numine placato, mensis discumbitur ostro
Instratis, pendent tectis aulæa superba,
Lympha datur manibus solito de more lauandis,
Dona ministrantur Cereris, mox plena Lyæi
Pocula, maiorum quæ signabantur auorum
Effigie Eduardi. Rex & Regina sedebant
Excelsi solijs. Procerum celeberrima turba

Triginta millia Gallorum occiduntur.

Eduardus reuertitur in Angliam petit castrum Vindesorense.

Epulum Diui Georgij.

Inferiore loco. Quorum mantilia ſummis
Dependent humeris, dapibus veſcuntur opimis.
Ter centum famuli incedebant ordine longo,
Cura quibus menſas epulis onerare nitentes,
Facto vbi magnates comedendi fine quieſcunt,
Exonerant dapibus menſas, iterumque lauatur.
Tum princeps pleno vini cratere propinat
Omnibus hoſpitibus, pateras quiſque ordine ſiccat.
Dum celeres horas vario ſermone leuarent,
Sic pius Eduardus, certamina ludicra Martis
Decurſio ludicra.
Mox haud iniucunda meæ ſpectacula plebi
Exhibeamus ait. Proceres quid dicitis? omnes
Aſſenſum præbent. Phaleræ, bullataque fræna
Auratæ ſellæ, ornamenta parantur equorum,
Conſcendunt & equos. Rex ſculptis aureus armis
Sternaci vtebatur equo, grauioribus haſtis
Fraxinei ligni grandi concurritur ictu,
Aëre vt haſtarum ſummo fragmenta volarent.
Quique ſui frontem vibrata percutit hoſtis
Cuſpide, perrupto lignoque reuerberat ipſum
Crebriùs, hic primas huius certaminis aufert.
Nox interueniens curſum dirimebat equorum,
Rex proceresque eius repetunt conuiuia læti,
Noctes & cœnas dixiſſe eſſe Deorum.
Quatriduo exacto concertatoribus ampla
Præmia dat princeps, baccatas induit illis

Crura

Crura periſcelides, quas vnio miſtus Eoïis
Commendat, flammis interlucente pyropo.
Præterea ex auro puro quod odoriſer Indus
Miſerat, inſerta donabat Iaſpide gemma,
Si formam ſpectes duplicato ex Sygmate torques.
Et ſtatuit numerum præclara hac claſſe locandum
Stirpis honorificæ primates quattuor atque
Viginti, ante alios quorum laus bellica floret.
Hoc ſacrum ille ſuos iuſſit ſeruare nepotes,
Egregium ſanè factum, quod nulla vetuſtas,
Nulla aut annorum ſeries abolere valebit.
Namque ad virtutes ingens eſt gloria veras
Ac oblatus honor ſtimulus. Mittuntur ad ædes
Inde ſuas ſatrapæ regali muncre dites.

Prima inſtitutio ordinis equitum Auratorum D. Georgij.

Rex donat eos equites ligamentis tibiarum quibus inſeruntur gemmæ pretioſiſſimæ.

Donat eos torquibus aureis figuram duplicis Sygmatis habentibus in vnaquaque catena.

Interea Princeps Gallorum iniurius Anglis
Multa patrat, gentemque Britannam prouocat atrox.
Non tulit hoc placida præclarus mente monarcha
Anglorum, comites patriæ ſibi quattuor audax
Adiunxit ſocios, Celtarum littore vaſtat
Occiduo poſitas flammis crepitantibus vrbes.
Hoc agit armatus bis centum puppibus vltra
Quadraginta, vnde exultans in regna reuectus
Patria, de minimis lixarum haud perdidit vnum.
Mox narrans ſatrapis quæ ſtet ſententia menti
Quanta ſit à vafris illata iniuria Celtis.
Carolus vt matris frater diſceſſerit orbus

Eduardus adiungit ſibi Varuicenſem comitem & alios tres. Maritimas Galliæ vrbes occidentales vaſtat.

E vita, vtque eius sit solus & vnicus hæres:
Rex domum rediens conuocat senatum in quo exponit regnum Galliæ iure hæreditario sibi deberi.
Consilium ex toto prudens, vocat vndique regno:
Quo fiunt isthæc sacri consulta senatus.
Principio fiscus pingueſcit regius amplo
Prouentu, dante ex decreto plurima ciue
Quolibet, & multis (belli præsentis in vsum
Suppetat vt nummus) cudentibus aurea vasa.
Quamuis imposita est nonullis sarcina iusto
Tributa penduntur.
Durior & grauior, regi dare nemo grauatur,
Cætera sanxerunt in publica commoda plebis:
Atque senatores discedunt ante vocati.
Arma statim iussu promuntur bellica regis,
Cælata induitur generosior arma iuuentus.
Conuenere equitum turmæ, peditumque cateruæ,
Classis Anglorum appulit Normaniam.
E portu soluunt patrio fœlicibus Angli
Auspicijs, Borea vento sua vela secundo
In pelagus proflante. Sinu Normania frugum
Fertilis excepit puppes portuque Britannos.
Hic vbi erant paulum recreati, castra mouebant
Depopulatio agrorum & oppidorum Normaniæ.
Vlteriùs, multas pulsis custodibus ædes
Diripiunt: fruges alimenta futura colonis
Condita sub tectis, & auena saginat equorum
Corpora: stramentum assuetos seruatur in vsus:
Horrea flammifero Vulcanus corripit igne.
Palantes parui pueri cum matribus errant
Orbati patribus, modò qui cecidere perempti.

Hæc

Hæc ſunt ad ſæuas Anglis præludia pugnas:
Et quocunque loco campis ſpaciantur apertis,
Vnius implebant iter agmina lata diei.
Perueniunt tandem Cadomum. Pons flumine vaſto
Celſus inacceſſam cum villa reddidit arcem.
Tum pugna exoritur crudelior inter vtroſque.
Armatos aliquot Cadomi dux collocat arcto — Cadomi expugnatio.
Ponticuli, facilis pateat ne tranſitus Anglis.
Brutigenæ Celtas celeri petiere ſagitta.
Res manibus pòſt cepta geri: ſternuntur opaco
Puluere læthali confoſſi vulnere Galli.
Vnus erat captus Comes, alter ſanguine claro
Natus, honorificum cui Tancaruilla miniſtrat
Nomen, & agnoſcunt ſe armis pars maxima victos — Regulus Tancarvillæ capitur.
Abiectis, muros rex depopulatur & arcem.
Euerſa hinc villa binis exercitus alis
Arcubus armatis qui in Celtas ſpicula mittant,
Progreditur cæde & ferro latè omnia fædans.
Vulnifico ceu cum graſſatur lurida peſtis,
Serpit & inficiens mortalia corpora tabo.
Horrifer aut quando patefactis irruit antris
Eurus & ingentes ſiluas & robora ſternit
Flamine conuellens altas radicibus ornos.
Contra aciem magnam tremebundo corde Valéſus — Valeſius cogit exercitum.
In campum adiunctum & vicina coegerat arua.
Non tamen Angligenas aduerſum, eſt auſus aperto

Tendere

Tendere Marte, feris confligere fortiter armis.
Sed procul obseruat trepidus siluestribus errans
Colliculis, quid agat vel quò paret ire Britannus
Cautus in hoc saltem patriæque, suisque, sibique
Prospiciens, Gallis mandauit rumpere pontes
Conuexos saxis vt pacto hoc arceat Anglos,
Vtque iter impediat. Cum nil obstare videret
Brutigenis validis: fierent quin peruia quæque
Ardua, Parrhisios se concomitante caterua
Contulit, extemplò trepidam præmunit & vrbem,
Pontes fluminum perrumpuntur iussu Valesij ad arcendos Anglos.
Rumpendos Sequanæ pontes ante omnia curat.
Securus sibi visus erat iam Celta, meatu
Fluminis occluso. Miles tamen excubat hora
Qualibet, incursum tum formidabilis Angli,
Tum metuens vrbis furibunda incendia pulchræ.
Ast iter accelerans Anglorum exercitus acer
Improuisus adest. Sed postquam nuncius omnes
Pontes perruptos, aditus conamine summo
Præclusos retulit, rex implacabilis ardet,
Multa animo secum ac irata mente volutans.
Hæc demum potior visa est sententia Regi,
Fluminis ingentem qui præterlabitur vrbem
Anglus reparat pontem Parrisijs ruptum, duorũ dierũ spacio.
Parrhisios pontem reparat rex impiger horis
Quadraginta octo, facilis traiectio facta
Militibus. Sequanam cis flumen in ordine stantes
Vltro lacessebant hostes ad prælia Gallos:

Ex æquo tandem cùm copia nulla daretur
Pugnandi, princeps mouit ſua caſtra Britannus.
Oppidulis totis ab agris dum tranſit in agros
Deletis, rapidos Phaethontis crederet ignes
Vndique, per terram hanc ſi quis vertiſſet ocellos
Attentus, donec miles veniſſet ad arua
Juxta Creſſeidis nemus. Hic tentoria fixit.
Vallis amœna fuit pratis vernantibus, amnis
In media fluitat tenui pellucidus vnda,
Hinc latis aruum ſpacijs accliue iacebat
Parrhiſios verſus quod proſcindebat aratro
Ruſticus indoctus feſtiuæ tempore pacis:
Hinc latus aprici collis, iugaque ardua quercus
Creſſeidis ſyluæ reddebant inuia dumis
Commiſtæ, hirtarum ſilueſtria luſtra ferarum.
Angli valle graues hac laxauere labores
Somno indulgentes, & pòſt obſonia ſumunt.
Decurrit ſubito in campum ſpeculator ab altis
Montibus, exclamans regem aduentare Valeſum,
Millibus innumeris ſtipatum: dat tuba ſtridens
Clangorem clarum vicibus per martia caſtra
Tergeminis. Angli voce vna arma, arma ſonabant.
Continuò Eduardus, præacuta capeſſite tela,
Forti animo inuicti: genus ortum à ſanguine Bruti:
Vota mea altitonans exaudiit æthere ſummo.
In manibus veſtris hodie iam præda petita eſt.

Poſtquam pugnæ nulla dabatur copia, mouet caſtra Caletum verſus.

Omnia in itinere flammis corripiuntur.

Sub Creſſeidis ſylua Anglus tentoria figit.

Valeſius inſequitur Anglos magno ſtipatus exercitu.

Rex ad prælium hortatur suos Anglos se strenuos in pugna præbeãt.

Audio non regem solum, sed totius omnes
Galliæ adesse viros antiquo stemmate claros.
Cur toties victam valido certamine gentem
Victores metuent, damasque timere Leones
Incipient? clemens deus hoc auerterit omen.
Quòd si armentorum sit dux imbellis, inibunt
Nunquã armenta acrem pugnam: cũ imbellibus inquã
Pugna futura hodie est: Veniunt, vt ditior Anglus
Excedat campo spolijs oneratus opimis,
Ex bysso vestes, suluum asportabitis aurum,
Et digitos gemmis ornabitis, ære crumenas
Signato, si stare loco, si audebitis hostes
Impetere & timidis infligere vulnera Gallis.
Dixerat Eduardus consueto copia more

Acies Anglorum instruitur.

Militiæ instruitur, tutantur cornua lecti
Arquites armis leuibus, volucrique sagitta.

Eduardus Regis filius primam ducit aciem adhuc 18. annorum.

Prima acie princeps hæredem collocat Anglus
Imberbem, qui non dum octauum impleuerat annum
Et decimum, non dum tenera lanugine malas
Texerat impuber, bellandi vt disceret artem.
Ipse locum medium pictis rex occupat armis,

Exercitus Britannicus à tergo siluam habet ne circumsepta à multitudine inimicorum periclitaretur.

Ad loca deducens aciem propiora iugoso
Cressetidis nemori ne quid post terga pericli
Forsitan accideret, collem sic tramite Celta
Scanderet accliui, & locus esset iniquior hosti
Bellum incepturo. Gallus cum cedere retrò

Hostem

Hostem conspiceret, præsidens ocyus acri
Addit equo calcar, ratus aufugisse Britannos.
Signa canunt, rauco cælum clamore replebat
Vtraque pars, turmas currentes excipit Anglus
Arcu curuato, lethalia spicula vibrans.
Excutit è sella sessorem saucius ictu
Bellator sonipes, tundit quoque calce magistrum.
Alter equus longa confossus arundine sæuit
In socios patrios, conturbato ordine retro
Strenuus insultans antiqua cubilia quærit.
Post alios alij excussis vectoribus illâc
Atque hâc transuersim: sepes fossæue profundæ
Nil iter impediunt, currentibus auia sparsim
Per loca, tellurem in cursu signante cruore.
Procurrunt pedites Galli crudelia telis
Prælia miscentes, Angluſque reuerberat ictus.
Ductores primi Celtarum vulnera passi
Ense cadunt, princeps quem sæuus fluminis Albis
Accola cognoscit Regem, Lorennius Acer
Duxque Dalansonus, comes Harcourtes, Bloys, atque
Aumarles, aliique quibus de stemmate auito
Nominis accreuit splendor, vel ab arcibus altis.
Occidit attoniti nec non pars maxima vulgi.
Fulminat ense pater Princeps Eduardus, & eius
Filius impubes; illoque Britannica virtus
Quanta sit eluxit bello, quo millia cæsa

Gallus ratus Britannos metu perculsos retrocessisse in eos impetum facit.

Equi Francorũ Saucii sagittis excutiunt sessores & ordines perturbant.

Duces & comites aliquot clarissimi cadunt.

Eduardus ipse & filius pugnant acerrime. Anno. 1346.

Triginta aut plus eo, campique cruore madebant.

Valesius vbi vidit tantam suorum stragem, fugit turpiter.

Quod postquam fieri aspexit de colle Valesus,
Continuò celeri cursu dilapsus equorum
In patriam remeat: Gallis quod dedecus ingens
Et sibi turpe fuit: nam plures ipse cateruas
Abduxit fugiens, tenuit quàm belliger Anglus.

Anglus victor.

Principio pugnæ tantum valet esse cruento
Pugnacem bello, pòst toto gaudia campo,
Anglorum replet concentus musicus aures.
Dulcibus exuuijs Gallorum auroque potiti,
Vmbrifero repetunt nostrates vespere castra.

Mane orto solis radiantis lumine Celtæ,
Rursum collecti, turbam agglomerantur in vnam
Tentaturi armis, mutabilis alea Martis
Num sit, quos hi tres Comites prece principe multa

Postridie tres comites Varuicensis, Huntingtonius, & Hamptonius nouam cum hostibus pugnã ineunt & eos fundunt & vertunt in fugam.

Tandem exorato, vt det Marte lacessere Gallos:
Varuicensis atrox simul Huntingtonius heros,
Amptonisque decus summum Borealis adorti
Ex improuiso duro certamine fundunt.

Tum licuit tuto totis excurrere campis
Eduardo, & sociis, belli iam nemo repugnat.
Galli Brutigenis sese non amplius audent
Obijcere, aut armis contrà castrensibus ire.

Eduardus obsidet Caletum.

Hinc tribus exactis rex mouit castra diebus
Ad Gessoriacum littus, dein claudere vallo
Oppidulum & fossa cæpit, cum fraude Valesi

Et prece pellectus Scotiæ qui ſceptra gerebat,
Anglorum inuadit fines, atque omnia flammis
Committit. Prudens Regina abſente marito
Fœdifragi incurſus intercluſura cohortes
Armatas cogit, nec opus monuiſſe colonos
Vt ſint auxilio; nullo monitore gregatim
Confluxere, citas & tardiùs ire queruntur
Horas ad ſceleris vindictam; haud omine dextro
Iam Scotus intulerat vim Dunelmenſibus agris
Cum formidandum ſæuus bellum inſtruit Anglus,
Aggrediturque hoſtem violantem fœdera ſacra.
Nominis incerti Scoticæ plebs obuia gentis
Sternitur, & triſti gladio cadit impia turba.
Fruſtra obluctantur Scotiæ Comiteſque Duceſque:
Quorum pars iacet occumbens, pars cætera capta
Captiuum corpus dedit vincentibus, auro
Et pacto pretio redimendum, bellicus vt mos
Poſtulat. At Dauid Scotiæ rex, captus, ad vrbem
Londinum fidei pendens digniſſima fractæ
Supplicia, adductus celebri concluditur arce.
Exiguus numerus volucri pede liſus equorum
Effugit in patriam, teſtis certiſſimus Anglos
Deuiciſſe ſuos, & triſtia funera narrant.
Fama rei geſtæ teneris trans æquora pennis
Peruolat, Eduardo recto cuncta ordine pandens.
Tum Geſſoriacum littus circumſonat omne.

Dauid Scotiæ rex impulſore Gallo facit impreſſionem in Angliam.

Conflictus Anglorum & Scotorum.

Scoti cæſi & fugati. Anno. 1345.

Dauid rex captiuus perducitur ad arcem Londinenſem.

Tum magnis latos campos clamoribus implent
Brutigenæ. Dolet audito rumore Valésus,
Inuidet & mæsto tristatus corde Britannis
Felicem rerum successum, bellaque fausto
Omine gesta diu, tot ab hoste relata trophæa,
Non Gessoriaci tamen oppugnatio cessat.
Incola nec requiem capit vllam: vexat vtrinque
Ciues, hinc vesana fames violentior hostis,
Inde Britannorum per celsa volatile telum
Mœnia traiectum. Mors vndique dira minatur,
Non hiemis torpens frigus, non flammeus ardor
Æstatis, potuit muris depellere Regem.
Undecimus iam mensis adest, & longa videtur
Obsidio. Galli veniam pacemque precati,
Caletum venit in potestatem regis Anglorum.
Vltro se dedunt, miseris si viuere detur
Muneris esse loco, magno pro munere poscunt.
Æratas miles per portas Gallicus exit.
Urbs patefacta datur firmis cum mœnibus Anglo.
Nec mora, præsidio imposito rex inclytus æquor
Traycit angustum, patriasque reuertit ad oras.
Nocte intempesta saluus claram appulit arcem
Londini, ciues summo venerantur honore
Egressum puppi, & testantur gaudia structis
Ignibus, & lautis positis per compita mensis.
Lætitia est eadem numerosa per oppida regni.
Multifido resonat crispata foramine buxus:

Gesta

Gesta canit Regis dulci modulamine vulgus.
Ecce dei immemores commissi criminis vltrix
Securos Anglos inuadit noxia pestis,
Pæna grauis, rigido sed longè mollior ense.
Infantes lepidi modo sano corpore morbis
Correpti mediis matrum moriuntur in vlnis,
Atque animas ægrè miseris cruciatibus efflant.
Pars, postquam in venas irrepserat aere venenum,
Et cor impeteret, vitiato sanguine, vitæ
Sedem, oculos tollens somno torpente grauatos,
Expirat, frustra medicis sua pharmaca fidis
Dantibus: impatiens tetri pars altera morbi
Estratis surgit subito sine vestibus amens.
Dumque immaturæ vult euitare periclum
Mortis, procumbens mediis in cursibus heu heu
Deficit, & superas auras inuita relinquit.
Sæuierat pestis bis senos improba menses,
Nullus erat pagus, nec villa immunis ab illa.
Occiderant hominum & puerorum millia centum
Sic quos non fera vis, non hosticus abstulit ensis,
Peste domi pereunt absumpti corpora tabo.
Interea è vita discessit forte Valésus.
Gallorum in regnum gnatus successerat hæres
Nomine Johannes, audaci pectore princeps:
Ante alios idem iuuenili corpore pollens
Spe ductus patriis pellendi finibus Anglos.

Pestis grassatur per vniuersam Angliam.

Valesius Rex Gallorum moritur.

Iohannes regnat in Gallia.

Militis

Militis armati magnam vim contrahit, ingens
Atque mouet bellum diri certaminis expers.
Princeps Eduardus iunior regit Aquitaniam. *Filius Eduardus qui sub ditione premebat*
Gasconiam totam, adiunctasque coercuit vrbes,
Occasum versus, quà Phœbus spectat Iberum:
Hic fuit Eduardus præfectus patrius illo
Tempore. Iohannem peditum aduentare cateruis
Eduardus in Pictonibus agens intelligit parari exercitũ ab Iohanne. *Stipatum admonitus, promptam produxit apertos*
In campos aciem, ductor splendentibus armis.
Ecce tribus locus est vallatus mœnibus, istum
Indigenæ appellant Poyteusen: non procul, ampla
Planicies in qua ramosis frondibus arbor
Nulla viret, nec dumus inest, certaminis acris
Iohannes & Eduardus iunior in Pictonibus conferunt manus. *Fit locus, hic acies congressæ sanguine totam*
Perfudere atro terram: concurritur hastis
Fraxineis, & sessores sternuntur equorum.
Victi hostes pereunt, aciei rumpitur ordo;
Celta fugit reliquus, celeri pede victor anhelus
Insequitur, stringens rapido vestigia passu.
Vt canis in latis leporem venaticus aruis
Cum videt, hic prædam cursu petit, ille salutem,
Alter inhæsurus rictu minitatur aperto,
Formidat sæuis comprendi morsibus alter:
Sic Anglus prædæ celer est spe, Celta timore
Deiectus, cursu capitur pars maxima turbæ,
Iohannes Rex capitur. *Captiuus quoque rex in castra adducitur, hosti*

Dedere

Dedere qui seſe quam occidi maluit enſe
Inde Britannorum captus mandatur ad oras
Nauigio celeri: ſeruilia ſub iuga miſſus,
Diſceret vt Domino Regi parere Britanno.
Plantageneta duos Reges iam illuſtris habebat
Captiuos, tenuit comites cuſtodia mitis
Multos ambabus claro regionibus ortos
Sanguine, quos ſæuo bello cepere Britanni.
Attamen Eduardi viguit clementia Regis
Tanta, & tanta animo virtus innata ſedebat,
Vt pretio & pacto dimitteret ære redemptos
In patriam ad propriæ conſanguinitatis amicos
Gloria conſequitur Reges ſic bella gerentes.
Sic certare parit decus immortale duello,
Paſtores tondere boni haud deglubere cultris
Villoſum aſſueſcunt pecus. Inclytus ille monarcha
Supplicibus parſit, ſed contudit enſe ſuperbos,
Vndique ter fælix niſi quod trux Atropos occat
Ante diem gnati fatalia ſtamina vitæ.
Sed prius in lecto ſuſcepta prole iugali
Cui Richardus erat nomen, quem ex aſſe reliquit
Hæredem moriens, auus & cui ſceptra tenenda
Legauit, regni vt leges & iura iubebant
Vndecimum puer hic non dum tranſegerat annum
Cùm iuuenile caput geſſit diademate cinctum.
Sed poſtquam princeps iuſtis adoleuerat annis

Nobiliores Franci captiui ſupra mille & quingẽtos.

Iohannes Gallus & Dauid Scotus pretio redimuntur, ſic cæteri captiui

Mira animi leuitas in homine bellatore,

Eduardus filius moritur ante patrem. Eduardus pater moritur.

Richardus eius nominis ſecundus regnare cæpit.

Dicere non facile est quantum distaret auitis
Moribus atque animo, fuit hic quam dispare mente,
Dissimili ingenio claræ matrique patrique:
At virtus animis satrâparum pristina mansit.
Ille vigor regni priscis heroibus olim
Floruit ingenitus, proles vt digna parentes
Æquaret fortes animis & laude duelli,
Auderetque vltro quo suis tolerare labores.
Ergo primores populi (quia mente colebat
Rex pacem placida, sæua arma domique foriſque
Languebant) veriti ne illos corrumpere possent
Ocia, ne populus solitis dissuetus ab armis
Degener inciperet fieri, se dedere turpi
Luxuriæ, somno, ludis, & inertibus horis:
Rege prius de re consulto, ludicra diri
Martis opus simulatum inter se bella mouebant,
Atque dies totos viginti quatuor hastis
Assumptis stadio statuunt decurrere fixo.
Deinde idem numerus procerum pars prima lacessens
Mittit ad externas gentes qui talia pandant.
Hippomachia ludicra inter Anglos & externos.
Ludus ab Angligenis mense exercebitur vno
Hasticus. Vrbi hærens fabrorum dictus agellus
Extra Londini muros, spacioſus & amplus
Est locus, hic stadium cursuris, certaque meta
Ponitur, huc veniant quacunque ex gente creati
Sanguine magnorum heroum. Certamine victor

Qui

Qui fuerit terris proſternens corpora plura,
Aut plures haſtas frangens, donabitur auri
Multa vi, capiet quamplurima ditia dona
Præmia virtutis Richardo hæc dante brabæa.
Hoc poſtquam multis innotuit vrbibus, alpes
Nubiferas vltra & citra, generoſior vt mens
Cuique eſt externo præclaro ſtemmate creto
Arma parans & equos ſpumoſum traijcit æquor.
E Gallis Pauli Comes aduenit, eius & hæres,
Cui piſcoſa dabat Batauorum terra ducatum,
Complures alij quos miſerat Itala tellus
Egregiæ ſtirpis Londini tempore certo
Atque die, è varijs orbis regionibus adſunt.
Prodit ab armiſona quam Cæſar ſtruxerat arce
Anglorum rector, viginti quatuor armis
Auratis tecti magnates tramite recto
Inde ſequebantur celebris per compita lata
Londini: numeroque pares, inſigniter albis
Seſe in equis vectas, iunxere heroides illis,
Suſpenſæ tenero baccata monilia collo,
Corpus acupictis velatæ veſtibus auro
Candenti, quibus in byſſo pictura nitebat
Aurea, ceruorum è collo pendente catena
Materiæ eiuſdem. Rex hæc inſignia gentis
Eſſe ſuæ voluit, nec pars aduerſa minoris
Ornatum niueis gemmis geſtauit amictum

Viginti quatuor proceres Angli laceſſunt tot quot veniunt.

Vectus equo quisque est ferrato tegmine & auro
Conspicuus, grata attonitæ spectacula plebi.
Ad stadium ventum est per vicos vrbis amæno
Fabrorum in campo. Tum lustrant ordine longo
Tam mirmillones quam pars contraria, pulchrum
Circuitu hippodromum: sonipes ferit arduus auras,
Calcibus insultans, bullatis clarus habenis.
Præcinit inflatis clangens taratantara buccis,
Concurrunt lecti seseque labore fatigant
Viribus immensis, iam salsus defluit imos
Ad talos sudor, veniebat anhelitus ore.
Hastæ stridentis fractæ petit æthera cuspis.
Aduersum truncus præfractus deiecit hostem,
Lætitia moti cordis spectacula plaudunt.
Nox interueniens certamina cæpta diei
Vnius abrumpit, repetunt sua luce secunda
Ludicra, seque suis animo maioribus æquos
Ostendunt, magnis quæsita est gloria rebus.
Tertia lux oritur, miratur concio multis
Ex populis collecta ducum præstrenua facta,
Turbine quo vibrent hastas, & brachia quanta
Vi moueant, quàm sit que animus generosus equorum.
Tinnitu armorum resonabat ab ictibus æther.
Gaudia quæque dies sua decertantibus adfert:
Jamque quater seni rigidis ludentibus hastis
Elapsi fugere dies, tempusque monebat

Concertatores tam Angli quam exterarum gentium proceres strenue se gerunt.

Ad

Ad noua Brutigenam properare negotia Regem.
Externos Rex ob virtutem laudibus effert.
Laudatos magnis ex flauo torquibus auro
Donat, & in patrias alijs dimittit onustos
Muneribus, dominos vt turgida zona grauaret.
At mirmillones famam pro munere poscunt
Brutigenæ, capti solummodo laudis amore,
Finitaque suos pugna petiere penates.
Tunc tali affatur Richardum voce nepotem
Dux Lancastrensis, Gandauo natus in vrbe.
Chare nepos patruo, flos inclyte stirpis auitæ,
Scis credo (generi si quando iniuria fiat,
Plantagenetarum) nos impatientibus ortos
Esse animis, belloque fero ius quærere nostrum.
Maiorum fuit illa animi vis insita semper
Pectoribus, pigeat cur me similem esse meorum?
Rex venerande tuo multos pax alma per annos
Iam Regno viguit, nemo insidiarier hostis,
Aut audet tecum duro contendere bello.
Cum consanguineus tuus ipse, & regia proles
Interea thalami sociam regionis Iberæ,
Et patris hæredem fraudari diuite regno
Per vim contemplor, quod ei dant publica iura.
Ergo pace tua liceat mihi cogere paucos
Militiam in longinquam, & quæ sunt coniugis, armis
Quærere, iustitiamque tremendo Marte tueri.

Dux Lancastrius petit à Rege veniam inuadendi Hispanos.

Talia dicentem ſermone accepit amico
Richardus patruum, dein circumſtantibus infit
Reſponſio Regis. *Nobilibus. Laudo ingenium generoſius iſtud*
Ipſe tuum, noſtris nuſquam maioribus impar.
Ito bonis auibus celebratas gurgite Ibero
Ad terras: & quæ dos eſt vxoria iure
Quod gentes lato firmant communiter omnes,
Si non Hiſpani reddant, celer arripe bello.
Fraudari hæredes diuina humanaque iuſtos
Lex prohibet, Deus auxilium melioribus adfert.
His Lancaſtrenſem dictis dimittit, at ille
Ocyus inſtructa pro bello claſſe futuro,
Impreſſio facta in Hiſpaniam per ducem Lancaſtrenſem. *Milite ſtipatus generoſo, traijcit æquor*
Fluctiſonum, cum vxore pia natiſque duabus.
Cauſæ diffidens extemplò Hiſpanus, agebat
De pace acceptis & conditionibus offert
Argenti ac auri plauſtrorum protinus octo
Juſtum onus, argentique decem ſoluenda quotannis
Millia nummorum, pulchra Bayonis in arce,
Quæ fuit Anglorum tunc ſub ditione monarchæ.
Hiſpanus agit de pace. *Anglus at Hiſpano contra, quæ maxima natu,*
Pacis conditiones inter Ducem & Hiſpanum. *Dat nuptum gnatam, ſic vt coaleſceret arcto*
Fœdere firmatæ felix concordia pacis.
Rex Luſitanus (nam ſic ea pacta ferebant)
Filia ducis natu maxima nubit Hiſpano. *Accipit vxorem pompa fulgente ſecundam*
Filiolam, mox his, cæli duce numine, geſtis,

Anti-

Antiquas generis repetunt ab origine ſedes,
Oceano magno per ſidera fauſta remenſo:
Dux, ſociique ſui terram tetigêre Britannam.
Paulo poſt regis permiſſu Marleus intrat
Ille comes Scotiæ per iter ventoſus equeſtre
Anglorum fines, Londini & prouocat omnes
Cuſpide acuta haſtæ ſecum certamen inire.
Conueniunt proceres, Princeps Richardus adeſſe
Spectator cupit hîc, cupit atque ignobile vulgus.
Non tulit has bullas heros Moubraus inanes:
Sed conſcendit equum cælatis pulcher in armis,
Seſſoremque Scotum validus deiecit, equumque
Sternit humi duro ferrati verbere ligni:
Quo viſo reſonant crebro ſpectacula plauſu.
Exanimis fractis coſtis iacet ille duabus,
Nec valet erectus trepidis inſiſtere plantis,
Vicinas magis inde loco portatur in ædes.
Poſtque dies paucos creſcente dolore laborans
Emoritur: ſic quem armorum quæſiuit honorem
Perdidit infælix, minor & certamine ceſſit.
Darellus Scotus hac Courtnæum prouocat Anglum
Finita pugna, popularem captat & auram:
Viribus aſt impar fortunam expertus eandem eſt.
Tertius huic ſocius dum colluctatur arena
Haud ita fortis eques ſemel & quater ictibus ille
Sternitur horriſonis, victum & certaſſe pudebat

Inſolens prouocatio trium Scotorum aduerſus Anglos.

Scoti in Hippomachia ſternuntur.

Cocbur-

Cocburnum, patrias petit ergo inglorius oras.
Concertatores Haubercus corpore pollens,
Pectore Courtnæus, pulsatis vindice dextra
Externis, homines Anglos qui corde superbo
Sponte lacessissent summo afficiuntur honore
Compositis post ista domi certamina rebus,
Hibernia subacta per Richardum.
Pergit ad indomitos princeps Richardus Hibernos
Inque potestatem multo sine sanguine, sæuo
Marte reluctantes redigit. Tum post breue tempus
Exuit insigni sese diademate, sceptrum
Henrico Lancastrensi regale relinquens.

Henricus quartus regnare incipit.
Excipit Henricus quartus moderamina plebis
Anglorum, cuius patuit satis inclyta virtus
Cum pater Hispanum pro vxoris dote premebat.
Cum pater & gnatus paucis comitantibus Anglis
Henricus & eius pater Iohannes à Caleto per mediam Galliam cum paruis copijs ad Burdegalam peruenerunt.
A Gessoriaco procedens littore venit
Gasconiam ferroque hostes vexaret, & igne.
Multa viri virtus igitur celebrisque per orbem
Gentis honos cunctis pauidum incussere timorem
Hostibus Anglorum, ne quis fera bella mouere
Exterus auderet, iuuenisque interfuit istis
Omnibus, in cuius iam cesserat integra partem
Gloria gestarum rerum bellique domique.
Præter opes magnas fuit hic rex denique fælix
Progenie pulchra, namque inclyta quattuor illi
Indolis eximiæ natos produxerat vxor

Quorum

Quorum procero, qui natu maximus hæres
Corpore, progressus cùm pubertatis ad annos
Esset, res gessit multas iuueniliter audax
Ascisens comites quos par sibi iunxerat ætas.
Nil tamen iniustè commisit, nil tamen vnquam
Extra virtutis normam, sapientibus æque
Ac alijs charus, sed in hoc eluxit imago
Pubere, quæ deinceps esset gesturus adultus.
Henricus genitor bis septem rexerat annos
Anglorum gentem summa cum laude & amore:
Jamque senescenti fatalis terminus æui
Ingruerat, morbus fatalem accersérat horam:
Arripit extemplò soboles diadema paternum,
Quem flexo proceres regem venerantur ouantes
Poplite, testanturque hilari sua gaudia gestu.
Ille inter iuuenes paulò lasciuior ante
Defuncto genitore grauis constansque repentè
Moribus ablegat corruptis regis ab aula
Assuetos socios, & nugatoribus acrem
Pœnam si quisquam sua tecta reuiserit, addit.
Atque ita mutatus facit omnia principe digna,
Jngenio magno pòst consultoribus vsus.
Perraro cessat vigilans in publica regni
Commoda, ceu pastor totas insomnis ouili
Prospiciens noctes hiberno sidere ducit.
Dumque sagax expiscatur possessio quænam

Henrico patri mortuo succedit Henricus quintus.

Henricus initio regni lasciuos suos comites oblegat ab aula regia.

Henricus studet in reipub. commoda.

Iusta sibi fuerit, quæué essent iuris auorum:
Comperit infesto Francorum pectore Regem
Plurima Brutigenæ rectori damna dedisse.
Nec mora, consilium vocat, exponitque gerendum,
Quæ queat ad bellum pia causa mouere Britannos.
Assensere omnes proceres, regnique dynastæ,
Sæuo quærendum ferro ius Regis ab hoste.
Confestim rebus repetendis trans mare mittit
Legati ab Henrico missi in Galliam de rebus repetendis.
Legatos satrapas exculta mente, senili
Consilio, Gallo referant qui talia Regi.
Brutigenûm regni hæc animo fert rector iniquo
Te violasse fidem: Cur sic aliena rapaci
Oratio Legati regis Anglorum.
Attrahis ipse manu? cur sic iniurius Anglis,
Sæuus in absentes? Semper præsentibus Anglis
Si bellum intulerint (liceat mihi vera fateri)
Existis causa minor, inuitusque quod æquum est
Concedis: raptum nobis aut redde Britannis,
Aut ferrum expectes, vltrices insuper ignes.
Quæ blando extorquere à te sermone nequimus,
Mars dabit indomitus, tenet hæc fiducia nostrum
Henricum, quòd erit sceleris Deus vltor iniqui.
Dicere rex iubet ista, minas regaliter addit
Maturè ni mente velis resipiscere cautus
Mutata in melius: fallax est alea Martis.
Hæc vbi verba Britanno à Principe missus habebat
Legatus, Gallus cæpit ferue scere bile.

Gallo-

Gallorum fremitu præcelsa palatia Regis
Complentur, gliscunt animi discordibus iris.
Rex coram cunctis ora indignantia soluit.
Quærere regna, labor: virtus est parta tueri
Maxima; si celebrem famam laudemque meretur,
Qui Marte aduerso victor, sortassis iniquo
Euasit, populum seruilia sub iuga mittens:
Nonne prius victis (animos si quando resumunt)
Gloria maior erit pedibus pepulisse catenas,
Excussisse iugum collo, vim vique repulsam
Propulsasse? alia est alia fælicior hora.
Non semper fortuna manet constantior vni.
Nunc fortis Gallus primas tenet, antè Britannus
Partes, nos olim fuimus (vos dicite) Troes.
Post decimum tandem Tros annum sensit Achiuos.
Gallia iam primum post multas cœpit aristas
Florere, & duce me cristas attollere in altum,
Aduersusque suos hostes audentior ire.
Vos terrete minis pueros, terrete puellas
Laruis, nulla viros animosos spectra mouebunt.
Non bullæ, ostenso vel verba minantia ferro.
Quid quod adhuc vester rex est puerilibus annis,
Tristis inexpertus belli: lusu ille pilarum
Se recreare domi contentus, fulgida pilis
Agmina deuitet, regat hæc maturior ætas.
Hoc sit responsum, vos hæc mea dicta referte,

Responsio Regis Francorum.

Nos patrios fines, nos nostra tuebimur armis
Oppida, & inuito hæc Gallus defenderit hoste.
Hæc vbi legatis Gallus responsa dedisse,
Confestim cæpere domum properare reuerti.
Et quid Celta illis responderat, ordine pandunt.
Scomma malam in partem accipiens, Rex cætera risit.
Principis interea naues Hamptonæ parantur,
Queis per fluctiuagum pelagus fæliciter actis,
(Namque volente Deo siluit contrarius Auster)
Henricus transmisso mari Harfleu oppidum obsidet.
Rexque ducesque sui magna comitante caterua,
Hostili ante expectatum potiuntur arena.
Nauibus egressi deuastant omnia latè,
Horrea, tecta, lares fœdantes igne, ruinis,
Cæde: feris Anglis in prædam cætera cedunt.
Henricus castris noctem transegerat vnam,
Cum sol postridie terris dimouerat vmbras
Exoriens, oculis hominum loca quæque recludens.
Rothomagi fluuius qua cursu defluit acri
In pontum, littusque suo maris impetit æstu,
Finitimosque suis humoribus irrigat agros,
Haud procul à castris vbi fluminis ostia pandunt
Rictu se patulo, senis vbi nocte dieque
Accipiunt horis præsalsi gurgitis vndas,
Flumen aquas, & idem rursum prius euomit haustas,
Conspexere duo munitis oppida muris,
Hoc citra ripam, trans ripam fluminis illud.

Actutum Henricus populi iubet ambo coronis
Cingi, ferratis percelli glandibus ambo,
Et muros duro ex ferro testudine rumpi.
Insolitum genus hoc tormenti terruit omnes
Inclusos Celtas: pueri matresque seneſque
Exangues trepidant, nec deuitare periclum
Quo pacto possent, inuestigare valebant.
Anglorum pendent denso ceu grando sagittæ
Aëre, cominus, ac etiam res eminus acta est.
Interea ne quid regis conatibus obstet,
Neue Britannorum queat infestare carinas,
Armatas aliquot naues, Neptunia regna
Inter utrasque oras, regionum littus utrumque
Quæ citò percurrant, præmittit ad æquora princeps.
Tum socijs scalas muris adhibere paratas
Imperat, & propius belli tormenta moueri,
Quamprimum tenebris depulsis crastina lux sit.
Hoc vbi vulgatum est castris, & quæque cohortes
Expediere gradu celeri se, fama ferebat
Illud in oppidulum, quod nomine dicitur Harflu.
Cras, sole exorto, ferro armipotente Britannum,
Mœnia cum domibus, cæsis qui tecta colebant,
Imo æquanda solo, quod erit tum parcere serum.
Ciuibus extemplò tremor ima per ossa cucurrit,
Desperare suis fortunis incola cœpit.
Quid faceret tali rerum concluſus in arcto,

Duodecim oppidani ex Harflu egreſſi petunt à rege Henrico pacem.

Ante oculos mors certa, ſuo de principe nullum
Venerat auxilium, nullam ſperare ſalutem
Concluſi poterant, placet hæc ſententia cunctis,
Vt tandem explorent quæ ſit clementia Regis
Anglorum, ſi flecti animus prece mollior vlla
Fortè queat, vitam vt ſaltem concederet illis.
Ergo bis ſeni ſunt ex melioribus omni
De numero lecti, cuſtos ſupremus & arcis,
Portis oppidulo qui progrediuntur apertis
Nudato capite, & demiſſo in pectora vultu,
Inceſſu tremulo, reſidebat pallor in ore,
Quiſque notam luctus pullos geſtabat amictus.
Martia deducti tandem in tentoria Regis,
Henricum his orant verbis pro ſeque ſuiſque,
Procumbunt & humi: ſenior cum ſupplice voce
Incipit. Aduerſum te ſi deliquimus ô Rex,
Antè aſtricta fides Domino, natale ſolumque,
Dum ſumptis armis adducto cardine portas
Duro firmatas venienti occluſimus ære
In cauſa eſt; meritas apud omnia ſecula laudes
In Regem ſeruata fides ſibi vendicat æquo
Iure, quis ob patriam mortem dubitabit adire?
Sed patriæ prodeſſe nihil mors noſtra valebit,
Si ſtamus contrà, cuncti moriemur inulti,
Inque poteſtatem venient bona noſtra (fatendum eſt)
Henrici Anglorum, atque ipſæ cum mœnibus arces.

Hactenus

Hactenus admiſſum ſi quid ſit, mitte, precamur.
Auxiliare dies princeps niſi miſerit intra
Octo præſidium (cauſam non dicimus) intres,
Poſſideas, habeas, ſatis potiare ſecundis
Oppidulo noſtro (tantummodo quæſo paciſci
De vita liceat) decet hæc clementia Regem.
Hæc animos olim virtus ornabat auorum.
Quod petit hic Gallus pro votis auferet, inquit
Henricus Celtas iſtâ ſub lege remittens
Ad ſedes proprias: dicto pro tempore factæ
Inducię fuerant: elapſis octo diebus
Nil opis, auxilij nihil eſt: promiſſa petuntur
Reddi: tum flentes tenera cum prole parentes,
Virgineuſque chorus, veteres liquere penates.
Tum populus cunctus de portis Gallicus exit
Mœſtus, inarmatus, vacuus, miſer, æger, inopſque,
Vtque nouas ſedes quærat, migrare coactus.
Oppidulo belli potiuntur iure Britanni.
Mox iuſſu Regis proclamat præco per vrbes
Albionis, ſiquiſquam Harfleu velit eſſe colonus,
Trans mare, mechanicas ſeu ſit qui exerceat artes,
Acquirendarum vel opum mercator auarus,
Seu qui tellurem curuo proſcindat aratro,
Harflu conueniant. Vbi ſedes certa morandi
Henrico gratis dabitur donante petenti.
Nec ſolum ille, datis gaudebit at ædibus hæres.

Inducię factæ octo dierum.

Deditio oppidi & arcis Harfluenſis.

Angli commigrant ad incolendum Harfleum relicto ſolo natali.

Haud

Haud mora, conuenere greges ad littora passim
Quærentes ventos celeri cum puppe secundos.
Proximus & qua sit traiectus Galliæ ad oras,
Quanta aderat paucis (res mira est) turba diebus,
Iam nullus vacuo locus est habitatior Harflu.
Præsidio imposito Rex castra mouere Britannus
Henricus certior factus magnum Gallorum exercitum aduentare. *Cæpit, ad illius cùm venit nuntius aures,*
Præclusum ruptis iter eius pontibus esse,
Gallorum centum & viginti millia præstò
Aduentare, omnes loricis corpora tectos,
Ornatos nitidis galearum in vertice plumis:
Turbam equitum quantam sæclo nemo ante priore
Viderat, indomitam, spacioſa per arua volantem.
Plantageneta nihil motus tanto agmine, cœptum
Pergit iter, sociſque animum fidentior addit,
Semper in aduersos hostes vestigia tendens.
Et quòd nox propior terris induceret vmbras,
Haud procul à denſis posuit tentoria siluis.
Sub noctem rex Henricus inijt consilium cum suis. *Deinde suos satrapas iubet augustale subire,*
Consultaturum se de præsente periclo.
Nam ter mille illinc aberat vix passibus hostis.
Seram sub noctem sic in penetrale vocati
Quæ statuunt fieri, decernunt singula summo
Consilio, ast alias inter res sole cadente,
Militibus iussum est præacutas cædere luco
Stratagema. *Enſe sudes, quarum prudens rex edocet vsum,*

His vt currentes equites tellure refixis
Exciperent, & equo medijs dare vulnera possent
Cursibus, occultas aciei texerit ordo
Anterior fraudes, dolus est cùm tendis in hostem
(Si bello diro decernas) maxima virtus.
Intereà cælo nox intempesta ruebat,
Corpora mortales recreant cum fessa sopore
Curarum obliti, vt vegeti ad sua munia surgant.
Nocte illa somnis oculos clausere grauatos
Anglorum pauci: sinuosis arcubus aptat
Pars amenta suis, acuit pars spicula dura
Cote sagittarum, penetrent quæ fortiùs arma.
Iste creatori cæli cum coniuge natos
Commendat, tanquam moriturus luce futura:
Ille suos nummos exponit, mortuus orco
Mane recepturus Gallorum more vetusto.
Fulgens incautis aurora superuenit Anglis.
Arma arma Angligenæ (ferit hæc vox æthera summũ) Mane orto acies Anglorum instruitur.
Ductores clamant, capitote arma, arma precamur.
Tela tenete manu, totis iam viribus arcus
Tendite, seruetur pugnando debitus ordo.
En dicto citius iunctæ incessere phalanges,
Expectantque animis sæuum feruentibus hostem:
Pungit equum subitò cursor calcaribus vnus
Qui noctu terras hostiles peruigil errans
Lustrasset, sæuos Gallos & clamat adesse.

Ceu bruma media picea caligine ſpiſſus
Auſter cum pluuijs, ſiue vt nimboſus Orion
Excelſos montes aſpectu territat atro
Cum procul eſt, propior magno furit impete ventus:
Atrox ſic properat Celtarum exercitus orto
Sole per intentos ſignis ſulgentibus agros.
Calce caua tellus pulſata tremebat equorum
Agmine denſato, volitatque ad ſidera puluis,
Mouerat hunc equitumque cohors, peditúque caterua.
Aurora hac complexus erat ſolito arctior artus
Henrici ſomnus, ſecuro ita corde quieſcit.
Tandem vnus comitum magni tentoria Regis
Ingreſſus, molli è ſomno tactu excitat illum,
Et Gallos intra paſſus bis mille meantes
Eſſe docet, populiſque ſuis inſtare periclum.
Ergo quid ducibus mandet, narrare precatur.
Rex vt erat totus diſcinctus amabile corpus
Henricus ſurgens è lecto orauit Deum.
Corripit è ſtratis, nixus genibuſque precatur.
Summe deus faueas: te ſupplex inuoco, quæſo:
Da Deus omnipotens, da vires maxime magnas,
In te fixa mihi ſpes eſt, ne deſere ſeruum.
Hoſtis equis, nos ſumme Deus tibi fidimus vni.
Si princeps hodie fuero in certamine victor
Numinis inſignes laudes in ſæcula cuncta
Æde canet ſenior tum vir tum fœmina ſacra.
Hac prece finita, ſtruere imperat agmina princeps

Ocyus

Ocyus indutus veſtitu, indutus (t) armis
Exilit, (t) mediis inceſſu vadit ouante
Ordinibus, ſocios, quæ ſit fiducia rebus
Scitatur: læto reſpondent plurima vultu.
Dux Eboracenſis tum ſe inclinauit honoris
Cauſa: me complura mouent, vt teſter amorem
Officiumque meum ter Rex venerande Britannis.
Primum in te patriamque meam; concede quod opto,
Belli inter primos, aciei (t) in ordine primo
Vt locer, occumbens pariam memorabile nomen.
Aut niſi me vanum mentis deceperit omen:
Infeſtos gladio cædam crudeliter hoſtes,
Gloria præclarum factum hoc æterna ſequetur.
Deſiit ille loqui, tum Plantageneta leuauit
Ipſum, fidenter verbis affatus amicis:
Tu conſanguineus cum ſis chariſſimus id quo
Gratius eſſe nihil poterit, gratiſſimus offers:
Jngentes & ago grato pro pectore grates:
Nobilitatis opus petis, hoc concedo quod optas.
Fortibus aſſumptis ſociis accingere gnauus
Confeſtim ad pugnam violento cum hoſte futuram,
Et meritas laudes pugnando viriliter aufer.
Nec mora, dirigitur pharetrati militis ordo,
Jpſorum inque duas pars maior ſpargitur alas.
Horrida belligeræ quæ portant pila phalanges.
Vexillum Regis circumſtant denſius armis.

Petit dux Eboracenſis vt ducat primos aciei ordines,

Comes Suffolciæ dextrum comes Varuicensis læuum aciei tutatur cornu.

Inde Comes, clarum cui dat Suffolcia nomen,
Dextrum ductabat cornu, læuumque tuetur
Hinc Varuicensis, veteri stipatus vterque
Milite, qui manibus curuaret Apollinis arcum.
Turma equitum leuis hastatorum cornua firmat,
Atque in subsidijs, quos bellica acuta securis
Muniuit, positi, magno veluti osse gigantes
Audaces aciem claudebant vndique totam.
Hæc manus Anglorum, facies erat agminis ista.
Instructa iam acie, quota (Rex ait) hora diei est?
Qua solet in templis numen sacer ordo precari,
Respondent satrapæ, turrita per oppida regni

Rex Anglus hortatur suos ante pugnam vt strenuè se gerant.

Albionis: tum Rex animis estote Britanni
Fortibus, hac hora pro nobis presbyter orat,
Ergo agite ô iuuenes, facitote virilibus ausis,
Vestrorum vt similes hodie euadatis auorum,
Quorum non solum manibus propulsa, sed ipso
Gallica gens vultu prius expauefacta, fugata est.
Omnis abesto timor, mors formidabilis haud est
Ingenuis, si non hodie deuicero Gallos,
Vltimus ex nostro reddetur anhelitus ore:
Pro me captiuo redimendo nemo tributum
Soluet, nec precium diues regio Anglia pendet.
Dixerat, idem animus cunctis: exercitus alto
Clamore ingeminans omnes promittit ad vnum
Ferro absumendos, si fors contraria vertat.

Inte-

Interim in aduersos cæpit procedere Celtas
Tota manus, signoque dato vexilla leuare.
Ecce tubæ diri cecinerunt horrida Martis
Terribiles sonitus irritamenta futuræ
Cædis, funestæque acies vtrinque propinquant:
Miles atrox variis implet clamoribus auras:
Jamque aberant, arcu quantum valet ire sagitta
Missa viri fortis manibus: dux mittite (clamat)
Angligenæ, vestros calamos celeresque sagittas,
Mittite curuatis in atroces arcubus hostes.
Grandinis in morem, cum hibernus decidit imber,
Spicula missa volant, & clari lumen ademptum
Obscurant solis: percusso saucius armo
Se erigit excusso sessore arrectus in auras
Acer equus. Credens equitatus tutius esse
In pedites nostros protensis si inuolet hastis,
Ocyus irrumpens præpilati agminis hirtam
Aggreditur frontem: Tum pugna recruduit ingens.
Confixi sudibus præacutis (principis ante
Sicut erat monitu præceptum) puluere arenæ
Prouoluuntur equi, vitam sessoribus enses
Stricti adimunt. Pharetris vbi defecere sagittæ,
Arquites sternunt aduersos fustibus hostes.
Ipse manu magno conatu rex rotat ensem,
Nobilior faciebat idem pars, turbaque tota.
Omne nemus resonat pulsatæ cassidis ictu

Conflictus Anglorum & Francorum qui fit apud Agincourtum. Anno. 1415.

Armorum crebris tinnitibus insonat vnda,
Vicinique suis colles cum vallibus ægros
Accipiunt gemitus morientum, sanguis inundat
Seu cum terra madet quando Saturnus & illo
Iuppiter inferior Mars Sol radians Venus Hermes,
Luna tenet Cancrum Pisces & Scorpion vdum.
Tempora transfixus prælongo Barrius heros
Pilo deturbatur equo, cui spiritus æger
Vulnere mortifero in tenues euanuit auras.
Dux Alansonus percussus arundine lignum
Carne reuellebat, ferrum tamen osse reliquit
Altius infixum, mors immedicabile vulnus
Insequitur, labens & equo terram ore momordit
Expirans, similique perit (Brabantia) letho
Dux tuus. Hi fuerant equitatus ordine primo
Magnanimi satrapæ: post hos cecidere secundo
Nauarræ Comes & tuus Archiepiscopus (ô Sans)
Præterea comites octo periere cruentis
Vulneribus, trita appellant quos voce Barones
Plus centum, clari generis plus mille cadebant
Sexcenti. Notique decem plus millia vulgi
Ex Francorum acie, tercentum perdidit Anglus.
Et penes Henricum belli victoria mansit.
Heu Eboracensis funesta sternitur hasta,
Impetus in primos vbi fit furiosior Anglos,
Suffolcusque Comes compluribus ante necatis

Aliquot nobiles Gallorum in prælio cadunt.

Gallorum

Gallorum ex ſatrapis vitam cum ſanguine fudit.
Captiuos proceres Gallos cuſtodia firmat.
His ita perfectis, ditato milite prædis
Et ſpolijs, clarus victor poſt prælia littus
Ad Geſſoriacum properat cum claſſe, penates
Tranſmiſſo pelago veterumque palatia Regum
Albionis repetit, turba comitante triumphans.
Cui Londinenſes ciues, & prætor, amicti
Velleribus Serûm ſplendentibus, obuiam ierunt
Mille ter extra vrbem paſſus, hoc fecit honoris:
Hoc cauſa officij fecit quiſque ordine ciuis,
Vt ſua ſignificet ſuperato gaudia Franco:
Vrbe etiam egreſſus templis ſacer ordo relictis,
Per vicos precibus diuinum numen adorat.
Voce precabatur multam reſonante ſalutem
Publica turba ſuo regi: pompamque ſequuntur
Ordine captiui longo victoris ad ædes
Principis, hoſpitijs Galli tractantur amænis
Comiter, Henrico ſic præcipiente monarcha.
Ecce Sigiſmundus conſcenſa naue Britannûm
Ingreditur fines, quem rex humaniter Anglus
Excepit veterem gratiſſimus hoſpes amicum.
Nunc celeres agitant ceruos damaſque fugaces:
Nunc iuuat aucupium pandis haliætus & alis
Infeſtans volucres penna trepidante minores.
Anglo cum vacuæ facta eſt occaſio mentis

Henrico reduci ciues Londinenſes congratulantur.

Sigiſmundus imperator venit in Angliam & agit cum Henrico vt pax tãdem coeat inter illum & Francorum regem.

Induperator ait, celebri rex inclyte fama,
Quæ tua gesta vehit totum pennata per orbem:
Victis, iam satis est bellorum, parce, precamur:
Jam per te satis est inimici sanguinis haustum:
Jmmodico cur te, ciuesque labore fatigas?
Quid petis vlterius? decorat victoria pugnæ
Nuper in omne foris partæ memorabilis æuum.
Pax tibi sit cordi, pacem cole, nil dedit alma
Pace Deus melius, miseris mortalibus vnquam.
Carolus hanc orat, legatus & illius vnâ
Mecum, qui præsens vestra versatur in aula.
Leges pacificæ, sublata lite, ferantur.
Auferet Henricus Gallo cedente, quod æquum est.
Paruos infantes patribus quin aspicis orbos,
Quantaque flet matrum charis viduata maritis
Turba? Deo Domino nos factos esse memento.
Ista Sigismundi paulum persuasio mentem
Flexerat Henrici, incerto qui fluctuat anceps
Pectore, quid faciat, natura mitior hêros.
Atque procul dubio sermo valuisset amici,
Si non Francorum legato orante, quod egit
Voce Sigismundus, subito venisset ab Harflu
Nuntius infaustum rursum instaurare duellum
Gallos, & diram cædem factam esse recentem
Anglorum, patratum id Rothomagensibus agris.
Vritur Henricus populorum cæde suorum

Galli violant fœdus.

Audita,

Audita, & motus vehementi excanduit ira
Quos paucos subitò numerosus fuderat hostis
Caroli & occludit de pace agitantibus aurem
Legatis, referens, sectabitur vltio factum.
Induperatorem puduit pro gente rebelli
Quòd supplex blanda prece sollicitasset amicum,
Qui vario (vt mos est) donatus munere regum
Jam decessurus Sanctam cum Rege Britanno
Firmat amicitiam, patrias ventoque secundo
Per freta delatus saluus peruenit ad oras.
Extemplò rauco stridebant cornua cantu,
Efferaque ardescens flammato corde iuuentus
Vndique concurrit: iussu quisque induit arma
Principis, & tumidum conscensis puppibus æquor
Transmittunt. Patulis Normania fertilis aruis
Excipit expositas saxoso littore turmas.
Principio Henricus recreato milite Teucham
Oppugnat, magno conamine Celta resistit,
Strenuus assultus propellens ense feroces:
Armis capta tamen domino parere potenti
Cogitur, hospitio recipitque inuita Britannos.
Inde petit Cadomum, quod non sine sanguine cepit
Hostis & Angligenûm: Virtus sed vera domari
Nescit: & in primo congressu fundit inertes.
Vi depugnatum est nusquam maiore locorum,
Quam Cadomi, vrbs tandem cum magna deditur arce.

Rex Anglus instaurat bellum.

Ædibus vt ſacris, ſic ille pepercit aſylis.
Quod poſtquam pauidus cognouerat incola terræ,
Sanctam iuſtitiam tanto miratus in hoſte
Religione ſacras quanta ſeruauerit ædes,
Se fidei Regis committunt fœmina, virque
Normanus, ſatis & portant in caſtra ciborum
Militibus, corbes completas pane ferentes
Hinc Alenconium expugnat victricibus armis
Henricus capit multa munitiſſima oppida in Normania.
Poſt Argentonium, portas Conſtantia pulchra
Vltro aperit, Landum, & Faleſia plebe referta,
A Gallo auxilium fruſtra expectantia capta
Inque poteſtatem venerunt principis ambo
Angligenæ: Sequanæ ripis contermina Larcha
Proxima turrigeris muris eſt præda Britannis.
Præterea multi vulgato nomine pagi.
Vltima Rothomagus reſtat, quæ mercibus auro,
Argento, vaſis pretioſis diues abundat,
Totius & caput eſt terræ Normanicæ in ima
Parte alti montis Sequanæ prope fluminis vndam.
Audito aduentus Angli rumore coloni
Finitimi, villas & proxima rura tenentes,
Huc comportarunt ſibi quæ cariſſima poſſent,
Poſſe capi nullis credentes viribus vrbem.
Rothomagus vrbs obſeſſa.
Rothomagum ductis foſſis atque aggere claudens
Circundat valida rex obſidione Britannus.
Saxa rotans celſaſque reuellens machina turres

Ferrea

Ferrea teſtudo ſolerti apponitur arte,
Diruat vt muros præfixis cornibus altos.
Aulerici contrà ſummis de mœnibus acres
Conficiunt pugnas, ac aſpera ſaxa deorſum
Prouoluunt, teretes torquentes eminus haſtas.
Magnis res animis agitur tantiſper vtrinque
Lintribus armatis, donec ſupera, infera, Princeps
Obſtruit, occluſi, qui labitur, amnis, in vrbem,
Auxilij ne quid ſit, nequa cibaria poſſent
Inferri obſeſſis. Tota graſſatur in vrbe
Tum demum veſana fames penuria victus.
Opprimit Aulericos imbelles ergo puellos
Et turbam magnam muliebrem extrudere portis
Conantur: fruſtra prohibent mucronibus Angli
Id fieri, menſes aliquot durauerat acris
Obſidio, ciues cum deſperatio cæpit.
Rothomagus capitur. Iamque Anglus adeptus opimas Rothomagus capta.
Prædas in patriam perpulchra trophæa remittit.
Fama vrbis captæ vulgata (haud crederet vllus)
Brutigenis clari quantum ſuccreuit honoris
Vndique, quanta omnes Celtas formido premebat.
Paulo ante intrepidus, iam Celta, petebat, iniquis
Legibus attribui pacem, fera prælia tandem
Extinctis bellis remoueri, acceſſit ad iſta
Tunc mala Celtarum, Burgundio fraude peremptus,
Sparſaque ciuilis tota diſſenſio terra.

Quando ad colloquiũ ventũ est, Rex Gallus & omnes
Rex Henricus constituitur Regens Galliarum.
Vnanimes proceres Henricum constituerunt
Rectorem patriæ, Catharinaque nubilis Anglo
Vt desponsetur Francorum principis hæres.
Ex his coniugibus prognata propago duobus
Terras Gallorum pulchras moderetur & vrbes.
Henricus ducit in matrimonium Catharinam Caroli filiam & hæredem.
Sic fore conceptis iurabat Carolus, vxor,
Turbaque nobilium, verbis, quos Gallia multos
Indigenas habuit, iurabat mobile vulgus.
At dedit Henricus pacem, mox regia virgo
Ducitur in pompa vinclo connexa iugali.
Brutigenæ multis epulum solenne diebus
Concelebrauerunt, matri, solatia sponsæ,
Præbentesque patri. Fælicem prole parentem
Tali plebs dicit, per quam tot commoda regnis
Pax adeò fælix populis donata duobus.
Plantageneta dabat princeps iam iura duabus
Gentibus, effrænes ductis cohibebat habenis.
Cum memor Angligenûm, cupiensque ostendere quales
Anglia, quàm claras arcesque vrbesque teneret,
Decernit reditum in patriam, picta ambo carina
Henricus & Catharina vxor veniunt in Angliam.
Ad Londinensem veniunt feliciter vrbem
Ore verecundo noua nupta, eiusque maritus.
Hic circumuecta aurato per compita curru
More coronatur maiorum Regia coniux
Ingeminans, Rex ô viuat Reginaque, vulgus,

Altiso-

Altisonis suprema ferit clamoribus astra.
Non ita pòst multò, cum iam respublica rectè
Composita auxilij vlteriùs nullius egeret,
Rebus Rex (vt erat prudens) accommodat horas,
Absentem si forte grauis desiderat æuo
Rex socer, Axonum visit trans æquora fines.
Quò cum venisset, clarus Burgundio narrat
Hostem Delphinum trepidos mouisse tumultus,
Molirique Dolos. Quare præmittit in hostem
Henricus turmas, eius quæ frangere possent
Assultus; sed adhuc maiora negotia curæ
Esse sibi: Nihili Delphini pendere vires,
Vt qui nil præsente viriliter egerit hoste,
A sæuis biduique iter Anglis semper abesset.
Hoc agitur primùm vt res frumentaria totis
Suppetat in castris. Pòst omnibus ære paratis,
In syluanecto Delphino facta potestas
Pugnæ, quam timidus campo non accipit æquo
Oblatam, numero & neruosis viribus impar.
Quas igitur pugnax ad terras venerat Anglus:
Has odit cautus iuuenis, cane peius & angue:
Has refugit, socioque loca in contraria vertit.
Si modo Bituriges animosior Anglus adisset:
Biturigum terris multùm properando relictis,
Conenses Gallus fugiens inuaserat agros.
Obsidet hic populum quem Celtæ liberat armis

Catharina Regina more maiorum coronatur Londini.

Reditus Henrici in Gallia.

Henricus Rex facit Delphino potestatem pugnæ quam recusat.

Dux Bedfordenſis, Delphini milite pulſo.
Interea fractumque æſtu nimioque labore
Febris corripit Hericum. *Corripit Henricum languentem febris acuta.*
Cæli intemperies, ſextili Syrius ardens
Virus peſtiferi facit ingrandeſcere morbi:
Attamen egit iter miris cruciatibus Anglus
Afflictus, donec corpus tabeſcere morbo
Cæperat, atque faces mortis ſentire propinquæ.
Aduolat Humphredus frater, Bedfordius heros
Aduolat effuſis lachrymis defleuit vterque
Caſum inopinatum. Rex deinde Britannicus inſit.
In cælum manibus ſublatis, debeo multum
O Deus omnipotens, dignas perſoluere grates
Non valeo, viridis tenero quòd flore inuentæ
Abſtrahor à mundo, nec adhuc expertus amaram
Fortunam: quod in hac vita præclarius actum eſt
Nobiſcum, ſummi clementia numinis eſto.
Ad fratres conuerſus ait cur pectore mœſto
Sic gemitis, cur ſic pleni ſingultibus eſtis?
Fatalem veniſſe diem mortemque propinquam
Gaudeo: quod nemo poterit vitare, ferendum.
Henricus agens animam cõmendat filium infantem & Catharinam Reginam ſuis fratribus. *Per ſacrum obteſtor fraterni fœdus amoris,*
Filiolum Henricum, curetis, alatis, ametis,
Semper honoretis, diuino ante omnia cultu
Mentem informetis pueri: ſic dignus haberi
Imperio tanto, famaque vigêre valebit.

Vxorem

Vxorem magno prognatam principe prolem,
Quæ merito nunc est ærumnosissima matrum,
Sustentate piis (decet hæc præstare Britannos)
Officijs, vobis & sit concordia cordi.
Dux Bedfordensis, dux & Burgundio Francos,
Anglos Humphredus simili sub iure gubernet.
Curatum enixè iubeo hoc fieri, impero, mando.
Olim terra fuit Normania iuris auorum,
Quam ferro amissam dextraque potente recépi,
Hanc retinete armis, iusto hanc defendite bello.

Henrici illustris properans mors occupat artus. Henricus quintus mo-
Ille suæ patriæ decus immortale, per æuum ritur.
Venturum, virtutis & indelebile lumen
Celso animo prorsus, leni quoque pectore ciues
Non solùm, at iustos hostes fideique probatæ
Dilexit, niueo rarò iracundior ore.

Æternæ famæ paulo pòst Rege sepulto Henricus
Parrisijs diadema, vias & compita circum, sextus eius fi-
Junior Henricus portat lepidissimus infans: lius de more
Nunquam perpetuo fortuna manebit amica coronatur
Quæ circumacta suo versatilis orbe rotatur. Parrisijs.
Hîc Franci puerum Regem neglectui habentes
Desciscunt, violatque fidem gens perfida sacro
Consilio ante datam, quos dux Bedfordius vltor
Perdomat, & facta Delphinum cæde fugauit,
Rex studuit paci, postquam maturuit annis,

Tristia

Tristia sanguinei deuitans prælia campi:
Se non immiscens vnquam ciuilibus vndis
Captabat placidæ securior ocia mentis.
In prece multus erat, secreto crebrius orans.
Sed tales homines populus sceleratior odit,
Fastidit, detestatur: non conuenit inter
Virtutem & vitium, lucem fugêre tenebræ.
Mite ergo ingenium postquam videre Britanni
Delphinus Comitesque eius, fera prælia tentant.
Galli deficiunt ab Henrico sexto. *Fraude domi capiunt alias, virtute receptæ*
Sunt vrbes aliæ quædam, sublapsa refertur
Anglûm spes retrò, languescere pectora dicas:
Quippe erat Henricus quintus, dux strenuus olim,
Mortuus: hinc damni grauior causa atque doloris.
Discordia ciuilis in Anglia *Seditio rapidis accensa domestica flammis*
De summa rerum, contentio perdita flagrat.
Musa sile aut mussans bella intestina Britannûm
Lugubri percurre sono, quia vulnera tactu
Sæua recrudescunt veterem renouantque dolorem.
Henrici oblitis nulli Normania curæ
Brutigenis, solitis propugnatoribus orba
Incassum magni Gulielmi funera deflet,
Præreptas iustis vi possessoribus vrbes.
Delphinus totos nullo prohibente per agros
Francorum transit, priùs expugnata receptans
Oppida: perfacile est populum domuisse volentem

Tenden-

Tendentemque manus vltrò, nec clarior ornat
Gloria vincentem fuso sine sanguine regna.
Tanta domi subito dum sunt incendia rerum,
Externos Anglus quo pacto inuaderet hostes?
Ipse sibi est hostis, lacerat manus improba ventrem.
Quid quòd pes summum rabida caput atterit ira,
Et ciuis ciues scelerata mente trucidat,
Seruus herum, dominus seruum: Mars impius ardet.
Heu frater fratrem facto certamine mactat,
Vicinus vita vicinum priuat; ab hoste
Nil vsquam tutum est, frustra peteretur asylum,
Quod miseris omni prodest mortalibus æuo.
Nobilitata inter plures hæc sunt loca cæde,
Albani fanum, Blorum, Borealis & Ampton
Banbrecum campis, Barnettum collibus hærens,
* *Experrectorum pagus, fanumque secundò*
Albani, propior Scoticis confinibus Exam,
Contiguoque istis habitantes rure coloni,
Mærentes hodie, quoties proscindit arator
Arua propinqua locis dentale reuellere terrâ
Semisepulta virûm sulcis Cerealibus ossa:
Mœsto execrantur planctu ciuile duellum,
Quo periere hominum plus centum millia cæsa.
Nobile Todcastrum clades accepta coegit
Millibus enectis ter denis nomen habere.
Vltima postremæ locus est Teuxburia pugnæ,

Loca in quibus bella maxima intestina confecta sunt.

* Wakefeldia.

Oppidulis his accedens certissima testis,
Bello intestino fluuios fluxisse cruoris.
Factio inter Eduardum quartum,& Henricum sextũ Reges.
Tot peperit tam dira duorum factio Regum
Prælia,quam litem magnus Deus ipse diremit.
Bosuorthi bellum gestum & nonnulla tacebo,
Septimus Henricus quibus est sibi nomen adeptus
Henricus septimus ex familia Lancastrensi solus relictus ducit in matrimonium Elizabetham Eduardi quarti Regis filiam.
Præclarum celebris ventura in secula famæ.
Filiolam Eduardi ducit Lancastrius heros,
Et summa rerum potitur,sic iura volebant,
Sic leges regni & proceres petiere Britanni.
Hoc Deus omnipotens pacis confecerat author,
Ciuilisque habuit talem contentio finem.
Ciuilis seditio extinguitur.
Ciuibus ille suis regnat charissimus,hostes
Omnes iure ipsum metuebant:numinis almi
Relligiosus erat cultor,pietatis,& æqui.
Versutos hominesque malos vehementiùs odit
Viginti totos charus tresque amplius annos.
Henricus septimus post annos viginti tres summa cum gloria excedit è vita.
Regibus externis in summo vixit honore,
Magnanimus,iustus Rex,prudens,atque modestus.
Henrico hæredi moriens sua regna reliquit
Diuitiasque,immensum argenti pondus & auri.

Finis Libri primi.

Huic

Hic erat à teneris annis ars bellica cordi
Vt reliquas dotes, condignas principe tan...
Corporis atq; animi nõ sit memorare neces...
Quòd fortis, clemens, humeris quòd & altior ibat
Omnibus, egregia facie vultuque decoro.
Quarta à principio regni flauescere messis
Cæperat, æstiuo terras torrente calore,
Cum rex Anglorum Henricus fera bella ciebat,
Atroces Gallos & aperto marte lacessit.
Sollicitarat enim Romanus Episcopus illum
Ad bellum hoc: pelago transmisso classe Caletum
Peruenit, oppidulum triginta millibus implens
Armatorum hominum, delecti quattuor omni
Ductorum ex numero, Talbotus belliger, audax
Ponyngus, Ricius Thomas flos Cambrobritannûm,
Et Somersetus, quos rex præmiserat arua
Ad Morinûm. Quibus est magnis Terrouana muris
Condita, robusto Francorum milite fæta:
Vere nouo vt spirans stridenti flamine ventus
Verrit humum tenui stipulas cum puluere tollens,
Raditur vt tellus vncatis dentibus ima:
Sic equites Angli rapiunt armenta ferarum,
Captiuosque greges hominum, pecudesque boues que.
Omnia deuastant, ferro flammaque furentes.
Subsequitur princeps ter denis millibus ære
Contectis duro, Morinorumque obsidet vrbem.

Expeditio militum in Galliam per Henricum octauum.

Henricus octauus obsidet Terrouanam & Tornacum & capit vtrunque oppidum.

Sub rege Anglorum magnus meret induperator,
Germanique truces, duro gens strenua bello.
Pro mercede nihil nisi fuluum soluitur aurum.
Auri militibus radiantis copia totis

Imperator Maximilianus militat in castris Henrici.8.

Tanta fuit castris, vt rex cudisse coactus
Nummum ex argento fuerit. Pugnantibus ampla
Munera dant animos, merces accendit ad arma.
Francorum pugnax equitatus prælia miscet,
Succurruntque suis, sed frustra infirmior arma
Turba capit, palmam bellando potentior Anglus
Aufert, lethifera transfossis hostibus hasta.
Diruta turrifragis bombardis mœnia præbent
Brutigenæ ingressum facilem, Gallisque timorem
Iniiciunt: Tandem Terrouana deditur Anglo,
Oppiduli capti regem decorante trophæo
Prævalidi regis magnæ virtutis in armis

Tornacenses deditione facta soluunt Henrico decem millia coronatorũ.

Fama per adiunctas terras pennata vagatur.
Quod postquam fieri Tornaci vrbs clara videbat,
Ingemit, Henrico pactum persoluit & aurum,
Angligenas passis intra sua mœnia portis
Sponte intromittens. Dominorum serua nouorum
Accipit ecce nouas Henrico principe leges.

Dum ageret Henricus octauus in Gallijs Iacobus Scotiæ fecit incursionem in Angliam.

Interea Scotiæ Iacobus regna gubernans
Firmandæ pacis causa dum Gallica bella
Gesta forent, sacram qui sumpserat antè synaxim,
Quique sacramenti se vinclo astrinxerat vltro

Obser-

Obſeruaturum quicquid promiſit amico,
Finibus Anglorum graſſantes intulit ignes.
Armatorum hominum decies ſex millia ducens
Vaſtat, & abſentis domini crudeliter agros.
Limitis Angligenûm Borealis Surreus Heros
Aſſignatus erat cuſtos, qui milite lecto
Cautus in auxilium præclaro ſtemmate cretos,
Scroupum, Stanleium, Latimerum, alioſque ciebat.
Dacrus adeſt, pictis etiam Cliffordius armis,
Bulmer, Buttlerus, pelagi præfectus Houardus,
Edmunduſque illi ſocius, celebratus eodem
Stemmate tentauit primus certamen inire,
Nigris loricis ambo ſalſugine ponti.
Vertice Floddonis montis conſederat hoſtis:
Cumque propinquantes vidiſſet in ordine belli
Erectis ſignis fidentiùs ire Britannos,
Deſcendebat equo, ſiue hunc ſtimulauit inanis
Gloria, ſeu feruens (quæ non bene conſulit) ira.
Ductabatque aciem primam, mox fertur in Anglos:
Suſtinet inflictos duris vmbonibus ictus,
Imbuit & gladios manante cruore Britannus.
Iam tres integras pugnatum eſt cominus horas:
Vulneribus Scotus acceptis cadit enſe duobus,
Perfidiæ meritas fuſo dans ſanguine pœnas.
Pars fugit in patriam, pars altera cæſa Scotorum eſt.
Ex gente Henricus rex victor vtraque redibat

Iacobus violatæ fidei pœnas dat in pugnam enim prope montem Floddonem cum multis Scotorum millibus interficitur.

Inde domum, multos post hæc fæliciter annos
Hostibus his domitis tranquilla pace quieuit.
Facta est Angligenúm boreali iniuria genti,
Anno. 1543. Legatus Scotorum venit in Angliam.
De qua se purgans legatio missa à Scotorum est.
Crimine purgato, rursum in sua regna recessit.
Hinc Scotus, hinc Anglus vario sermone fremebant,
Lis etenim fuerat de finibus inter vtrunque,
Murmur erat populis male conuenisse duobus.
Vix ter crescendo reparauerat aurea Phœbe
Cornua, & in solidum sese contraxerat orbem:
Quando magna manus pilis armata Scotorum,
Altera pars pedites, equites pars altera, in armis,
Irrumpens cælo pluuioso, mense Nouembri,
Vulcanum nostris ferrumque nocentius infert.
Vrbs est Carleolum circundata mœnibus altis,
Finibus occiduis sita, quæ sine collibus ampla
Planitie cùm sit, prospectat longius arua,
Ex qua deducit præfectus Regius vrbe
Vicinisque locis quibus indit Cumbria nomen,
Bis mille Angligenum fulgenti ex ære cateruas:
Magnanimus quas in campum VVhartonus apertum
Ducit, continuóque fit impetus acer in hostes.
Ast illis trepidum gelida formidine pectus
Incursio hostilis Scotorum haud procul à Carleolo.
Obstupuit primo congressu (numinis almi
Auxilio) victi flaua sternuntur arena.
Pars fugit in syluas, constructaque rupibus antra,

Pars

Pars fugit in denſas creſcentes montibus ornos:
Ipſe quidem Scotiæ rex qui ſub colle latebat
Territus euentu, ſociorum & cæde cruenta.
Altarum rapidum flumen tranabat aquarum,
Flumen inundarat prælargis imbribus auctum:
Vitam igitur merſus rapidis amiſit in vndis.
Bello captorum extra cæſos atque fugatos,
Ordinis obſcuri ac illuſtris maxima turba,
Quos vrbs Carleolum defeſſos nocte ſequenti
Accipit hoſpitio, & mœſtos cuſtodia ſeruat:
Plebeios vincto retinebant crure catenæ.
Paulo poſt pacto populares ære redempti,
Victorem & victum vt conuenerat inter vtroſque,
Ad proprios læti properant remeare penates.
Sed pars Nobilior ſatraparum ſtemmate creta,
Londini celebrem celeri mittuntur ad arcem
Curſu, qua triſtes incluſi degere primam
Coguntur noctem, ſpe libertatis adempta.
Poſtera nocturnas iam lux dimouerat vmbras,
Cum pius Henricus miſerorum haud immemor vnquã,
Humanis ſecum de rebus multa volutans,
Mandat, captiuos indutos veſtibus albis,
(Quas dedit ex byſſo princeps, regalia dona)
Ad ſe per mediam deduci comiter vrbem.
Tum de ingrato animo gentis perpauca loquutus,
De ſolita potiuſue innata fraude Scotorum

Iacobus Rex Scotorum torrentem tranans (vt aiunt) ſubmergitur.

Principes viri Scotorum capti.

Clementia Henrici Regis.

Increꝛ-

Increpuit, placido clemens tamen omnia vultu
Protulit, vt soliti sunt castigare parentes,
Dum proprio obiurgant genitam de corpore prolem.
Captiui contrà verbis compluribus vsi,
Plurima pro patria, pro se, pro principe dicunt
Defuncto, pariter poscentes supplice voce
De re dicturis faciles vt præbeat aures.
Annuit Henricus, tum facta silentia tectis,
Maximus & natu ex captiuis talia fatur.
O princeps inter reliquos clarissime Reges
Europæ, cuius cum primis bellica virtus
Exuperat, victi victorem agnoscimus æqua
Mente, nec à tali victos vnquam esse pudebit.
Quis pudor à magno sterni panthera leone?
Quod si quid grauius statuas meruisse, fatemur:
Facta tibi nostræ vitæque necisque potestas.
Mors captiuorum in tanto nil laudis habebit
Principe, nil lucri miles tuus vt perimamur
Inde reportabit, lactentes respice natos,
Consorteſque tori, lachrymis quæ funera deflent
Structa maritorum, tanquam sint morte perempti.
Gloria maior erit nos dimisisse nocentes,
(Si tamen ille nocens, peragit qui iussa magistri)
Quàm crudeli hostes morti bis mille dedisse.
Sed rem ipsam oramus perpendito lancibus æquis
Inclyte Rex, regni fines intrauimus huius,

Oratio captiuorum Scoticorum coram Henrico Rege.

Intuli-

Intulimuſque tuis ſæuos hoſtiliter ignes.
Nonne ſua pœnas noſtrates morte lucrunt?
Veſcitur ætherea haud noſter rex amplius aura,
Aduerſum Martem, vitam lucemque peroſus.
Forſitan hoc fatum, aut potius Deus ipſe volebat
Sic fieri, cuius dependent omnia nutu,
Scilicet vt clemens duo conſociaret amore
Regna, duos populos animis diſcordibus antè
Redderet vnanimes, æterno fœdere iunctos.
Nunc oblata rei bene tenditur anſa gerendæ,
Quam Rex arripias, & gentem vtramque beabis.
Maſculus exiſtit tibi ſolus & vnicus hæres,
Extincto noſtri regni rectore, puella
Nuper nata capit manibus virguncula ſceptrum.
Quod ſi coniuncti fuerint vinclo ambo iugali,
Sublato ob talem bellorum ſemine cauſam:
Perpetua exultans regio vtraque pace fruetur.
Quid vetat hoc fieri, ſi ſuffrageris, & illud
Eſſe ratum iubeas, quod poſcimus atque precamur?
Finierat, cùm quod dixit pleno ore probabant
Vtraque pars, opus eſſe Dei concorde ferentes
Voce, duo tali ſi nexu regna coirent.
Rex pro præſenti reſpondit tempore pauca,
Dimiſſos iubet at tractari lautius, ædes
Cuilibet ipſorum tribui concedit in vſum:
Et ſumptum, veſtes, argentum donat & aurum.

Munificentia Henrici in Scotos.

M. Præterea

Præterea ex auro captiuos torquibus ornat.
Venantur timidas iuga per decliuia damas,
Tensaque veloces agitant in retia ceruos.
Sed sibi blanda modum statuit quandoque voluptas,
Et nihil ex omni quod suaue est parte placebit.
Gratior agricolis gustu perdice bouilla,
Et præ delitijs caro salsa suilla probatur:
Frigida sic nostris præponunt rura Scotorum,
Quanquam cuncta placent, inuitique omnia laudant.
Tantus amor patriæ mortalia pectora tangit,
Natalisque soli, præ quo bona cætera sordent.
Ergo reuisendi sua tecta cupidine capti,
Tandem exorata venia, dum maxima Regi
Promittunt Anglo, facturos sese vt in vnum
Regna duo coëant, & equis donauit & auro
Cessuros, læto vultu super omnia gratis
Corpora dimisit captiua Britannicus Heros.
Summo cum applausu redeuntes accipit aula
Reginæ mersos soluentis iusta marito.
Hos proceres princeps reduces quid agatur ab Anglis
Clara rogat: vafri primo celare benignum
Henrici erga illos animum, laudare monarcham
Parcius Anglorum cæperunt, deinde dolentem
Hortantur viduam nuptum ne collocet Anglo
Filiolam, quiuis potius gener aduena fiat.
In sua regna vocet Gallos, gentesque remotas,

Scoti dehortantur viduam reginam ne collocet nuptum Anglo filiolam suam.

Pacem

Pacem commutet bello tentantibus vltro
Fortunam quam quæ dederit meliora daturam.
Has partes Scotiæ proceres assensibus implent:
Finitimisque locis confestim prælia tentant.
Jam Scotus Henrici iustam irritauerat iram
Fædifragus, bellumque ingens tuba clara sonabat.
Conueniunt proceres solenni more vocati,
Jndignum facinus clamant vno ore peractum,
Vindice ferro opus esse, opus esse & vindice flamma,
Quisque suam promittit opem, mora longior æquo
Visa omnis, quid quod vitam impendisse iuuabit?
Vt sceleris populus queat esse Britannicus vltor
Lecti Ductores, Comes Herfordensis auunclus
Eduardi, Regis gnati, Dudleius heros
Quem rex Henricus classi præfecerat, ambo
Jngenijs animisque pares, sed dispare neruis
Corpore, nam magnis pollebat viribus alter,
Jracundus, atrox: minus acer & horridus alter.
Paucis ad littus veniunt hostile diebus
Puppibus aduecti, vento aspirante secundo.
Nec mora, desiliunt armato milite septi
Jn terram, nautis pugnam inceptantibus acrem:
Hac fugiunt illacque inimici, tecta domorum
Quas vetus aut cespes, cannæ aut texere palustres
Vulcano iniecto flammis crepitantibus ardent.
Feruentes Lithe prolapsa cadebat in ignes,

Eduardus comes Hertfordensis.

Iohannes Dudleius præfectus classis regiæ.

Lithe & Edenburgum flammis corripiuntur.

Et regio fumat circum vicina cremata.
Fœminei sexus gemitus ad sidera grandi
Tolluntur strepitu, puerorum clamor in auras.
Nil nisi triste fuit, facies que miserrima rerum.
Post ad Edenburgum nostrates castra mouebant,
Hic pugna exoritur magnis clamoribus ingens.
Firmarant summo clausas conamine portas,
Sulphureo positis tormentis puluere plenis.
Hinc Scotus aduersus telis, hinc sternitur Anglus,
Percussi hi gladio, ast illi periere sagittis,
Fraxinea obstantes multos transuerberat hasta
Eminus emissa, complures glande cadebant.
Pars tandem Anglorum munitam inuaserat vrbem,
Iactantes rapidas summa ad fastigia flammas.
Ecce Scoti fugiunt, Anglis tormenta relinquunt:
Exhorrent, vt dama canes, vt cerua leones.
Restabant muri è saxo, pariesque domorum,
Cætera candenti fuerant consumpta fauilla.
Mansit Edenburgi tamen inuiolabile castrum
Antiquum ac ingens præduris cautibus horrens,
Confidens adeo flagransque cupidine famæ,
Dicere vt auderet suum inexpugnabile robur.
Sed docet euentus quæ vera aut vana ferantur.
Regis tale aliquid minimè mandata sinebant
Moliri in presens: exercitus Anglicus ergo
In patriam ad socios fama præeunte Britannos

Puppibus

Puppibus auehitur, magno clamore tubarum,
Nauibus in ſolita rurſum ſtatione relictis.
Poſtquam curuatas firmauerat anchora proras,
Heros ingreditur Regis Dudleius aulam.
Summa vbi lætitia porrectis ordine dextris,
Excipitur, procerum dicit recipitque ſalutem,
Ante omnes princeps Henricus laudibus effert
Præfectum maris, inuictam cum corpore mentem
Prædicat illius verbis, & præmia iungit.
Signa peragrarat rapidus vix omnia Phœbus,
Anglis bellorum cum Gallia porrigit anſam,
Cuius Rex nuper cum diris fœdera Turcis
Iunxerat, heu nimium res eſt indigna relatu
Chriſticolam facere hoc qui religionis amantem
Se profitens titulum pietatis venditat orbi.
Huic igitur bello totus Rex inclytus armis
Intentus, ſatrapis & ſuffragante ſenatu,
Arma parat prudens, aſſuetaque corpora longæ
Militiæ, fortes animos ad prælia promptos
Pectore fidenti cunctos educit ad arma.
Adſunt & proceres & adeſt ignobile vulgus,
Inprimis princeps is quo Suffolcia gaudet,
Vectus equo inſigni, Tyrio reſplenduit oſtro,
Auratam portans galeam, criſtamque comantem.
Et quo lætatur Norpholcia, diues ouilis
Velleris, exultans aderat, dux pronus in iram,

Apparatus belli aduerſum Francos.

Dux Suffolciæ, Dux Norpholciæ Comes Arundellius Pauletus, Ruſſellus aſcripti in hãc militiam.

Ast animo infracto prorsus nec marte domandus,
Integris iuuenis comes Arundellius annis,
Pauletus cui res est frumentaria curæ,
Russellus quos terra ferax Deuonia stanni
Gignit, ad hoc bellum pollentes robore duxit.
VVallia non paucos, paucos & Hibernia misit,
Nec mortem stricto metuentes ense nec hostes,
Et pede pernici manibusque & corde valentes.
Pars regni Borealis equis lectissima pubes
Contecti tunicis ex duro corpora ferro,
Altitibus cursus equitando volantibus æquant.
Antonius Brounus magister equitum.
Antonius Brounus quo non præstantior alter,
Corpora si spectes hominum, nec fortior armis
Præscribente, lubens equitatum, Rege, gubernat.
Ex tota Anglorum confluxerat vndique gente
Multa manus iuuenũ, numerusq; haud paruus equorũ,
Cornea quadrupedum pingues quatit vngula campos,
Hastatique equites procurrere longius audent.
Jamque instructa acies procedens agmine longo,
Aërium variis cælum clamoribus implet.
Armato montes & valles milite tanquam
Vel niue vel summo de cælo rore cadente
Resperſos licuit vidisse strepentibus armis.
Quorum sub radijs Phœbi perstrinxit ocellos
Fulgor, vt intuitum Titania lumina tollunt.
Discolor arte noua lanæ præmollis amictus

Tinctus,

Tinctus, discretas potuit monstrare phalanges.
Byssina quæque suam præcedunt signa cohortem,
Agnoscit Ductoris ouans insignia miles.
Quales se attollunt super omnia gramina flores
Vere nouo, nitidis gratumque coloribus addunt
Aspectum, si quis lætos inuiserit agros:
Talis erat noster totis exercitus aruis,
Progrediens picto indutus saga byssina limbo,
Splendorem solis rapidum referentibus armis.
Rex capite Henricus reliquos supereminet omnes,
Heros prævalidus, seu fortia brachia spectes,
Seu suras quas fuluo opifex incluserat auro,
Siue virile ducis præstanti pectore corpus,
Nulla vi domitum, nullo penetrabile ferro.
Arma illum meliore ex ære polita tuentur,
Arma ea iurasses Veneris fabricasse maritum,
Mulciberique Dei vasto Cyclopas in antro.
Nam montes illic opifex celarat & amnes
Hâc ordo lucos, ex illa parte salingas,
Præterea Thamesin qui rectâ tendit in æquor.
Eurus ab aurora qua flans sua flamina profert
Sabrinum, & Trentam, demisso gurgite riuos
Oceanus quorum defessas accipit vndas.
In summa nitidi thoracis margine Regum
Incisa effigies, & origo stirpis auitæ:
Plantageneta suum solium Rex quartus habebat
Eduardus,

Rex Henricus octauus.

Eduardus, ſextique Henrici ſtabat imago,
Haud procul hinc ambo maternus anuſque paternus.
Septimus adiuncta cum coniuge ſede locatur
Henricus, meritus Salomonis nomen habere,
Et quod erat prudens, & quod pius, vtraque virtus
Heroi iuſto famam eſt paritura perennem.
Caſſis habet gnatum puerum iuuenilibus annis,
Quem fera mors terris inuidit ſceptra tenentem.
Virgo vna, atque alia, at diuerſa matre creatæ
Hæredes regni (ſic lex & iura volebant)
In galea ſculptæ ſolium regale tenebant.
Spicula curuato ſeu Rex emiſerat arcu,
Acclamant omnes illum hoc certamine primum.
Siue leuem adductis contorſit viribus haſtam,
Illi ceſſiſſet rurſum, ſi viueret, Hector.
Hoſti congreſſus diſtricto cominus enſe
Fulminis in morem ſimilis vibrabat Achilli.
Denique qualis erat princeps, exercitus omnis
Eſſe cupit talis, ſtimulus præacutus honoris
Extimulat magnas ad res virtute gerendas.
Mollem vel craſſam diſcernit fimbria veſtem:
Miles erit fortis qui ſub duce militat acri.
Arma ſuper, veſtis gemmis præluxit ab Indis
Allatis, viridique oculos hebetante ſmaragdo.
Annexi fuerant, adamas, ſapphirus, iaſpes.
Balteus ex auro, capulus fuit aureus, vmbo

Aureus,

Aureus, aut si quid fuluo pretiosius auro,
Denique vel pulchræ phaleræ, bullataque fræna
Artem ostentabant, & sumptum principe dignum.
Non hominem tali plebs rustica retur amictu,
Crederet esse Deum. Summus Deus ipse monarcha,
Terrenos celebri vult esse in honore monarchas,
Vt Salomona pium fulsisse decore videmus.
Iam mare, quod tumidis augustum interluit vndis,
Littus vtrunque cito zephiro aspirante secundo
Transierant Angli, Gessoriacoque potiti
Rex sociique cibis recreabant corpora lassa,
Inducit tandem fessis nox atra soporem.
Maxima pars vigilat, cura haud sinit esse quietos,
Quæ parua aut nulla est, cupidis mora longa videtur.
Cum primum Titan ab aquis emersit Eois,
Terribilis tuba dat sonitum, quisque arma capessit,
Atque gradum faciunt Gallorum Regis in oras.
Igniferi currus vergentia lumina versus
Est locus amplus apud Gallos Artesia dicta,
Pascendo pecori fœcundo fertilis agro
Arboribusque scatens, quas Danoruoia gignit.
Hic sita conspicitur nitidis Bollonia tectis, Bolonia obsessa.
Littore structa maris, quam murus saxeus ambit,
Hostibus inuictis inuicta prioribus annis.
Occipiunt fortes hanc oppugnare Britanni,
Hanc circumuallant egestoque aggere cingunt.

Egreſſus ſpes nulla patet remanentibus intus,
Proximus inuigilat muris Dudleius heros,
Nautarum, ꝟeniens pelago, comitante caterua.
Nautæ, hominũ genus impauidũ, temerariũ, & audax,
Quos mare fluctiuagum ꝟehementi turbine motum
Quando ꝟadis tremulas ſyrtes euerrit ab imis,
Non ꝟnquam gelida pauidos formidine reddit.
Non quicquid terrere poteſt per ſaxa, per ignes,
Per mare, per terras, non ꝟlla pericula terrent.
Iſtius præfectus pelagi gaudebat alumnis,
Seque putat rurſum tali duce nauta beatum.
Sic ſimilis ſimilem cupidis amplectitur ꝟlnis,
Scilicet, hæc hominum pars eſt ex quattuor ꝟna,
A qua Bolloni metuere pericula ciues.
Carolus ex alia Brandonus parte minatur,
Obſeſſoque loco requiem negat omnibus horis.
Haud procul hinc noſtri ſita ſunt tentoria Regis,
Vnde ſolent celeres miſſæ ꝟolitare ſagittæ,
Sæuaque magnificis miſceri incendia tectis.
Nemo inimicorum pauidos attollit ocellos.
Nil eſt intra ꝟrbem totam niſi pallidus horror.
Tandem proiiciunt è mœnibus ignea tela
Obſeſſi Galli, & propulſant fortiter ictus
Anglorum, noſtros ꝟrgentque ꝟirilibus auſis.
Pugna recrudeſcit, metus hinc, hinc gloria ſortes
Reddit, iactando certatim miſſile ferrum.

Confoſſi

Confossi sæuo moriuntur vulnere multi,
Pars perit ex illis maior: qui celsa tuentur
Mœnia, corporibus mutilis referuntur in ædes:
Ille iacet pænè exanimis, pede claudicat alter,
Dispersо cerebro faciei nulla figura
Alterius, saxi iactu perrumpitur alter.
Prisca oppugnandis in fortibus vrbibus ætas,
Vsa manu ex ligno facta testudine fertur,
Aut aries ferro solidissima cornua gestans,
Ex muro prensos lapides quasi dente reuulsit:
Nil habet hæc nostro quod agat modò machina sæclo,
Inuenere nouas artes ad bella minores.
Tormenti genus est ex ferro aut ære coactum,
Quod Franciscanus frater reperisse refertur,
Vt capias paucis validissima castra diebus,
Quæ vix cepisses armis toto prius anno.
Sulphureus puluis primò vt caua compleat æris,
Atque modum iustum tormenti ponderis æquet,
Sit minor an maior de pondere, regula monstrat.
Ex saxo aut ferro si post imponere glandem
Contiguam satagas per perpendicula vibrans:
Credere quis vellet nisi id experientia firmet,
Ventosa vi glans admoto protinus igne
Excutitur, metamque volando per æthera tangit,
Effringens rigidis obstantia mœnia saxis.
Nil valet aduersum missæ se opponere glandi,

Nam quæ stare potest, quantumuis ferrea moles?
His circumseptum tormentis verbera glandis
Oppidulum patitur sonitu circumsonat aura,
In cœlum assurgunt spissa fuligine nubes,
Terra & tecta tremunt: quasi turbinis ipsa furentis,
Impulsu fundamentis quaterentur ab imis,
Ingeminant nostri magnis clamoribus ictus,
Cum subito secit muri pars lapsa ruinam:
Quam cœlum, & pelagus tonat ipsaque castra fragore
Nautarum Dux extemplo statione relicta,
Augustale subit, supplex vbi poplite flexo
Postulat, vt liceat primo sibi scandere muros,
Militibusque suis vt nemo ex omnibus istam
Præripiat laudem, quamuis laus iuncta periclo
Esset præsenti, potior quia gloria vita
Et mutanda foret muralis morte corona.
Per se perque suos modo sit victoria parta
Mille vices adeat mortem, si forte renasci
Mille vices posset. Voto Rex optimus ægrè
Assensit (tanto est illum complexus amore)
Posterus vtque dies optata det, annuit illi.
Ille agit Henrico grates quasi nactus opimum
Thesaurum voti compos: cum coniuge gnatos
Commendat Regi, mox ad sua castra reuertit.
Proxima nox cupido sibi visa est longior æquo,
Mens agilis somnum somno irrepente repellit.

Iohannes Dudleius Regem flexis genibus rogat vt primus cum suis nautis muros Bononiæ scandat.

Ante ortam lucem famulis de more vocatis,
Præcipit armari corpus leuioribus armis,
Inde animo secum tacitus complura volutans,
Expectat primum venturi luminis ortum,
Conuenit minimo nautarum concio iussu,
Tanquam inuitati lautis ad prandia mensis.
Tum coram cunctis Dudleius ora resoluit: Oratio Dudlei ad nautas.
Qui nullum facinus tota memorabile vita
Ediderint, inuicta cohors, migrare videntur
Hinc, vt qui structa nil dixerit histrio scena:
Nascimur vt patriam vitaque operaque iuuemus.
Aut quid in hoc mundo ignauos vixisse iuuabit?
Terra suos amplo profert cum fœnore fructus,
Tempore poma ferax præscripto parturit arbos,
Malus mala parit, producit cornaque cornus,
Hæc prosunt Dominis, prosuntque colentibus agros.
Ennumerare queo nil quod sit inutile, quod non
Fœtificans affert alieno commoda ventri:
Acceptam patriæ vitam nos ferre fatendum est,
Et non pro patria nos vitam impendere iustum est?
Quid vita hæc hominis, placidus nisi somnus inertis?
Actio virtutis laus est certissima, cumque
Non simplex vigeat virtus loca prima tenebit
Belligerans causas ob iustas arma capessens.
Absumpti longis animam cruciatibus edunt
Languentes morbis: in bello pulchra paratur

Mors, homo momento pugnans extinguitur horæ.
Euolat in tenues lætus cito ſpiritus auras,
Subdimur Henrico nos, & noſtra omnia regi,
Numinis imperio diuini. Iuſſa tonantis,
Si voluere Dei præſenti obtrudere morti,
Si nos vult, alacri parendum eſt mente iubenti.
Quanto eſt nobilius, gratum præſtare volentes,
Officium potius, quam rege iubente coactos?
Gloria victores me, vos, æterna ſequetur,
Veram non pariunt niſi ſumma pericula laudem:
Nunc audite precor quorſum hæc oratio tendat.
Hoſtem inuadendum cenſet ſacer eſſe ſenatus,
Appoſitis longis, ſcandendaque mœnia ſcalis,
Hæc delegatur precibus prouincia fuſis,
Grata mihi veſtrum ſi quilibet arripit omen,
Euentum, me ſcite ducem promittere fauſtum.
Deſiit ille loqui, ſcalas vno ore repoſcunt
Nautæ, vix alacres à muris pœna coercet:
Tantus amor laudis, tantaque cupidine flagrant.
Sed pius Henricus non tanti mœnibus vrbes
Æſtimat incluſas, vt certa cæde ſuorum
Fortia lucretur cum totis oppida regnis,
Dudleium iubet ergo ſuis deſiſtere cæptis.
Pauci interceſſere dies, Bollonia ſupplex
Armis depoſitis Henrico porrigit herbam.
Commigrant aliô Galli portaſque recludunt,

Bolonia deditione facta ceſſit in poteſtatem Regis Angliæ.

Intromit-

Intromittentes galeis fulgentibus Anglos.
Sex hinc exierant Gallorum millia gentis:
Mœnia cum domibus cum turribus occupat Anglus,
Munitæque nouis ſtabant cuſtodibus arces,
Diſpoſitis princeps certa ſtatione cateruis
Oppidulo nuper deuicto præficit illum Iohannes Dudleius præpoſitus Boloniæ.
Magnanimum, fuerat cui claſſis Regia curæ.
Rex conſtipatus magnatibus æquora rurſum
Traiecit, ad proprias rediens fæliciter orass.
Dudleius vigili commiſſum munus adornat
Cura, ſollicito percurrens pectore cuncta,
Conſiliumque ſuis prudens hoſtile retardat
Conſilijs, interdumque inimicos opprimit aſtu
Incautos Gallos, nunc marte laceſſit aperto,
Captiuos faciens complures: enſe trucidat
Pœnè infinitos, præclarè plurima luce
Quaque gerit, latè quibus increbreſcere nomen
Dudlei cæpit, fieri eius gloria maior
Francorum terris, Henrico & gratior eſſe.
Terue quaterue ſuo coniunxerat aurea Phœbe
Se fratri, reuocatque repentè Britannicus heros
Ad tractanda ſui grauiora negotia regni
Præfectum pelagi: redeunti nobilis ordo
Gratatur reduci, gratatur & Anglica pubes.
Poſt menſes aliquot volitat prænuntia fama,
Gallos ornauiſſe ſuas cum remige claſſes,

Scilicet,

Galli contrahunt maximam classem & inuadunt insulam vectem.

Scilicet in nostras vt ab ijs impressio terras
Hostilis fieret, defendere quisque parabat.
Tenduntur faculæ piceæ per littora ponti,
& quibus accensis certissima signa darentur,
Si quando terras nostras inuaderet hostis,
Et combusturus vicos è puppibus iret.
Sol curru rapido percurrerat ora Leonis,
Gallica cum pleno perflantur carbasa vento.
Pontus iam non pontus erat, si è rupibus altis
Demissas casu quis prospexisset in vndas.
Vel nemus vmbrosum, vel silua frequentibus ornis
Esse videbatur, vel consitus arbore campus.
Circumcluſa mari salso iacet insula vectis:
Anglorum littus quâ pulsat fluctibus auster,
Huc longas inimica cohors vertêre carinas.
Figitur à summis curuatilis anchora proris,
Danteque nauclero sua signa celeusmate claro,
Desilit in fluuam vt quisque est animosus arenam.
Vnius ecce domus congestum cespite culmen,
Arsit, & agrestes habitantes vecte coloni
Prosiliunt, sæuos inque hostes tela retorquent.
Vtque feræ catulis quæ construxere cubile
Insidiatores venientes vnguibus arcent,
Inque fugam vertunt, tanta est audacia matrum,
Ore canes oblatrantes ne cominus audant
Congredi, & intusas generi spoliare latebras:

Sic

Sic seſe & ſobolem charam, cum vxore mariti
Defendunt, Gallis ne præda voracibus eſſent.
Acrius inſiſtunt telis, Gallo ſque repellunt
Cultores Vectis: retro fugiſſe videres
Francos, inque fuga reſupino corpore ſterni.
Elapſi curſu, naues pars cetera ſcandit.
Forte per id tempus naues ſtatione propinqua
Regales habuit, quæ Portuſmutha vocatur:
Iſtinc ſex denæ ſoluentes omine fauſto,
Ter centum contra ratibus noua bella minantur:
Effulgent enſes, tormentis emicat ignis,
Milite vim Gallis facturo tranſtra replentur,
Omne ſimul cœlum reſonat clangore tubarum.
Illa cæruleum fluxiſſet luce cruentum,
Et mare mouiſſet rubicundo è gurgite fluctus,
Si non fortuito ratis eminus vna periſſet
Ex noſtris: nauem hanc nautarum incuria merſit.
Diffidens ſubito virtuti Celta ſuorum,
Si pugnam facerent naualem littore noſtro:
In patriam retrò profugis dat vela carinis.
Sic Galli in magnum ceſſerunt dedecus auſa,
Sic rebus repetant infectis ſæpius Anglos.
At claſſem Henrici melior fortuna ſequente
Anno, flaminibus Boreæ deduxit in altum.
Quam prius acceptis monitis à principe toto
Quæ facienda forent curſu, Dudleius Heros

Franci nullum memorabile facinus patrantes in patriam reuertuntur.

Portuſmutha.

Dirigit in terras inimicas: nauta Britannus
Littoris hostilis fraudisque locique peritus,
E ratibus paruas demisit in æquora cymbas.
His vecti ad terram remo impellente per vndam
Infestis signis omni lectissima pubes
Treporte oppidum Galliæ maritimum à Iohanne Dudleo præfecto regiæ classis diripitur & flammis absumitur.
Nautarum ex numero, Treporten passibus æquis
Ordine seruato (qui mos est militis) intrant:
Obuius vt quisque est, is stricto sternitur ense.
Ast alius volucri traiectus membra sagitta,
Occidit exanguis, fædatque cruore plateas.
Dum recluſa alius vult prospectare fenestra,
Nec conferre pedem nec aperto prælia Marte
Commiscere audet, glandis transfigitur ictu.
Omne genus telorum ad cædem immittitur atram.
VVinterus vix octodecim tunc integer annis,
Insignis iuuenis quo non animosior alter,
Primo congressu paucos mucrone peremit:
Præstantemque Ducem Gallum dum cernit ouantem,
Cui chlamys ex tenui byſſo quam limbus obibat
Aureus, inuadit vix sana mente tumentem:
Gallus in aduersum iaculum contorsit acutum,
Vulnera nulla ferens, dilabitur irrita cuspis:
Tum VVinterus ait: mihi nunc dabis improbe pœnas,
Primitiæ accedes nostro miser hostis honori.
Nec mora, congrediens qua cor pulmonibus hæret,
Transfodit: expirans aspersit sanguine terram

Celta,

Celta, caduntque alij, pars cætera segniùs vrget.
Ipse inter primos præfectus regius omnes
Nomine compellat socios, hortatibus instans:
Cernere erat nullum præsens vitare periclum.
Occidit ex Gallis illi qui proximus ibat,
Noxia tam certo librabat tela lacerto.
Vtque iracundo cedunt armenta Leoni,
Pascua cum plenus bacchante furore peragrat,
Solus cum catulis cœlum, & rugitibus implens
Conspicitur, postquam taurorum carnibus atra
Sit saturata fames, lassusque recumbit edendo:
Tantus terror erat Gallis Dudleius Heros.
Iamque volant rutili ad fastigia summa domorum
Ignes, diffugiunt teneri pueri atque puellæ
Quâ via nulla patet. Duce præcipiente, popello
Parcitur imbelli: tanta est clementia Regis
Anglorum, qui se mitem super omnia præstat.
Dux iterum oppidulo combusto classe receptus,
Séque suosque refert ad regis tecta Britanni.
Magna viri creuit fama his ingentibus ausis:
Gratia apud dominum fuit illi maxima Regem,
Claraque per totum celebrata est gloria regnum.
Henricus princeps propè lustra peregerat octo,
Et populum magna prudens cum laude regebat,
Ex quo magna soli tractauit sceptra Britanni:
Cùm deus omnipotens, morbo obrepente, moneret

Henricus octauus post 38. annos moritur.

Hinc emigrandum de vita. Proh dolor ingens,
Quot pia plebs lachrimis quàm tristibus ora rigauit?
Quàm grauiter regni proceres planxere cubantem?
Anglia tota iacet mœrens, lugubris, & amens.
Nil opis apportant medici, nil profuit herba,
Quæ solet humanis membris adferre salutem,
Pharmaca nil prosunt, præbetur potio frustra,
Heu nulla tristis mors est medicabilis arte.
Ante tamen mortem quia non adoleuerat hæres
Eduardus gnatus, satraparum nomina scribit,
Quèis regni rerum certo pro tempore summa
Delegaretur, quorum Dudleius Heros
E numero primus curat tumulare sepulchro
Magnifico lachrymans Henrici nobile corpus.
Regi per proceres iustis de more solutis,
Solenni pompa gnato pretiosa corona
Induitur. Dominum agnoscunt, verumque fatentur
Hæredem patris summis consensibus Angli.

Comes Hertford creatur Dux Somersetensis.

Protectoris habet nomen Comes inclytus Hertford,
Accipit & clarum tribuente nepote Ducatum
Somersetensem. Semeirus, auunculus alter

Iohannes Dudleius vicecomes insulæ creatur Comes Vauisensis.

Præficitur classi Regis. Dudleius audax
Fit Varuicensis Comes (eius prima propago
Inde orta est) propriæ non infima gloria gentis.
Vt quisque est ditione potentior, auctus honore,
Et noua virtutis sumens insignia fulget

Turba

Turba noui Regis capitur celeberrima tectis,
Et foris altisono resonant spectacula plausu.
Omnia tempus habent. Finitis seria ludis
Tractat honoratus subtristi mente senatus,
De rebus regni de fortibus arcibus acre
Consilium capiunt, de per loca certa locandis
Præsidijs, vel quid fieri queat vtile plebi.
Ante alias curæ est regio vicina Scotorum.
Quisque recordatus pactum de virgine fœdus
A summis procerum, quos diximus antè Scotorum,
Optat coniugio duo regna coire fideli,
Æternam pacem hinc æternaque fœdera iungi.
Quare quamprimum declinans Virginis ora
Ingreditur Phœbus, statuunt tentare cateruis
In Scotiam immissis, quæ sit sententia gentis.
Atque ducem, natu qui maior auunculus esset
Eduardo, sociumque assignauere fidelem
Varuici Comitem, quos bellica gloria claros
Reddiderat, quos ob virtutem miles amabat.
Tertius his socius venisti Dacre Dynasta,
Quo duce bellari contra hostem Cumbria gaudet.
Cumbria fida Dacri generosi stemmatis altrix.
Indigenæ indigenas dominos plus semper honorant.
Huic dant militiæ proceres sua nomina plures,
Auratique equites, inter quos Graius Heros
Ob summam belli cataphractis præsuit artem.

Expeditio militum in Scotiam.

Somersetus, Varuicensis & Dacrus ducunt aciem.

Magnaque diuersi contracta est copia vulgi.
Ante tamen Scotici quàm intrârunt limina regni:
Mittuntur scripti, quæ belli causa, libelli:
Utque fidem præstent blando sermone rogantur.
Nil contracta acie facturum hostile Britannum,
Si modò seruarent nostro promissa monarchæ:
Frustra, si quis non vult auscultare, monetur.
Utilior frustra narratur fabula surdis.
Arma Scotus poscit, valida contendere vi vult,
Is nec habet pensi, sit id æquum, an prorsus iniquum.
Iusta deo commissa Anglorum causa Tonanti
Audaces animos facit impauidosque perîcli.
Cum socijs igitur terras ac arua Scotorum
Ingressus Somersetus, non iniecit ignes,
Non flammas, aliquo mitis non vulnere quenquam
Afficit aut damno, sed sumere pabula equorum
Contentus, reliquis fierent ne damna, cauebat.
Nequà alia illatis crescens iniuria damnis
Suscitet infestas ad bella cruenta querelas.
Interea Comes ipse tumens Arranius ira,
Qui regni tenera sub principe flexit habenas
Donec adulta foret, decies ter mille virorum
Fulgido in indomitos armauerat ense Britannos.
Forte die cædem quæ luxerat ante cruentam,
Varuicensis equo vectus fortissimus albo,
Planitie armatos inimicos prouocat ampla:

Hinc

Hinc Scotus, hinc Anglus variis concursibus orbes
Conficiunt varios, protensis fortiter hastis.
Vulnifico cadit hic traiectus ad ilia ferro,
Interit ille graui transfixus cuspide pectus.
Currit equus vacuis loca per decliuia sellis,
Excusso sessore: at equi lapsurus inhæsit
Tergo alius, summo tellurem vertice pulsans.
Ante alios omnes nostros audacior Anglos,
Hostes non paucos aduerso pectore fixit
Dudlæus. Nigræ spissa caligine nubes
Pulueris alta trahunt, velut ater vbi ingruit imber.
Tandem nostro vrgente equitatu cedere campo
Cæperunt hostes, nostri ad sua signa reuerti
Cum spoliis alacres. Iam vix pars quarta diei
Restabat, curruque cito labente coruscus
Phœbus ad hesperium properauit vadere pontum:
En venit è castris inimicis nuntius, orans,
Vt liceat perpauca Duci narrare Britanno.
Admissus pleno Ducis in tentoria cœtu
Somersetensis, postquam data copia fandi,
Sic loquitur. Cur fit nostri populatio regni
Hostilis, terram in nostram quid iuris habetis?
Hoccine finitimæ vicino limite gentis
Officium, innocuam ferro pessundare plebem?
Aut hinc exutis discedite protinus armis,
Aut vestri incursus præsens mox vltio fiet.

Leue prælium inter Comitem Varuicensem & Scotos pridie quam pugnatum est.

Arranius gubernator Scotiæ mittit nuntium ad Somersettum & Huntlæus illũ singulari certamine prouocat.

Namque

Namque ex indigenis validis exercitus ingens
Contrahitur, vobisque ferum denuncio bellum
Cras fore, ni vestras properè abscedatis in oras.
Hei mihi quod pugna haud committitur absque cruore:
Quam multo stabit victoria sanguine parta?
Quot scæua flebunt sublatis morte maritis
Mærentes viduæ, vacuis solæque iacebunt
Lectis, quot patres dilecta prole perempta,
Orbati ducent misero in mærore senectam?
Horresco referens, nec vos impune feretis.
Ergo gubernator Scotiæ pietate paterna
In patriam motus, iubet hæc sua dicta referre
Somersettensi, quoniam suscepit vterque
Regnorum regimen, communis causa salutis
Ambos commoueat plebis: dabit ille Britannis,
Mitis adhuc pacis leges, si cedere retro
Angle velis, patriam positisque inglorius armis
Confestim repetens, causâ minor esse videri.
Ni facias, cædem durique extrema duelli
Expectes, tanta est nostri violentia teli.
Præterea Huntleus Comes hoc me dicere mandat
Somersettensi ne effusio magna cruoris
Christicolûm fiat, petit vt decernat vterque
Ferro congrediens (pugnam pars vtraque spectet)
Orta potest dirimi sic controuersia paruo
Sanguine, & vnius præceps contentio morte

Fracta

Fracta extinguetur cæpto cessante duello.
Vix bene desierat, cum Regis auunculus insit,
In vestra huc veni consultò regna, daturus,
Non accepturus pacis (refer obsecro) leges:
Tum cum tempus erat, fuit opportuna cauendi
Hora Scotis. Nunc serò doli nectuntur inanes.
Quòd Comes Huntlæus tumido me prouocat ore,
Decertaturus mecum, trux turget inani
More suo fastu. Priuatus militat hostis,
Nec gerit imperium, quod si priuatus ego essem,
Ista quidem primus properanter ad arma volarem.
Excipit hîc tali Dudleius voce loquentis
Verba ducis, verbisque Scotum grauioribus urget.
Lubrica vestra fides facit & periuria linguæ
Nos ferme inuitos Scoticos inuadere fines:
Suscitat in sceleris vindictam numinis ira
Nostrates, Deus est qui nobis cæpta secundat:
Nec si præstetis promissa, venimus vt hostes,
Nil nisi quod soleant fidi faciemus amici.
Sin vim contractis armis inferre paratis
(Quod fit) rem vobis cum fortibus esse scietis.
Quis ridere minas nolit bene sanus inanes?
Terreri laruis verbisue procacibus Anglos
Creditis? erratis toto cæloque viaque
Decepti: hæc terrent ætatem vana tenellam.
Quòd tibi iam mens est cædis præsaga futuræ,

Varuicensis responsio ad nuntium.

Vaticinansque doles tot funera mœsta tuorum,
Numen fœdifragis iratum hoc indicat esse,
Et dat militibus dextrum nostratibus omen.
Est exercituum solus Deus vnus & idem,
Qui dedit immanem à paruo Dauide gigantem
Fronte repercussa, superari verbere fundæ.
Hic huius iustam ob causam certaminis author
SusceptI, nusquam deerit reuerentibus ipsum.
Verum hoc (præteream prudens vt cætera) miror
Vnde sit Huntlæi Comitis fiducia tanta,
Quòd tanquam maior legem melioribus offert,
Cùm sit honore graduque minor? cur prouocet illum,
Ipse Comes, Regi qui dux & auunculus Anglo
Existat? tumet ista suo sed natio fastu.
Quare si pugnæ nouus hunc incesserit ardor,
Ista isti Huntlæo quamprimùm verba referto:
Sum Comes in patria, Comitique æqualis honore
Vestratis gentis: Varuicum gloria nostra:
Fama per Europam cuius celebrata vagatur.
Fac decorent arces positæ sub montibus eius
Nomen, & à clara genus ortum stirpe vetustum,
Ordine si spectetur honos comprendimur vno.
Mane suo terræs cùm primùm lumine Titan
Varuicensis Comes Comiti Arranio offert monomachiam.
Sparserit, Huntlæum Comitem expectabo superbum.
Solus congrediar soli, vel inermis inermi:
Si negat hoc, licet incedat melioribus armis,

Vel

Vel pedibus, vel equo: venienti occurrere certum est.
Occurram nudus nudo, nisi lintea forsan
Corpora velárint, vt amat natura decorum.
Angligenæ deni denos certando lacessent,
Viceniue Scotos vicenos, si modo vultis:
Aut ero cum solo solus pugnare paratus.
Nostra ferat primas regio, si vicero, partes:
Sin minus, inuersa decedent sorte phalanges
Anglorum in patriam: mea mors aut illius, omne
Dissidium tollat, regnis pacemque duobus
Apportet, pulchrum petere est per vulnera mortem.
Hanc Comes oblatam bellandi Huntleius ansam
Si volet, accipiat, cras me fore dicito præstò.
Hæc memorans, fului magnam vim protrahit auri,
Legeque dat certa vt Domino sua dicta reportet
Nuntius Huntlæo: verbis simul insuper addit,
Si Comes annuerit, volet & certamine mecum
Conseruiisse manum, quamprimum crastina lux sit:
Absque mora hoc referens huc quæso hac nocte recurras,
Acceptumque auri quod habes duplicauero munus.
His dictis vno consenserat ore senatus.

Varuicensis nuntio magnam auri vim dono dat & duplum promittit si rediens renunciauerit Huntleium secum singulari certamine congressurum.

Spargitur in vulgus quo pacto prouocat audax
Sponte Comes Comitem Dudlæus, gaudia totis
Castris magna sonant, animos sumuntque Britanni,
Magnanimumque acies Dudlæum laudibus effert.
Vesper in occiduo fulgenti littore flamma

Emicuit, crebris nostratia castra micabant
Ignibus, emissi cursores ad speculandum
Innumeros referunt armis fulgentibus ære,
Consedisse locis procul haud distantibus hostes.
Magna fuit vigilum nocturnas cura per vmbras,
Præterque excubias habitas data tessera castris:
Nostrates placido somnoque ciboque refecti,
Sumptis expectant armis orientia solis
Lumina, cùm roseum linquens aurora cubile,
Luce coruscanti formosa retexerit orbem.
Dum venit Huntlæus, frustra sua lumina flectit
Huc simul ac illuc clarus Dudleius Heros:
Nec redijt quamuis oblato nuncius auro.
Tandem præterita media iam parte diei,
Apparent Scoticæ decliui valle phalanges,
Instructæ ad pugnam, infestisque inuadere signis
Anglos approperant: at nostri ascendere montem
Magnum interiectum, pugnæ vt locus æquior esset.
Dux equitum pugnax in læua ponitur ala.
Dextram (vbi classis erat) tutatur terra palustris.
Acies Anglorum. *Varuicensis habet primos longo ordine ducens.*
Magna, regenda acies tibi (Somersette) secunda
Cessit, postremum Dacro fuit agmen habendum.
Jamque propinquabant acies hostiliter ambæ,
Dat tuba terrificos clangores ære sonoro,
Redditur armorumque fragor, clamorque virorum.

Non

Non collidendo ſe ſic exæſtuat vnda
Fluctibus, oppugnans reſonantia littora ſaxis,
Poſtquam ventipotens laxis emittit habenis
Fratres obſcuro diſcordes Æolus antro.
Parte Scoti aduerſa paſſu gradiuntur anheli
Accliuem in montem, conſertoque agmine denſant,
Inter ſe iunctis quiſque agglomerando lacertis.
Tum cataphractorum ruit alta ferocibus haſtis
Et furibunda cohors, quorum primus cadit ordo,
Exhalantque animas traiecti corpora telis.
Aſt iterum admiſſis grauiter calcaribus inſtat
Cætera pars equitum. Dux illis Graius Heros,
Qui primo accepit curſu graue vulnus in ore.
Vrget tota acies Anglorum, pectora Mauors
Belliger exacuit, creſcunt ad vulnera vires.
Conſultò ſtabat prope littus regia claſſis
Haud procul hinc, vnde expulſæ ſunt puluere glandes
Sulphureo, celeri feruentes igne catenæ.
Millia bis ſeptem ſunt morte abſumpta Scotorum,
Cætera pars certam quærit fugiendo ſalutem.
Defeſſos tandem rauco tuba ſtridula cantu
Noſtrates reuocat: repetunt tentoria læti.
O quæ lætitia, & totis quæ gaudia caſtris
Nocte fuere illa! res eſt meminiſſe laboris
Præteriti iucunda: graue effugiſſe periclum
Summa recordari ſecura mente voluptas.

Pugnatur prope Muſkelburgum.

Quatuordecim millia Scotorum cadunt.

Præcipuè insignis clementia numinis almi
Succurrit. Causæ iustus Deus vltor iniquæ.
Postera lux oritur, fugisse per auia primos
Nuncius adfertur satrapas proceresque Scotorum.
Hos, montes cælo æquatos, castella tueri
Illos, hostilem nusquam apparere phalangem.
Approperabat hyems, spacia & breuiora dierum
Fiebant, oritur cælo nimbosus Orion.
Ergo domum versûs nostri sua castra mouebant,
Horam opportunam magis expectare parati:
Somersettensi reduci gratantur, & ipsi
Dudlæo Comiti Varuici: lecta iuuentus
Nobilior bis grata redit, cui iungere dextras
Rex auet, & Regis cuncti amplexantur amici:
Laudaturque animus præstans & mascula virtus.
Interea Scotici proceres leuitate tumentes
Inuidiaque animi, quò spes frustrata Britannos
Falleret, assensu communi mense Decembri
Ad Gallos mittunt, Gallorum vt principis hæres
Scoti agunt cum Franco de nuptijs inter principem Scotorum & hæredem Galliarum.
Ducat in vxorem Scotica de gente puellam
Iacobi gnatam. Si non oblata parenti
Conditio Henrico placeat, ne regna coïrent
Coniugio tali, saltem hoc concedere vellet,
Gallorum rector, quas certo mutuus olim
Fœdere iunxit amor gentes, Gallamque Scotamque,
Ne sinat vnam ex his distractam marte reuelli

Alterius

Alterius preſſam, vel ſub ditione iacere.
Hoc agere immanes bellis crudelibus Anglos,
Anglos vere nouo roſtratis puppibus æquor
Eſſe inſtraturos, acies terráque pedeſtres
Aduentaturas. Anglos molirier vnum hoc,
Vt vi diripiant charæ genitricis ab vlnis
Hæredem regni Scotici: ſi hæc præda Britannis
Cederet, ô miſeræ Scotiæ miſerabile regnum,
Genti infælici nihil eſt, niſi flere, relictum.
Quare per Diuos omnes, per ſacra rogabant
Priſtinæ amicitiæ, memor eſſet vt antè puellam
Eriperet, nam ſæpe moras traxiſſe periclum
Quis neſcit? virgo ſi primos tranſigat annos
Regia apud Regem Gallorum, atque educet aula
Ille ſua teneram, magnum ſpes certa futurum
Inde bonum, gentem quod vtramque iuuare valeret.
Et poſtquam fuerit maturis nubilis annis,
Pro Galli arbitrio nuptum cuicunque locetur.
Extemplò Regis mandato Gallica claſſis
Inſtruitur, veloque citæ remoque triremes.
Quæ poſtquam è portu ſoluiſſent flantibus auſtris,
Gurgite prouectæ Scotica potiuntur arena.
Mox Maria ad pictas puppes accerſitur hæres,
Hic illi inſtratum eſt ornatu molle cubile
Purpureo, ex niueis turgeſcens culcitra plumis.
Subiacet, exornant contexta aulæa carinas,

Maria princeps Scotorum traijcit in Gallias.

Vaſaque

Vasaque cælatis aderant argentea signis,
Multaque prætereà quæ virgine principe digna.
Conscendens virgo rostratam pulchra phaselum,
Virgineo comitata choro, stipataque forti
Milite, vela suo flatu impellentibus auris
In mare prouehitur, ratibus sulcantibus æquor.
Ordo talis erat, cygnorum qualis in amne
Piscoso, medius dum primum, & tertius illos,
Insequitur, seriem ducentes gurgite longam.
Classis in insidijs Anglorum forte latebat:
Quam Rex ipse manum nisi conserüisse vetaret,
(Nam vetuit) procerumq; itidem pars maxima fidis
Regi à consilijs bellum non esse gerendum
Nauale, ob causas iustasque graueisque putaret:
Virgo vel inuitis Gallis erepta fuisset.
Virgo dies intra paucos peruenit ad oras,
Gallorum, celsáque Henrici sistitur aula.
Sic leuiora leui pluma promissa Scotorum
Infamem reddunt gentem, dant sanguine penas
Perfidiæ quandoque suæ, velut ante dederunt.
Interea insidias sub amico nomine tendens,
Occupat Aldernen Francus, duo millia secum
Armatorum hominum ducens: locus insula parua est.
Mittitur huc paucis delectis nauibus acer
VVinterus, pulsum pauidos, duce numine, Gallos.
Quàm primùm verò conspecta fuisset ab Anglis

Insula,

Insula, fluctiuago iacitur curua anchora ponto.
Octingentorum sunt corpora lecta virorum
Omnibus ex Anglis: iussi hi conscendere cymbas,
Attingunt celeri sinuosum remige littus.
Hic sapienter agens (prudentem nam facit vsus)
Vt sublata fugæ turpis spes omnis abesset,
Maiores animique viris accrescere possent.
Postquam armata cohors tutò traiecta fuisset,
Ad classem cymbas VVinterus milite inanes
Actutùm reuolare iubet: dein talia fatur.
Anglorum virtus celebrata prioribus annis
Me monet, vt similis maiorum temnere discam
Funestam mortem, quam longior aduocat ætas,
Aut morbus diro cruciatu inuitat amarus.
Mors spernenda viris, vt fama perennis alatur.
En circumfuso concludimur vndique ponto,
Hostis adest, forsan paulo numerosior, arte
Belli cessurus nobis, & fortibus armis.
Strenua gens Galli: grex hic imbellis inersque:
Fingite prævalidos inimicos viribus amplis,
Corporibus reserare viam debemus & armis.
Res magnæ non absque graui discrimine fiunt:
In dubijs prodest generosa audacia rebus.
Quæ vestris animis quò maior & acrior insit,
Hoc mihi prosterni, charissima pectora, bello
Certum hodie est, hostes nisi morte fugáue domentur.

Winterus regia classe vectus occupat Aldernen insulam.

Verba Gulielmi Winteri ad suos milites.

Aut vincendum hodie est, aut pulchra morte cadendū:
Pulchra petunt fortes pulchram per vulnera mortem,
Partaque mors nostri precium sit corporis huius:
Quod siquis fugiens dederit sua terga, (quod absit)
Turpiter excurrat medium moriturus in æquor.
Cymba sit auxilio nulla huic, nec denique scalmus,
(Dedecus infandum) non si Dux ipse venirem,
Siquis quid faciat contra mea iussa, peribit,
Fixus in antennis stridenti pendulus aura.
Martia magno animo procedam in prælia Ductor,
Incipiens pugnam primus Dux primus in armis.
Primi occursantis pectus manus ista recludet.
Dixerat, illi operam vitamque impendere læti
Constituunt, mox fit clamor, tuba bellica clangit,
Instructas iubet ire acies: antè ordins primus
VVinterus graditur, præacuta cuspide pilum
Gestans, indutus corpus splendentibus armis.
Gallorum sese agglomerant duo millia contrà,
Dux quorum ante alios nostri ducis æmulus audet
Contra ire incertum fretus virtute superba.
An velut ostentans audacia pectora, forsan
Sponte recursurus si quando instare periclum
Prospiceret. Sed retrò ducem VVinterus atrocem
Non sinit elabi, veluti Iouis armiger ales
Quando persequitur celeri volitantia cursu
Agmina, neglectis paruis, maioribus infert

Vulnera

Vulnera, diuulsis depascens corpora plumis:
Sic rapidus primum Ductorem prouocat Anglus.
Et quoniam in campum cum pilo venerat hostis,
In Gallum paribus VVinterus prouolat armis,
Deiectumque ducem flaua prosternit arena.
Exuuias victor, spolium detraxit opimum.
Interea multo pars vtraque sanguine miscet
Prælia, lætifero pensatur vulnere vulnus.
Diffugiunt Franci, confossi membra sagittis.
Insula capta armis, cedit victoribus Anglis.
VVintero post res gestas Ductore iubente,
Naucleri clauos ad littora nota retorquent:
Multaque militibus sæuæ fit mentio pugnæ,
Cunctorum applausu mentis testante beata
Gaudia, quæ partus solet apportare triumphus.
Parua per externas inclaruit Anglia gentes,
Nobilitata domique foriſque virilibus ausis,
Clara ferebatur sublata Britannica pubes
Successu rerum, complentur cantibus ædes,
Inflatur plenis per compita tibia buccis.
In viridi trepido saltantes cespite motu,
Læti festiuas populi duxere choreas.
Nemo diù fœlix, omnique ex parte beatus
Esse solet, peior sequitur fortuna priorem.
Et veluti obscuro denigrant imbre serenum
Horriferi cælum ventosis flatibus austri,

Winterus manum conferens cum duce Francorum, illum prosternit & Galli exuuijs potitur.

Tum Phœbus ſpiſſis condit ſua nubibus ora,
Finita rutilans mox tempeſtate refulget:
Quæque modo ſimili perfert reſpublica multas
Nonnunquam offenſas, turpi turbata tumultu.
Diluit has matura tamen prudentia Regis:
Atque, velut medicus ſapidis medicamen ab herbis
Ægroto tradens, leuiter tetro abſque dolore
Sanat: ita inſanis veniam dat ciuibus vltrò
Princeps, dum populum vult emendare rebellem:
Aut ferro reſecat bene cautus putrida membra,
Principijs obſtans, ne peſtis ſerpere poſſit
Latiùs, & totum corpus vitiare veneno:
Victa pijs monitis, aut vi ferróue coacta
Sedata tandem plebs ſeditione quieſcit.
Non aliter quàm cultus ager proſciſſus aratro
Curuo dumoſas ſpinas cum ſemine profert:
Ingratos aliquot diues tulit Anglia ciues.
Namque ſub Eduardo dum ſumma in pace reguntur,
Ruricolas ſtanni Deuonia fertilis armat
In regni ſatrapas, in relligione ſacratos.
Preſbyteros: ſtulti neque ſat rationis habebant,
Quidue velint quidue expoſcant: compeſcuit ipſos
Arma capeſſentes vi communitus equorum
Graius, & adiunctis paucis Ruſſellius Heros
Militibus, multo ſed non ſine ſanguine victor.
Ecce alia exoritur regni plebs improba parte,

Populus rebellis in Anglia.

Ruſſellus Comes Bedfordenſis, domat perduelles in Deuonia.

Cui nec lex vlli curæ, nec cælica iura,
Nec potuit cohibere metu reuerentia Regis.
Arma manu capiunt, socijs vim inferre parati,
Omnia miscentes: clari despectui habentur
Nobilitate viri, nulloque ignobile vulgus
Consilio imperitat: fouet hoc Norfolcia monstrum.
Fama volat leuibus sublata per æthera pennis
Eduardi iuuenis teneras ad principis aures,
Quosdam descuisse, fidem violando, rebelles.
Noruico veteri locus est conterminus vrbi
Montosus, multis vmbrosis consitus ornis,
Huc se pestiferum pariter genus aggregat, ingens
Et plebis numerus totis confederat aruis.
Lex talem fieri concursum iusta vetabat:
Censuit illustris Rex inclementiùs illos
Tractandos: sed corda tamen mollissima Regis
Parceret vt misero, flexit clementia, vulgo.
Ergo fit indignis delicti gratia, tantùm
Pæniteat culpæ. Signata diplomata dantur.
Rustica plebs surdis (quod dicitur) auribus haurit,
A Rege oblatam contemnens cæca salutem:
Ardet amore nouæ miseraquè cupidine pugnæ,
Sicut inexpertus belli putat vtile bellum
Dulcequè, quod tandem serò gustabit amarum.
Arma igitur regni procerum consensibus, arma
Jure parabantur, pedites, aliique superbis

Expediuntur equis: nomen communiter hostis,
Et patriæ & Regi tenet impia turba rebellis.
Mittitur ad turbam violento Marte domandam
Varuici Comes illustris, tùm corpore præstans
Tùm pollens animo, multarum doctus ab vsu
Pugnarum, quanto se animo ferus erigat Anglus,
Prælia dum miscens infligit atrociter ictus.
Tertia iam totum lux illustrauerat orbem,
Consedere suis castris Dudleius Heros
Et socij, fortisque cohors quæ venit ab vrbe
Londino, prope Noruicum florentibus aruis.
Quod simul audierat plebs rustica plena timoris
Cœpit se densis nemorum occultare latebris
Nusquam prorepens: postquam ijs audacia creuit,
Tempore quo mòtæ cita perturbatio mentis
Frangitur, irrumpunt: in apertam promptiùs itur
Planiciem, nemo est visus memor esse pericli
Instantis, iunctis armati curribus omnes
Stant circumsepti: Regis contrà agmina magnis
Procedunt animis cantu resonante tubarum.
Pugna inter turmas committitur acris vtrasque:
Vulneribusque datis illos violentiùs vrget
Varuicensis atrox: tandem cùm cedere campo
Hinc pudor haud sineret fugiendo pericula fædè,
Illinc audaces faceret mors certa rebelles.
Vna repugnando pars occidit, altera summa

Varuicensis deuicit rebelles in Norfolcia

Non

Non nisi vi superata cadit, sed fortiter obstat
Hic Dux Dudlæus, ne cunctos mactet ad vnum
Ingenio peruerso homines, sed pectore magno,
Quos campo vt fugerent, discrimina nulla mouebant.
Edicit missi præconis voce canora,
Si quis sponte sua quæ perfida ceperat arma
Proiiceret, veniamque volens oraret ab illo:
Inde domum immunis venia donatus abiret.
Quod postquam auditũ est positis plebs protinus armis
Agrestis, flexis genibus veniamque precata est,
Motaque mœrore est, piscator vt assolet ictus.
Tum Varuicensis Comitis clementia tanta est,
Mulctam flagitij suscepti sponte remisit,
Condonans noxæ quicquid fuit antè peractum.
Iamque Gigantæi consors conaminis Anglus
Nullus erat: præstare fidem modò quisque paratus
Extitit Eduardo Regi, patriæque fidelis.
Excipit à bello funesto principis aula
Dudlæum reducem, cuius resonantibus alis
Fama volat nostri turrita per oppida regni:
Qualiter Henrico præclarè plurima Rege
Gessisset, fortes bello dum contudit hostes,
Non morte horrenda, non vllis territus armis:
Nil pensi caput ille suum obiectare periclis
Vnquam habuit, patriæ si quando negotia charæ
Exigerent, si Rex illud mandâsset agendum.

O quoties

Ô quoties parto cum ſumma laude trophæo,
Littore ab extremo patrias remeauit ad oras!
Hoſtibus occiſis, aut ad ſua tecta fugatis.
Vnde ſibi decus eximium famamque perennem,
Fortunante Deo ventis bene cœpta ſecundis,
Complures annos peperit Dudleius Heros.
Hinc merito fuit ad ſummos euectus honores.

Varuicenſis Comes creatur Dux Northumbriæ.

Rege creante Ducem, læto Northumbria vultu
Eſt amplexa Ducem, venerandaque Principis aula
Diſpenſatorem ſummum, hoſpitiique magiſtrum
Obſequio coluit, donec trux Atropos occans

Mors Eduardi ſexti.

Abrupit Regi fatalia ſtamina vitæ.
Inclytus Eduardus formatus ab vbere matris
Confeſtim doctis à præceptoribus artes

Laus Eduardi principis.

Ingenuas omnes didicit, qui græca latinis
Adiungens ſtudio, paucis profecerat annis,
Vt foret inferior nullo quem terra Britanna
Protulerat, claro magnorum ex ſtemmate Regum.
Nullus adæquari poſſet, ſi flexilis ætas
In puero egreſſo vondum tria luſtra duoſque
Annos, ingenij aut præcox ſpectetur acumen:
Quantum ad doctrinas virtuteſque attinet almas.
Ille erat Europæ Phœnix, quem funere acerbo,
(Vt flos vere nouo viridanti carpitur horto)
Sustulit ante diem mors immatura Britannis,
Inuidet hæc terris pietatem & iura colentes.

Sic

Sic pueri, iuuenes, primis moriuntur in annis,
Quos Dominus ſuaui Deus eſt complexus amore.
Succedit Regi defuncto, ſceptra capeſſens
Fœmina, cui nomen Maria eſt, ſoror vna duarum
Ex ſtirpe Henrici: quæ paucis nupta diebus
Pòſt homini externo conſanguineoque Philippo,
Coniugio tali ſubtriſtes reddidit Anglos.
Namque duas gentes rarò coaleſcere cernas
Vnanimes, patria plerúnque & amore diremptas.
Hic dum cum ſponſa ſeſe nouus ille maritus
Oblectat, pulchra procerum comitante caterua,
Quos veſtes Tyrio decorabant murice tinctæ,
Auratis limbis interlucente ſmaragdo,
Quam vagus extremis portat mercator ab Indis:
Sol, curſum celerando, reliquerat ora Leonis,
Signaque ſublimi complura emenſus in axe
Solſtitium hybernum ſparſis niue montibus alba,
Prætergreſſus erat: dulcis pax inter vtramque
Gentem, nimirum Gallos florebat & Anglos.
Pax eadem Hiſpanos, Flandros populumque Philippi
Iunxerat, & quoniam feriæ redeuntibus annis
Non ſine ſolenni pompa, quæ menſe Decembri
Fiunt, ſecuros omnes fecere doloſæ
Fraudis, quam tacitè nocturnus concipit hoſtis:
Henricus princeps Gallorum, ardore iuuentæ
Concitus & famæ paulò ſitientior, hauſit

Maria Regina Anglorum nubit Philippo Hiſpano.

Spes amplas animo, nullum ratus esse Philippum
Certè aut semiuirum: subito sacra fœdera rupit,
Impressio in Flandriam facta per Gallos
Flandrorum latos deuastans ignibus agros,
Et pecus abducens, captiuaque corpora plebis.
Quod regi Hispano stomachum male mouit, & omnes
Illius proceres sæuas accendit ad iras.
Non dum tempus erat quo longo surgere culmo
Alma Ceres solet, & pecori dare pabula tellus:
Torrida nec terram humentem calefecerat æstas,
Quo sub cœlesti miles foris axe cubaret.
Ergo dum sperata venit cupientibus hora:
Armatur classis, mucrones, tela, sagittæ,
Arma parabantur caro, vinum, panis emuntur.
Suppetat vt validis genialis victus abunde
Militibus, nummi plenis conduntur in arcis,
Vt solui possit merces pugnantibus ampla.
Cogitur è varijs pugnax exercitus oris,
Ad regni proceres mandate iubente Philippo.
Apparatus belli aduersus Francos.
Nobilis interea coniux speciosa Philippi,
Auxilium fidum charo latura marito
Mittit ad Henricum Gallum, qui funebre bellum
Indicat, rigidasque minas genti insuper addat.
Gallia tota fremit trepido concussa tumultu,
Anglia tota fremit ferali concita bello,
Flandria, & Aspurgus, Burgundia tota, Tyrolis.
Complures opulenta Duces Hispania mittit,

Nonnullos

Nonnullos etiam quos Martius vndique terror
Prudentes rerum multarum fecerat vsu.
Omnes conspicuos oblongis casside cristis,
Tegmine ferrato clypeis fulgentibus ære.
Dux illustris adest Brunsuico nomen honoris
Sortitus, nigris, equitum vi cinctus, in armis.
Aspectu primo turma hæc fuit hostibus ingens
Terror, & immani multos vi strauit equorum.
Misit in auxilium Germania lecta virorum
Corpora, ferratas acies peditumque cateruas.
Nec deerat miles Latia de gente cruentus,
Dalmata non deerat bello huic non defuit Hunnus,
Attamen ante alios, fiducia summa locata est
In quibus, armatus validè conuenerat Anglus.
Fœdus amicitiæ vetus id poscebat, & vxor,
Cui cum Rege fuit socio commune periclum.
Est Comes in primis, cui dat Penbrookia nomen:
Huic tres præstantes, quorum Vigornia primum,
Bedfordumque vetus decorauit honore secundum,
Tertium & euexit multo Rutlandia fastu,
Consimilique gradu propter benefacta locatus,
Antonij Antonius Brounus clarissimus hæres.
Cum quibus arma capit Dudlæi mascula proles,
Magnanimum genus ostendens quo sanguine cretum.
Palma nequit grauiore premi, sed in altius arbos
Surgens erigitur, si quis modo pondere truncum

Variæ gentes in exercitu Philippi.

Degrauet & ramos, seseque attollit in auras.
Laus bello celebris, bello quæruntur honores.
Principis hinc conflatur amor, propensa voluntas,
Atque fauor vulgi, si quis pro aris que focisque
Deuouet ipse caput, pro principe nulla pericla
Euitans, quamuis mortem subijsse paratus.
Hoc erat innatum, si nemo traderet artem,
Dudlæis: inuictum animum cum lacte parentis
Imbiberant: tanti est præstantibus esse creatum.
Vltrò tres fratres paribus celebrantur in armis.
Quorum primus ouans præstanti corpore prodit
Ambrosius, latis humeris, quem splendida vestis
Purpurea auratis fortem decorauit in armis.
Cuius erat lateri fraterno fœdere iunctus
Mutuò vt alterius partes defenderet alter,
Robertus, fausto germanus sidere natus:
Vtque fuit mitis, sic indole fortis & audax.
Tertius his vinclo sociatus iungitur arcto
Henricus, fidens animi, vacuusque timoris,
Hi malis fuerant tres pubescentibus omnes,
Qualia perrarò producit corpora tellus.
Quartus erat natu maior germanus: at illum
Abstulerat iuuenem mors immatura, latenti
Correptum morbo, fatisque peremit iniquis.
Hic patrem & summo proauos æquâsset honore,
Inferior nulli maiorum laude gerendis

Rebus,

Rebus, vis animi, vis corporis integra fulsit.
Herculeis hominem dixisses esse lacertis.
Robore præstabat, tereti seu luderet hasta
Vectus equo, seu tentaret luctamine vires.
Ingenitus malo qualis latet arbore succus,
Talis in autumno producit poma saporis:
Sic referunt proauos Dudlæo sanguine nati
Omni ex parte suos, & quem rapuere sorores
Fatales, & quos capiunt Hispanica castra.
Prætereà plures quos nobilitârat equestris
Ordo, manu rapiunt in Gallos bellica tela:
Millia magnates hominum bis quinque sequuntur.
Jamque dies aderat, quando tuba Martia clangens
Has gentes multum diuersas cogit in vnum.
Et monet æstiuis spicas turgescere aristis
Opportuna dies: viridantia gramine prata
Bellatoris equi producunt pabula læta.
Gallia per totam regionem fortis abundat
Castellis, saxo salebroso ex rupe cauata
Effosso, validis scatet vrbibus vndique florens:
Seu quà Hispanorum fines, seu quà aspicit Alpes
Lata pruinosas, seu quà se extendit ad ortum
Igniferi solis: fera Gallia iure superbit
Oppidulis, fossa & munitis turribus altis.
Hic vrbs est celebris, cui das Quintine celebre
Nomen, habetque solum fœcunda fertile gleba.

Oppidum Diui Quintini obsidetur.

Et frugum vinique ferax sua castra Philippus
Cum sociis hoc fixit agro, cum cincta coronis
Vrbs hominum, magno stupefacta repentè timore,
Implorat sero Gallorum principis amens
Auxilium, nam pars præruptas ducere fossas,
Communire potens cæpit pars aggere vallum,
Pars aptare suas scalas & tecta domorum
Tradere Vulcano, pulsant alij ariete muros.
Interea tacitos nemo præsenserat astus:
Castilionæus noctu comitantibus vrbem
Ingreditur Gallis aliquot quos duxit onustos,
Sulphureo leuibus repletis puluere saccis.
Hæc huic fausta satis: dum furtim subdolus intrat
Oppidulum, sed non æquè fæliciter ausum,
Dux Memoranti tibi cessit, millia ducens
Octodecim, dum sperat iter per deuia tutum:
Donec nocturnis queat intromittier horis:
Dux Memorantius captiuus. *Incidit in validas equitum (Dux inclyte) turmas*
Ipse tuas cæsa media plus parte, capessit
Cætera turba fugam captiuaque corpora victor
Brunsuicensis habet, mox sistitur ante Philippum,
Dux celebris captus, vario per castra tumultu.
Ingens lætitia exoritur, cœlum omne remugit.
Hinc primum fausti belli quisque arripit omen,
Certatim rapidis tormentis mœnia miles
Diruit admotis complentur rudere fossæ.

Cæmento

Cæmento magna vi glandis saxa soluto
Dissiluere tribus murorum partibus, ampli
Et faciles aditus loca per diuersa patescunt.
Extemplò quosdam lectos ex quaque phalange,
Quaque ex gente aliquot niueis rex apparat armis,
Inuadantque iubet districtis ensibus vrbem,
Qua patet introitus facilis conuulsaque saxa
Dant aditum: spissus resonat clamoribus æther,
Tympana pulsantur manibus, clangore tubarum,
Militis in strepitu clamorum obsurduit auris,
Hâc Alemanni acres, istâc leuis Italus vrget,
Illâc Hispanus per murum irrumpere tentat. Oppugnatio oppidi.
Parte alia Anglorum ferratæ instare cateruæ:
Ante alios parat Henricus Dudleius Heros,
Mœnia præcipiti velox transcendere cursu,
Et duo germani fidentis pectoris ambo:
Attamen Henrici, dum se inclinare deorsum,
Nescio quid rupturus auet, tormenta cerebrum,
Ænea dispergunt, sternuntque in puluere corpus.
Ille annis generosam animam iuuenilibus efflat,
Quem referunt socij flentes in castra peremptum,
Vt mos christicolæ est, velatum sindone, gentis.
Ardescunt fratres vindictæ tristis amore,
Vt quisque est armis inimicis obuius hostis
Sternitur infœlix, commotus fulminat ira,
Percitus armipotens & amara bile Britannus.

Impetus

Impetus in miſeros ſit feruidus vndique ciues.
Plurima turba virûm triſti demittitur orco,
Pallida mors tota concluſos territat vrbe:
Qui modò Gallorum ſanabile mollibus herbis
Vulnus habet, fœlix reliquis cenſetur habendus.
Fœmina clamores magnis plangoribus edit,
Inſantemque tremens comprendit mollibus vlnis,
Huc agitata ſimulque illuc formidine demens.
Flet puer, armorum tam barbarus ingruit horror,
Extendenſque ſuas ſupplex ad ſidera palmas,
Multa Deum tacita clementem voce precatur.
Quos naturalis capitis defecerat humor,
Flereque non poterant, quibus eſt prouectior ætas,
Corde ſenes imo mæſti ſuſpiria ducunt.
Ad mediam producta diem oppugnatio pugna
Perpetua durat, magna virtute Philippi
Militis, vndanti ſed non ſine ſanguine ciuis.
Obſeſſi trepida metuebant mente ruinam,
Vrbi iuſtare ſuæ fataleque tempus adeſſe.
Jamque acies vrbem clauſtris intrârat apertis,
Diffugiunt miſeri gelida formidine ciues,
In cellas alij obſcuras, laquearibus altis
Seſe alij condunt, Diuis delubra dicata
Maxima turba petit, mediaſque amplexibus aras
Ter miſeranda tenens, tutum fore credit aſylum.

Oppidum Diui Quintini expugnatur.

Armatis muros, firmiſſimaque occupat vrbis

Militi-

Militibus victor, dominantur in ædibus altis,
Jam vacuis veterum Dominorum Marte phalanges
Conspicuæ, sub te rex clare Philippe merentes.
Diripiuntur opes Gallorum, vestis & aurum:
Et cælata fabris argenti pocula puri,
Effractis conuellit ouans Hispanicus arcis
Miles, & è tectis pretiosa aulæa reuellunt
Germani, inque via proiectis culcitra plumis
Venalis nummos exponebatur habenti.
Ex lana & lino per vicos prostat amictus,
Vtque escas coqueret quæ seruabatur in vsus
Assuetos, veteris pulchra instrumenta culinæ
Ænea cum pateris ex stanno venditur olla
Drachmis addicente palàm præcone duabus.
Quicquid in vrbe fuit tota, pretiosa supellex,
Gemmæ vel mundus muliebris & vnio cæcis
Inclusus cistis fausté victoribus amplam
In prædam cessit, cœlum sonat omne Philippi
Laudes, Augusti quas patris honoribus æquant.
Diuorum interea plebs conglomerata sacellis
Mœsta, sacrosanctis miserabilis abdita templis,
Expectant tremulo præsentem pectore mortem.
Nullam etenim poterant ciues sperare salutem:
Qui Martem experti, per vim subiguntur ab hoste.
Sed mouet affectus animorum numen, & eius
In manibus sunt regum animi: quocunque voluntas

Fert ſua, vertit eos: & mollia pectora reddit
Ad pietatis opus, flammis vt cera liqueſcens
In varias formas fictoris ducitur arte.
Regius hinc animus ſedata mitior ira,
Procurante Deo vacuus pacatur ab omni
Clementia Regis Philippi. *Offenſa, reprimique manus à ſanguine iuſſit.*
Jam captiuorum ſexus vtriuſque coacti
Multi aderant, teneræ turbæ puerilibus annis,
Parcitur & ſeruis, ſed ſub cuſtode tenentur
Pars opulenta magis, ſicut lex bellica poſcit.
Inter complures præclaro ſanguine cretos
Caſtilionæus, quem rex præfecerat vrbi
Cuſtodem, capitur pretio redimendus, & illic
Præſidio impoſito victor ſua caſtra Philippus
Arx Haune per vim capitur. *Inde mouens, ad caſtellum ſe contulit Haunen*
Quod citò debellans, alias capiebat & arces.
Hæc dum Francorum regione geruntur Eôa,
Anglorum claſſis celeranti remige Ductor,
Nobilis inſigni ſatraparum ex ſanguine Clynton,
Appulit occiduas Gallorum peruigil oras.
Ter centum vaſto vidiſſes gurgite naues,
Excelſis galeis pertingit & æthera malus,
Glandes igniuomas tormenta ex ære volutant,
Quæ caput atque latus firmant cuiuſque carinæ,
Exitium aduerſo crudele minantia Gallo.
Nobile Conquetum ſalſis Thetis alluit vndis,

Huc

Huc postquam ventũ est, signumque ex puppe dabatur,
Nauibus exiliunt fusi per littora nautæ.
Ante alios primus Ductores attigit omnes
VVinterus terram: rutilum ad fastigia iactans
Ignem: quo rapidæ lambebant mœnia flammæ:
Materiam præbent non tantùm ligna domorum,
Vasa olei duplicant ignes, fugit incola gressu
Præpropero, muri lapsi cecidere ruinis,
Fœmina plorabat, trepido puer eiulat ore,
Cumque resistendo non sit, fugit ocyùs ætas
Integrior iuuenum nullo per deuia calle.
Non spolium claro Clyntoni, gloria belli
Quæritur: vrbs & opes flammis periere crematæ.
In cineres conuersa iacent, quæcunque propinqua
Oppidula, ad cœlum sursum volitante fauilla:
Audax castra facit Clynton hostilibus agris,
Pòst repetit pictas magno auctus honore carinas:
Acta hæc Sextili. Gelido dein mense Decembri
Deditur infœlix, Gallo oppugnante, Caletum,
(Infandum facinus) tenuit quod turba senilis:
Plures imbelles, miles fuit vnus & alter
Intra vrbem, at multos non sustinet vnus & alter.
Præsidium vetus hîc neglectum: & fœmina princeps
Consilio infando ventosi antistitis vsa est,
Externis iam tum terris absente marito.
Adde istis Neptunum iratum turbine motum,

Et Geſſoriacum procul hinc ſtans trans mare littus
Inuitis vrbem hanc poterant obtrudere Gallis.
Hiſpani oppidulo amiſſo contabuit vxor,
Quam cruciatu ægro confecerat anxia cura.

Regali extemplò ſolio Regina locatur
ELISABETA *potens, magni altera filia Regis,*
Eliſabeta pijs primos imbuta per annos
Moribus, & ſophiæ ſtudijs, inſtructa ſacrata
Doctrina, & linguæ Latiæ Graiæque perita.
Linguas Europæ celebres intelligit omnes,
Quid Teuto, Hiſpanus, Gallúſue, Italúſue loquatur:
Pluſquam credibile eſt, iuris rerumque perita,
Ore verecundo, vultu facieque venuſta.
Vis animi talis, qualem (vix credo) videre eſt
Fœmineo in ſexu: diuinum lucet in illa
Ingenium: ſæcli laus ô laus vnica noſtri.
Reuera è cœlo demiſſa ad ſceptra gerenda,
Virgo pacis amans, quæ ſtat contraria bellis.
Cui vitam ſtudiumque Deus regnique coronam
Fœlicem, ſanctum, cuncto ſplendore repletam
Perpetuet, beet, & tranquillo proſperet vſu:
Póſtque hanc exactam vitam, ſtudium, atq; coronam,
Cœleſti vita, ſolio, diademate donet.

FINIS.

EIPHNAPXIA

Siue

ELIZABETHA.

De pacatissimo Angliæ statu, imperante Elisabetha, compendiosa narratio.

Huc accedit Illustrissimorum viro- rum, qui aut iam mortui, fuerunt aut *hodie sunt Elisabethæ Reginæ a consilijs,* perbreuis Catalogus.

Authore Christophero Oclando, primò Scholæ Southwarkiensis prope Londinum, deinde Cheltennamensis, quæ sunt à sereniſſima ſua Maiestate fundatæ, Moderatore.

LONDINI,
Excudebat Christophorus Barkerus
Regiæ Maiestati Typographus,
1582,
Cum priuilegio.

¶ Ad prænobilem, & in primis eruditam fœminam, vtriusque literaturæ *& Græcæ, & Latinæ peritissimam, Dominam* Mildredam, Dynastæ Burghlæi magni Angliæ Thesaurarii coniugem laudatissimam.

GRæcia virginibus doctis inclaruit olim,
Quarum scripta manent hodie circumlita melle
Pieridũ, liquidis Pernassi a fontibus hausto.
Linguam callentes produxit Roma Latinam
Fœminei sexus multas: sed & omnibus istis
Laus minor in patrio claras idiomate, viuam
Nominis æterni scribendo relinquere famam,
Quàm quæ nascuntur terris procul inde remotis
Nobilibus Nymphis: quibus est vernacula primis
Ediscenda annis, dein multo lingua labore
Stricta suis numeris formæ Romana nouatæ:
Quales nostrates non paucæ nomine claro
Floresc̃unt hodie Britannũm stirpe creatę.
Vtque viri docti coniungunt Græca Latinis,
Quod magis est velut artifices & carmine certant,
Quo vel Homere tuis libris, vel quo Maro clares,
Deposcat si res ex tempore cuncta loquentes.
O Nymphæ, vos ô illũstres dico sorores
Quatuor, ante alias tibi sed Mildreda colenda
Attribuo primas, mihi iam precor optima fautrix
Vt sis auxilio, tege me velut altera Pallas
Aegide, ne liber hic mordaci sentiat ictum
Dente Theonino corrosus, Zoilus atrox

Omnis abesto procul. si nos tutabere vultu
Et fulgore tuo lustrans, accedere nusquam
Inuidus audebit: sic firmo tutus Asylo
Tanquàm conclusus, discrimina nulla verebor.
Inferiora scio longè virtute potentis
Reginæ mea sunt agresti ducta camœna
Carmina, iam fidi cuius sed certa voluntas
Apparere potest, rem si modò ponderet æquus
Candidus & lector, non verba examinet acri
Iudicio, nec sit limæ censura seueræ.
Clarior extollat si quando buccina pacem,
Et cupio & iubeo flammis mea charta cremetur.
Interea Heroina tuæ mea scripta dicaui
Tutelæ, vestrum peto ne auersare clientem.
Hoc tua nobilitas, niueíque in pectore mores
Exculto, pietas mentis super omnia poscit.

Dignitati tuæ addictissimus
Christophorus Oclandus.

Ad Lectorem Candidum.

CArmina si placeant grandi turgentia fastu,
Quære Poetarum Lector amice libros.
Fortè quod augustæ plus Maiestatis haberet
Dicas, de tanta Principe Vatis opus.
Digna quidem fateor, quam decantaret Homerus
Carmine Mœonius, quam vel Apollo lyra.
Non ego sum Vates, veniam dabis (oro) petenti,
Si grauior iusto sarcina onúsque premat.
Ars virtute minor mea tantæ Principis, alti
Buccina quę fuerit plena sonoris opus,
Si reliqui taceant, cur non mea musa loquetur?
At cùm quis culto doctior ore canat:
Tunc volo candenti chartas has igne cremari,
Principis interea hoc Carmine claret honos.

In

In Christophori Oclandi Elisabetham.

MVlta laude tuum delectum Oclande beasti,
Materiâ versus nobilitante tuos.
Nam quid nobilius Sol nostrâ Principe cernit?
Quam quęcunque canit Musa, latere nequit.
Cuius honor quanta sit maiestate, fatentur
Pace huius Regum prælia victa patrum.
Sed magis ingenii miror solertis acumen,
Quod famæ video consuluisse suæ.
Namque tuum illius si carmen honoribus impar,
(Quos dignè quænam musa sonare potest?)
At tibi quantus honos? quàm magnæ gloria palmæ,
Mole oneris victum succubuisse senem?
Hanc quicunque canet, cănet impar, cuius honori
Vllam viderunt secula nulla parem.
Fortunati ambo, tu carminis huius honore,
Illa quòd egregio carmine digna gerat.

Richardus Mulcaster.

Ad Oclandum, de Eulogiis serenissimæ nostræ Elisabethæ post Anglorum prælia cantatis, Decastichon.

REctè post Martis lituos pacalis Oliua
Suggeritur calamo cane Poëta tuo.
Scilicet, vt feruens Martem laudauerat ætas,
Palladis expetiit ramus habere senem.
Et Martis lituos ornas, virgámque Mineruę,
Grandia siue canis, dulcia siue canis.
Seu pacem, seu bella refers, in vtraque camœna
Vel Deus exprimitur, vel Dea maior eo.
At mihi si credes, cantus imitabere Cygni,
Funeris vt sit laus Elisabetha tui.

Thomas Watsonus.

Argumentum

Argumentum libri.

MAtrimonium Henrici octaui Regis, & Annæ. Cenſuræ Academiarum Italiæ & Galliæ contra Papam. Anna Regina triumphali curru per vrbem Londinenſem vecta, in fano Diui Petri occiduo, ex auro puro gemmis interſperſis corona induitur. Anna verum geſtat ex Henrico. Natalis Eliſabethæ ſeptimo Septembris. Poſt triduum infans baptizatur, & in fide ex more Eccleſiæ confirmatur. Eliſabetha per feciales Walliæ Princeps declaratur. Somnium Annæ Reginæ, quo admonita eſt intra xxx. dierum ſpacium ſe e vita migraturam. Educatio Eduardi fratris & Eliſabethæ ſororis in vnis ædibus. Poſt mortem Henrici regnat Eduardus, & ante decimum ſeptimum ætatis annum completum fato conceſſit. Maria imperante Eccleſiæ afflictio. Complures Angli exules. Comes Courtneius in ſuſpicionem quaſi parum certæ fidei in Principem venit. Idem accidit Dominæ Eliſabethæ. Illa autem innocentiæ ſuæ fidens, quæ ſemper optima, non ſemper tuta, Numine propitio liberata eſt. Maria morbo ſublata, ineffabili cum lætitia populi Anglicani omnium ordinum regnat Eliſabetha. Primum ab ea de religione conſulitur, deinde de Regni rebus. Illuſtrium virorum catalogus, qui aut fuerunt, aut ſunt Reginæ Eliſabethæ a conſiliis. Pax Angliæ per viginti tres totos annos. Virtutes Eliſabethæ breuiter commemoratæ. Rebelles in agro Dunelmenſi, nullo ſanguine fuſo victi & fugati. Hiberni vna cum ſociis ob fidem in Principem violatam pœnas dant. Votum Authoris, vt Regina Eliſabetha diu viuat, diu regnet, ſemper vincat.

Εμπαρχία. Siue ELIZABETHA.

REgali extemplò ſolio Regina locatur
ELISABETHA potens, magni altera filiæ
Regis,
Eliſabetha pijs primos imbuta per annos
Moribus, & ſophiæ ſtudijs, inſtructa ſacrata
Doctrina, & linguæ Latiæ Graiæq; perita.
Linguas Europæ celebres intelligit omnes,
Quid Teuto, Hiſpanus, Gallúſue, Italúſue loquatur:
Pluſquam credibile eſt, iuris rerumq; perita,
Ore verecundo, vultu facieq; venuſta.
Vis animi talis, qualem (vix credo) videre eſt
Fœmineo in ſexu: diuinum lucet in illa
Ingenium: ſæcli laus ô laus vnica noſtri.
Reuera è cœlo demiſſa ad ſceptra gerenda,
Virgo pacis amans, quæ ſtat contraria bellis.
Altiùs vt repetam pandens ab origine magni
Filiolæ Regis natalem, quáue creatus
Matre diú triſtes mira perfuderit Anglos
Lætitia, fœlix ſub fauſto ſydere partus,
Præclaram Henricus ſacro ſibi iunxerat Annam
Coniugio, illicitum lata ſibi conſcius eſſe
Lege Dei, fratris lætari coniuge, fratris
Amplius Arthuri ſponſa gaudere iugali:
Quam Rex viginti iam totos treſq; per annos,
Imprudens aut ignarus diuinitùs ore
Moſeos hunc nexum prohiberi fœdere lecti,
Duxerat (Heroum cœtu ſuadente Britannûm)
Tanta rependatur ne dos vxoria fratre
Defuncto: verbis iſtis, diplomate miſſo,
Romanus probat hoc Præſes (ſi eſt cognita forſan)

Matrimonium Henrici octaui & Annæ.

Quod licet vxorem germani ducere fratris
Germano fratri, fuerit si fortè superstes.
Censuræ Academiarum Italiæ & Galliæ contra Papam.
Paulo pòst huius rescissa probatio facti
A Gallis, iurisq; Italis vtriusque peritis,
Vt sua Doctores taceant suffragia nostri,
(Quos omnes decorat sacræ professio legis)
Arguit effrontem Papam complura patrare,
Tanquàm Lex subiecta sibi cœlestis, & ipsè
Non sit subiectus legi, pars cætera sicut
Subycitur capiti Christo, quæ Ecclesia vera est.
Nam caput est vnum Christus, cui corpus ouile est
Christicolúm, capita haud duo sunt, est corpus vbi vnum.
Hinc primò accepit trux immedicabile vulnus
Bestia, conuulsò longis ex cornibus vno,
Communita nouem latum quæ territat orbem.
Et sacer afflatu diuino præcinit olim
Venturum vates, fera quòd frendebit inermis
Bellua, surreptis reliquis sibi cornibus, omnes
Quam terræ Reges signato tempore nudam
Destituent, maculis nigris & turpiter hirtam.
Ergò Dei verbo bene fortunantibus astris,
Henrici sacrum sancitur Regis & Annæ
Coniugium, & digno pompæ celebratur honore:
Quam procerúm primi magnorum pluribus ornant
Stipati famulis: fuit illis byssina vestis
Pompa solennis nuptiarũ Henrici & Annæ, 1533.
Versicolor, Satrapæq; togis fulgentibus auro
Conspicui, grandi gestabant pondere torques,
Illustris digito preciosas fœmina gemmas
Induit, & tereti baccata monilia collo.
Dependent aulæa domus laquearibus altis,
Palladis arte forent veluti contexta peritæ.
Omnia lætitiam signant, puerique, virique,
Virgineusq; chorus lætum Pæana canebant,
Multiplici varios inflata foramine buxus
Artificis parit ore sonos, per compita lætam
Vidisses trepido saltu gestire iuuentam.

Hæc

Hæc hilaris populi frons oblectare Monarcham,
Exhilarare noua poterat cum vxore maritum.
Ast vteri extenti postquam Regina tumore, Anna grauida facta.
Indicium haud dubium concepti seminis edit,
Vah quibus est elata modis Britannica tellus,
Vah desiderio quanto pars nobilis ardet
Anglorum, vt patri nascatur mascula proles.
Extemplo ad flauu turritam Cæsaris arcem Anna coronatur, quod nulli nisi regni hæredibus contingere solet
Regali Princeps comitatu ducitur Anna,
Vnde redit regni maiorum more coronam
Sumptura ex puro gemmisq́; nitentibus auro,
Huic Anglo multam populo dicente salutem,
Nestoris huic annos, huic omnia fausta precante.
Interea ciues, bigis dum transit in albis
Vecta triumphali curru Regina, satelles
Purpureo indutus passim quam stipat amictu,
Suffitum faciunt, tanquam fumantibus aris
In templis Diuûm populi pia vota vouêrent.
Non secus ac leuibus culmis æstatis aristæ
Suffultæ, totis denso stant agmine sulcis,
Spectatorum oculis ne possit terra videri,
Læta seges sensim ventis huc fluctuat illuc.
Confertim populus vico sese ingerit omni
Irrumpens, completq́; vias vt stantibus esset
Vix locus, intuitu defixus in vnius vno,
Ecce etiam tenues fluitans quæ fistula nuper
Eiaculatur aquas, purum iam fudit Iacchum.
Deinde domus paries cuiusque tapetibus altè
Velatur, viridis delectant floris odores,
Aspectusq́; simul venerandæ Principis auxit
Gaudia, mirificè plebis cursantis ab vna
In vicinam, & post alias aliasq́; plateas,
Et mulcet varij carmen modulaminis aures.
Phœbus ad occasum vergens, iter aspicit Annæ
Coniugis Henrici deductæ Regis ad aulam
Augustam, occidua Londini in parte locatam.

Postera lux oritur. Petri delubra petentes
Anglorum bustis vbi humantur corpora Regum,
Heroes præeunt bini & longo ordine bini
Vt domus ampla petit, natalis & exigit ordo,
Hos fecialis ab his serie disponit honoris
Quemq; sua, & socij paludamenta gerentes
Solennem specie pompam regaliter ornant.
Post Satrapas, albis camerata petorita bigis
Reginam ostendunt populo, splendentibus ostro
Vestibus, insertis gemmis, adamante, smaragdo:
Ore venustatis pleno, gestuq; decoro,
Heroinarum cœtu comitata suarum
Ingreditur templum supplex & numen adorat.
Hic medijs precibus capiti de more corona
Imposita est illi, facit & pia vota sacerdos,
Omnipotens beet vt fructum thalamumq; recentem.
A templis Proceres sacris rediére peractis
Ad solenne epulum, sed quo prius ordine cuncti.

Thomas Dux Norfolciæ magnus Angliæ Mareschallus.

Designator erat magnus Norpholcius Heros,

Comes Arundellius.

A cyathisq; fuit Comes Arundellius, ornat

Oxonii Comes magnus Angliæ Camerarius.

Oxonium thalami prefectum nomen honoris
Attribuens, claræ stirpis pars cætera lato
Fungitur officijs animo. Deponitur auro
Instratis mensis largè diffusus Iacchus,
Porrectumq; manu plenâ genus omne ciborum.

Epulum regale.

Hoc epulum regale remotis finit hora
Lancibus, Hesperio cùm Sol conterminus orbi
Salsus Oceani festinat lambere lymphas,
Iret & ad Lybiæ gradibus decliuibus oras.
Post epulum in reditu Reginæ perstrepit aula
Principis Henrici, nitido sua gaudia vultu
Significans, nouies mutarat Cynthia vultus.
Instabat decimus post sacra ingalia mensis,
Virginis & nondum Phebus percurrerat ora,
Fixus in intuitu cœlestis syderis, Hermes
Quod sibi ceû proprium gaudens habitacula sumit.

Literulas

Literulas Hermes & mores prouehit errans
Candidulos, notat ingenium super omnia fœlix.
Quòd si exaltatus cœlo sit Iupiter almæ
Coniunctus Veneri, Solq́; his accedat amico
Aspectu, Deus ô bone, qui sic dirigis astra,
Vimq́; addens adimenſq́;, vt fert tua sacra voluntas,
Fortunatus erit partus, regnabit honore
Auctus magnifico, sparget sua diues abundè
Dona, nec inueniet dantis largitio fundum.
Præditus ingenio summo bene consulet, audax
Ad virtutis opus, nec abhorrens prælia Martis.
Efficit hoc Deus, haud planetæ cursibus intra
Empyrei cœli sphæras, quia numinis errant
Iussu planetæ, nam nil sine numine possunt,
Nilq́; valent, sed in his Deus est, qui destinat horam
Natalis pro velle suo mortalibus, Author
Qui creat, vt reliquæ res, est planeta creatus.
Septembris (Deus hoc voluit) quæ septima lux est
Consecrata venit Domino volentibus annis,
Parturiit coniux Henrici Principis Anna.
Vt dolor increuit, præscripto sedula nutrix
Perstat in officio, matronaq́; nobilis instat
Auxilium latura suum, cum pondus in auras
Maturum genitrix enixa puerpera languet,
Certa tamen veræq́; salutis signa dabantur.
Postquam pulchellæ faciei prodiit infans
Compositis membris, speciosam vt cæra liquescens
Fingitur in formam, populo mirante, periti
Artificis manibus, tensis ad sydera palmis
Fœmina conclamat senior, Benedicite Christo
Præsentes Domino, vos ô benedicite Christo,
Virgo beat matrem, Virgo modo nata patremq́;
Britannos omnes posthac hæc virgo beabit,
Hæc sola est nostræ spes & solatia gentis.
Rex pater inuisit celeri sua gaudia passu
Matrem & filiolam, verbis solatus amicis

Septimo Septẽbris, videlicet die Dominico nascitur Elisabetha.

Languidam adhuc illam, carniſq; doloribus ægram.
Mox de Baptiſmo Satrapis mandata dabantur,
Eliſabetha baptizatur & confirmatur in fide.
Præfuit ordinibus Dux quo Norpholcia gaudet,
Cui fuit in manibus candoris virgula miri.
Omnibus (vt iuſſum eſt) ad ſacra lauacra paratis,
Molliter incedunt Duce connitente Barones,
Regali paſſu poſt hos Comiteſq;, Duceſq;.
Clara Duciſſa ſuis teneram portabat in vlnis
Infantem, totum velatam ſyndone corpus,
Et ſegmentatus ſuper hanc fulgebat amictus
Exterior, ſerie cui limbus Iaſpide longa
Spectantum ſplendore ſuo perſtrinxit ocellos.
Heroina frequens ſequitur, fidiq; miniſtri,
Obſequio ad nutum famulantur ad oſtia Templi.
Londinenſis adeſt hos inter Epiſcopus, albâ
Indutus (de more) ſtolâ, numeroſaq; turba
Myſtarum: argento ex puro fluuiale lauacrum
Ponitur in baptiſma, fidem ſponſoribus vltrò
Dantibus, Eliſabetha vt verum eſt inſita membrum
Corpori, habet Chriſtum caput, hoc eccleſia corpus.
Cantia metropolin tenet, Archiepiſcopus eius
Totius Albionis Primas, Norpholca Duciſſa,
Marchioniſſa quoque Exoniæ, pro infante miniſtro
Conſponſores Archiepiſ. Cant. Norpholciæ Duciſſa, Marchioniſſa Exon.
Obſeruaturam præcepta fidemq; Tonantis
Conſpondent, paruæ cùm primùm adoleuerit ætas,
Virgo fide Domini mox confirmatur Ieſu.
Tum Rex armorum tales vocalior edit
Eliſabetha per ſeciales regni hæres declaratur tubis ſuccinentibus.
Ore ſonos, viuat multos fœliciter annos
Eliſabetha, diu proles patris inclyta viuat,
Et patre defuncto Britannis imperet hæres.
Acclambat Amen populus, teſtudine fani
Quæ repetita ferit ſuperas vox crebrius auras,
Ætheris vt totus reſonaret viculus ictu.
Hic Conſponſores vitæ fœlicis vt omen
Conſponſorum dona ex puro auro.
Infanti ex auro puro dant ſingula dona
Singuli, in hijs ſculptæ magnorum antiquitus arte

Effigies

Effigies Regum, quibus ædita Virgo triumphat.
Tres pateras primò portat Dudleius Heros,
(In reditu a templo nam portabantur aperta
Dona manu claræ ſtirpis prælata virorum.)
Dona ſecunda leuat præclarus Houardus in altum
Crateras ternas: precioſi fulua metalli
Pocula, quæ ſparſim baccis ornata rotundis,
Fitzwatere ferens recto ordine tertius ibas.
Vltimus & quartus Comes ô Vigornia veſter
Ingreditur, cuius nitido graue pondus in auro
Cælato ſenſere manus geſtaminis ambæ.
Iamq́, replebatur turbis redeuntibus aula
Principis, Heroes vultu ſua gaudia produnt.
Heroinæ hilares, hilares regniq́, Dynaſtæ.
Cella vel ignotis patefit vinaria cunctis,
Omnes exhilarat curarum Bacchus abactor.
Hijs ita confectis grates Rex omnibus egit,
Dimiſitq́, domum multos, at deſerit ædes
Regales nunquam clari pars maxima cœtus
Ex Satrapis, ſemper nutum famulantur ad omnem
Et cunctis collecta locis generoſa iuuentus.
Inſuper vt fidum populus teſtetur amorem,
Iure Sacramenti ſe firmiter obligat Anglus
Prognatæ ſeſe ſoboli ex vtroque parente
Poſtmodò ſyncero ſemper fore corde fidelem.
In tota terra facit hoc non vnus at omnes.
Intereà tenerà creſcens ætate puella
Gratia apud numen, ciueſq́, adoleſcere cœpit.
Cùm primùm fando norat ſermonibus vti,
Ingenij magni ſpecimen, claræ indolis ædens
Admirari omnes ſua verba coëgit in horas.
Sponte ſua poſcit libros arteſq́, doceri,
Vix elementa ſuis contemplabatur ocellis,
Nomen eorundem niſi ter preeunte magiſtro,
Tanquàm edocta duos menſes callebat ad vnguem,

Angli omnes Sacramento obligant ſe futuros fideles Regis Henrici & Annæ ſoboli.

Iudicio

Iudicio varias citò discernente figuras.

Egregia Elizabethæ Principis indoles.

Tantum profecit (debet res mira videri)
Regia perpaucis ediscens virgo diebus,
Vt quiduis posset nullo legisse iuuante.
" Sic nil difficile est, res ardua nulla volenti,
" Virtutis studio grandem fallente laborem.
Delicium matris roseo virguncula vultu
Se fore Britannis columen spes auxerat amplas.

Descriptio veri temporis.

Lineæ quæ cæcas noctes æqualibus horis
Atque dies spacijs signatis noctibus æquat,
Absentem procul hinc solem transmiserat Arcton
Versus, inire suo signum cœleste paratum
Cursu, quæ domus est Veneris, (fert fama) diurna.
Ver aperit pulsa tunc terram grandine, cœlo
Frigus iners abigens, gremiumq́; humoribus implens
Telluris, tunc ridet ager, tunc omnia vernant,
Tunc Philomela suo cantu moduliq́; canoris
Nocte intempesta vigilantum recreat aures.
Tempus erat cùm grata quies mortalibus ægris
Induxit somnum, lassataq́; membra fouebat,
Rex cubitum simul & discedit Regia coniux:
Ille suum thalamum, petit hæc penetrale propinquum
Finitimo varijs fragranti floribus horto,
Et terit ingratas horas studiosa, libellos
Dum legit (a teneris nam sic consueuerat annis)
Ante sua obrepens, somnus quàm membra grauaret.
Ast vbi sic multam ad noctem vigilasset in alto
(Heroinarum de more) recondita strato,
Commendat precibus corpusq́; animumq́; Tonanti
Suppliciter fusis, altoq́; deinde sopore
Obruta, perplacidè curarum oblita quieuit.
Iam transacta fuit nigræ pars altera noctis,
Iam siluere canes, siluere hominesq́;, feræq́;,

Somnium Annæ Reginæ quo admonita est se breui moriturã.

Morpheus apparet sub auito cognitus ore
Reginæ (multis iam messibus antè sepultus)
Promissa barba, canus caput, atque ait, Anna.

(Quæ

(Quæ ſopita, ſibi tamen experrecta videtur)
Ne timeas magni Regis (mea filia) coniux,
En auus, en tuus hic adſum, qui liber ab vllis
Mundi præſtigijs cœleſtibus aſto miniſtris,
Et fruor æterna vitâ, ſic viuere, vere eſt
Viuere, vita mori veſtra eſt: accingere (quæſo)
Acceleraq́, tuo cum ſanctis ſponſa venire
Chriſto, cœlum habitans ſuperas qui condidit arces,
Grex ſuus vt regnet ſecum, pax, gaudia vera,
Vera quies ibi ſunt, rerum mutatio nulla.
In terris quid honor valet? Aut quid gloria regum?
Quid tibi diuitiæ regales? byſſina veſtis?
Purpura quid prodeſſe poteſt? quid gemma, quid aurum?
Reddere num mentem meliorem? tollere morbum?
Num mortem caſuſue queant arcere moleſtos?
Omnia quæ terris inſunt, ſcito eſſe caduca: Omnia ſub Sole vana. Salo.
Tu cœlum ſpecta, tu cœlica quærito regna,
Omnibus in Chriſtum credentibus iſta parantur.
Cur tecum loquar hæc, præſens attentius audi.
Inuidia infernis accitis anguibus orbem
Terrarum infeſtans Regum dominatur in aulis,
Et quò quiſque magis pius eſt, ſtudioſior æqui,
Charior & Regi, & quo quiſque potentior extat,
Sentiet a prauis ſe tantò odioſius iri
Dente Theonino roſum, quod fortè latenter
Fiet & occultè, linguæ ne ſentiat ictum
Lœthalem, donec ſtamen trux Atropos occet,
Et vi Parcarum cœnum voluatur in imum.
Maximus Anglorum (ſcis) latis legibus Heros
Concilio in ſummo (myſtis orantibus illud
Et populo & Satrapis) comperta fraude doloq́,
Quem ficta ſemper pietate tetenderat effrons,
Mandauit, ne Papa ſuo quid iuris haberet
In regno, neu ſint eius diplomata poſt hunc
Miſſa, lucro quorum Præſul diteſcere poſſet.
Rex ergò ditione ſua prudentior illum
Expulit, aſt eius fautor non rarus in Aula

Restat adhuc, metuitq́, diu ne fraus male tecta
(Prob scelus) in speciem iam tandem erumpat apertam.
Ne sibi sit (Christi populo, per sæcula multa
Decepto) grandi pietas simulata pudori:
Principe te metuunt miseram florente ruinam,
Te si sustulerint iuuenem crudelia fata,
(Namq́ id agit pars praua) canent pleno ore triumphos,
Credentes vltrà nihil impendere pericli.
Attamen aereo non bis prius æthere Titan
Vaticinium de Henrico Rege & de sua sobole. Idola e templis sublata ex iussu Henrici.
Conficiet cursum, quàm Rex simulachra deorum
Lignea (præstigias Papæ rasæq́, cateruæ)
Funditùs e templo consumptis auferet igne
Flammato trabibus, confringet saxea duro
Saxo, tota domus purgabitur area Christi.
Intrà vestrates ô fœlix Anglia fines,
Promulgante suum Princeps præcone cauebit
Edictum, ne quis statuas male sanus adoret,
Hæc non aspicies fieri miranda superstes.
At fœx inuecti Romano à præsule vasis
Non nisi post mortem Henrici eijcietur ab Anglis
In Romam, vnde fluens primis e fontibus hausta est.
Tum puer eximiæ virtutis, criminis insons,
Restitutio veræ religionis per Eduar. Regem.
Restituet (diuis etiam dilectus) Iesu
Dogmata, spurcitie lateri quæ prorsus adhæsit
Religionis, vt obrepens hedera incubat vlmo
Abrasa, pessumq́, ibit sex amplius annis
Vanâ superstitio gentis, fœdissimus error.
Optimus hunc iuuenem Deus antè vocabit ad astra,
Tramitis a recto quam fallax gloria mundi
Seducat, stimulisq́, suis caro, pessimus hostis
Irritamentis tetris Acheronta sub imum
Particulam peccans diuinæ merserit auræ.
Finiet imperium pueri huius septima messis.
Mariæ imperium.
Nupta viro posthæc mulier dominabitur Anglis
Accersens Papam, regio ista relapsa retrorsum
Ficta colet simulachra Deum, Papalia intra,

Si quis vel mutire Dei reuerentior ausit,
Materna aut lingua sacrata volumina voluat,
Aut ex hijs doceat quantum caput orbis aberret* Antiphrasis.
A vero, Præsul pompa Romanus inani
Suffultus, ius vt diuinis legibus æquet
Ipse suum, structo reus ille cremabitur igne.
Dura leuis flammis fient puluisculus ossa.
Ecce malis tantis tua parua medebitur infans, Elizabetha regnabit.
Iamq́; tenella geret pòst sceptrum patris adulta,
Solamen magnum patriæ, solamen amicis:
Qua regnante diu, cœlis ea fata feruntur
Britanni populus fœlix, erit Anglia fœlix, Pax Angliæ.
Et longa tali sub Principe pace fruetur.
Mercibus Indorum ditescent vndique ciues,
Papa relegatus fallax ad littora Tybris Religio in melius.
Ausonij, propria ditione iubebitur esse
Contentus, vœnumq́; domi protrudere merces.
Hìc iuris Papalis erit tum terminus Anglis.
Vestra dabit proles Papæ immedicabile vulnus,
Non pòst idolis genua incuruare licebit
Ampliùs, aut statuis benè olentia thura cremare.
Hinc Papæ incassum furibunda mouebitur ira,
Dentibus infrendens & quæret tollere prolem
παρθενον *insidijs structis, quæ numine cœli*
Protectore suo semotis hostibus æuum
Pace còlet, seros ornabit honoribus annos,
Pace suos placida ciues, sua regna beabit.
Non tamen in claram bacchari desinet atrox
Reginam pus ore vomens & virus vt aspis,
Promittet cœlum verbis, (quis crederet illud,)
Principis obsequium quicunque reliquerit vltrò,
Cùm pacto hoc miseros re uerâ in Tartara mittat.
Qui regnat summis illam tutabitur astris,
Nobile fœminij sexus feret vnica nomen
Elisabetha soli moderatrix magna Britanni.

Tu mea progenies fatis fœlicibus impar
Filiolæ in terra, melioribus vtere fatis:
Numinis arbitrio Deus (vt lubet) omnia vertens,
Te è mediis mundi pompis, & honore vocabit
Mundano, sacri subito ad consortia cœtus,
Nullæ vbi sunt lacrymæ, sed quæ neque dicere lingua
Nouit, non hominum sub cœlis audiit auris
Gaudia, merx fuluis non commutanda metallis.
Forti sis animo, tristis si nuncius adsum,
Annæ mors prædicitur. Plat. in Phed. Socrates tale quiddam somniauit.
Insperata tuæ velox necis aduenit hora,
Intra triginta spacium moriere dierum.
Hoc magnum mortis solamen habeto futuræ,
Elisabetha suis præclare filia gestis
Nomen ad astra feret patris, matrisq;, suumq;.
Dixerat, & citus in tenues euanuit auras.
Principis extemplo soluuntur membra timore,
Atque diu pugnat secum, pugnando soporem
Excutit, accurrunt moti clamore ministri
Sedulo quærentes, quid ita experrecta paueret.
Illa tacens teneros circumfert tristis ocellos,
Tandem, vos narrate mihi, si quis fuit (inquit)
Ante thorum nostrum, (vigiles namque vndique stipant
Reginam & Regem veteri de more Britannum
Dum sopor altus eos habeat,) referentibus illic
Nullius auditam vocem, speciemue stetisse
Visam, tum magis his verbis exterrita, dixit,
O miserere mei Deus optime maxime, parce
Ancillæ, clemens seruæ peccata remitte.
Hæc secum tacite: conuerso corpore fatur.
Astantes Dominas (nam magna frequentia circum
Nobilium steterat) iubeo vos crastina dum sit
Orta dies, rursum vestris requiescere stratis.
Pars matronarum longo prudentior vsu,
Non procul a stratis Reginæ mollibus Annæ
Considet, obseruans quid poscat, quid velit, aut quid
Imperet: in nitidis iam longa silentia tectis.

Princeps

Princeps nil loquitur, ſed ſecum multa volutans
Mente ſua, ex cunctis retulit ſua ſomnia nulli.
Iamq; dies aderat curas quæ demit edaces,
Exhilarat cùm corda hominum ſua lumina Phœbus
Emittens, ægros mœſtoſq; ad ludicra ſuadet.
Sola nec egreditur thalamo Britannica Princeps,
Nec foris incedit nymphis comitantibus ipſam
Vt priùs, indulgens nimiùm triſtata dolori.
Ah ſors crudelis, mœrori laxat habenas.
Hoc vbi in Henrici narrarat certior aula
Nuntius, Heroes vultum demittere triſtes,
Et famuli heroum triſtes, Rex denique triſtis
Reginam inuiſit, mœſtam blando ore ſalutans.
Cùm non blanditijs tamen expiſcatur acerbi
Mœroris cauſam, lachrymis ſe auertit obortis.
Ipſa dies quandoque leuat cunctando dolorem,
Spicula vulnifica curæ quandoque retundit.
Illuſtris Princeps vbi rem perpenderat omnem
Altiùs, atque memor demùm illa pericla ferenda,
Non ea (ſiqua nequis cautus vitare) dolenda,
Poſt aliquot ſpecioſa dies prodibat amictu
Regali, & viridi meditans ſpaciatur in horto.
Accedens matrona potens tum fortè petebat
Neſcio quid flexis genibus, prognata parentum
Stemmate magnifico, cuius cernebat amorem
Syncerum, ſummamq; fidem perſpexerat antè
Multis in rebus, prior ô fidiſſima noſtri
(Dixit) primum hoc eſt, ſunt præmia tuta ſilenti,
Mando tibi cuiquam ne noſtra arcana recludas,
Nullus adeſt, ſolæ ſumus, & data copia fandi,
(Fœminei alma cohors ſexus nam longiùs ibat)
Os aperit dictura, ſimul labra comprimit hærens,
Tandem ait. In ſtratis cùm me ſopor altus haberet,
Teſtibus excluſis ancillis, mortuus olim
Heu nuper ſpecie heu auus apparebat eadem,
Qua mihi, quam quando vitales carperet auras,

Anna Regina ſomnium ſuum narrat prænobili matronæ.

Notior ille fuit, longo & sermone docebat
Mortem instare mihi venturo mense propinquam.
Nobilis hic mulier lachrymas stupefacta profundens
Singultim dixit, Deus hoc auerterit omen,
Turbati mera ne cures figmenta cerebri,
Quicquid id est quod te macerauerit, eximè menti.
Ex animo læto floreſcens pullulat ætas:
Ante diem cordis venas dolor enecat angens,
Conſtringenſq; ſuo præcordia forcipe tundit.
Anglorum interea monet aduentare Monarcham
Prætexta ornatus venerabilis aſſecla Regis,
Vt ſe oblectaret ſpacioſis ſplendidus hortis.
Anna volens mentis mœrorem fando fidelis
Egerere in gremium ſociæ, memor ordine pandit
Phaſma ſuum, in patriæ quæ ſunt oracula diuûm
Commoda, de clara nonnulla propagine Regis,
Quæ ventura forent, rogat & ne futilis eſſet,
Vtq; fidem gnatæ præſtet, quæ paruula poſſet
Poſt olim de ſe benè compenſare merendo.
Tum Regi coniux venienti inclinat honoris
Cauſa, cui miri Princeps oſtendit amoris
Argumenta ſui, gradiuntur paſſibus ambo
Æquatis, plebiq; dabant ſpectacula læta.
Sol Veneris ſignum tranſiuerat axe diurnum
Æthereo, paucoſq; gradus in ſydere iuncto
Fixerat, Anna breui mercatur morte perennem
Vitam, fugatis cœleſtia gaudia curis.
» *Diſcite vos viui, quid dira calumnia poſſit,*
» *Inuidia alterius vitæ comes arcta beatæ,*
» *Et falſis linguæ commiſta venena ſuſurris.*
Religio cultuſq; Dei veriſſimus, altè
Submerſus tanquam candens ſub puluere pruna,
Extulit orbe caput noſtro geniale ſub Anna
Principe, quæ manibus plenis tribuebat egenis
Munera quoque die, claudos cœcoſq; fouebat.
Vos viduæ triſtes illam ſenſiſtis ademptam

Laus Annæ ab eleemoſynis.

Ante

Ante diem, charis pueri vos patribus orbi.
Ducit Iohannam Semeiri semine cretam
Vxorem Henricus, quibus orta est masc̃ula proles
Indolis egregiæ puer ingenuiq; pudoris.
Pieridum fuit hic sacrarum verus alumnus:
Infanti consors soror Elisabetha dabatur:
Matre sua primis annis orbatus vterque.
Henrici fuit at vigilans ea cura parentis,
Hijs vt præficeret studiosior arte magistros
Eximia, certisq; dies diuiditur horis,
Excultos libros solis cum lumine poscunt,
Nunc hoc, nunc illud puer & pia virgo studebant.
Mentibus æmborum primò instillatur Iesus,
Vita, salus vera, et via recta timentibus ipsum.
Scriptorum post hoc veterum ciuilis in vsum
Dogma magisterij, deinde artes Principe dignæ.
Cognitio accreuit rerum magis, ingeniumq;
Mirificè excultum charos facit esse Monarchæ
Henrico, cunctis satrapis, populoq; Britanno.
Elisabetha præit ternis propè grandior annis,
Inferior sexu, quia sed maturior æuo
Sic vt ab inuidia laudemq; decusq; pararet,
Æmulus & frater præeuntis honore coactus
Acrius ad veram virtutem calcar haberet,
Cessat, agitq; aliud: teneræ nunc byssina vestis
Illi est in manibus, digitis quam mollibus aptans
Pingit acu flauæ spectans opus esse Mineruæ
Diceret, inserto lymbis variantibus auro.
Nunc sese exercet (sumpta testudine) chordis
Pluribus aut paucis, artis diatesseron ædens.
Vix variaret auis voces Philomela recisus
In tot diuideret q; tonos, quot pollice pulchro
Contactu & facili digitorum virgo tenella
Eliceret, tantam cunctis mirantibus artem.
Siue parata illis instructis prandia mensis
Apponebantur, semotis porticus escis,

Siue

Siue teneret eos, redolens seu floribus hortus,
De virtute fuit, de religione sophorum
De dictis olim sapienter, semper in ore
Sermo pius, sermo verax, certissimus index
Pectoris à praua peccati labe remoti.

Eduardus & Elisabetha vtriusque literaturæ periti.

Arte Palæmonia tantùm profecit vterque,
Et soror & frater, iam sic sua Græca Latinis
Iunxerat, exiguo spacio vt legisse libellos
Vel semel, est nodis intellexisse recusis:
Totius immensi merito vt puer vnicus orbis
Iure vocaretur Phœnix, virgo altera Pallas.

Henricus 8. moritur.

Interea genitor mortem grandæuus obibat
Henricus, quantum luctus quæ mentibus Anglûm

Eduardus sextus regnat & coronatur. 1546.

Insæuit, tantum studium Rex paruus ouandi
Omnibus infundens, variis ad gaudia ludis
Inuitat, (clauo clauum pellente) Britannos.
Elisabetha capit patre legatore quotannis
Amplos prouentus, vectigal principe dignum,
Excelsasq; domos, argenti pondera & auri.
Rure igitur procul a celebri se continet vrbe
Sola, Gubernatrice sua comitata verendæ
Quæ maiestatis præclaræ & fœmina stirpis
Semper adhærebat lateri præeuntis alumnæ,
Multa monens pro re nata, compluribus hortans
Consilijs, fido suasuq; quid vtile, quid non.
Iam decimo ætatis quartum vix iunxerat annum,
Et poterat matura viro pia virgo videri.
Ecce venit magno stipatus anunculus alter
Principis Eduardi famulatu ad virginis ædes,
Et teneram Satrapas multa ambitione procatur.
Virginis extemplo pudibundæ obsurduit auris,
Nec quid Hymen vellet, peteretue vxorius Heros
Attenta est, votiq; procus dimittitur impos.
Ille iterum multis variisq; rogatibus instat,
Donec respondens matronæ interprete lingua,
Fruſtrà commonuit moliri hoc regia proles,

Maturè

Maturè melius tantis desistere cœptis.
Altiùs infixum menti immotumq́; sedere
Virgineæ, sese thalamo sociare iugali
Ne velit Heroúm cuiquam, memorem esse parentis
Magnanimi, vnde sata est, cuius sit filia Regis.
Quis tantam vim animi illius, cui mollior ætas
Non admiretur? genus alto à sanguine Regum
Quis non suspiceret? generosáq́; pectora paruæ
Principis, oblati thalami fugientia tædam.
Ergò suis rarò tectorum mœnibus exit.
Nec fratrem inuisit regnantem rarior vrbem
Ingrediens celebrem, grauibus cùm fortè vocata
De causis: Regi vultú tunc reddit honorem
Compósito, coràm præsens dicítque salutem.
Moxq́; suum accelerans iter ad sua tecta reuerti
Maturat, locus hanc latos, qui prospicit agros
Fontibus & fluuijs vicinior, arbore quercu,
Et tilia tremulis foliis, mons consitus ornis,
Delectatq́; sonis diuersa sonantibus ædon.
Et turdus procul e caueis vepreta frequentans.
Hic studijs intenta suis quæ ornare creatam
Magno Rege sua poterant cum laude & amore
Cunctorum, summi hij, medij, aut imi ordinis essent,
Regia virgo suæ transegit tempora vitæ,
Defuncto vita patri post iusta soluta,
In quibus æthereo cœlestia signa refixa
Phœbe polo vice visus eras percurrere sexta,
Preteruectus equis calidum spirantibus ignem.
Interdum queritur sine principe patre relictam
Se solam, flocci mundi ludibria pendens,
Pars hominum maior quæ demiratur & optat,
Immiscens sese stultè ciuilibus vndis,
Cùm tutò possent intra sua tecta latere.
Rursum animos saluo germano Principe tollit,
Inscia venturæ quæ cœlitùs est data sortis,
Sumptibus vt magnis aleret Regalia tecta.

Grandibus vt nolens interſit cœtibus olim.
Septimus Eduardum iuuenem nece ſuſtulit annus
Præpropera,decus Anglorum gentiſq; Britannæ.
1553. *At Maria Eduardi regni ſuccedit habenis,*
Confirmans iterum regno Papalia iura,
Conſilioq; nouas leges ſancire vocato
Molitur,latas a fratre perosa priores.
Vncta oleo furit hinc bacchantûm percita ritu
Turba ſacerdotum.flammas & ſanguine paſcit.
Si quis erat pietatis amans,& Numinis almi
Cultor,ei rapidis torrentur viſcera flammis.
Aſt alij monitu ſuperûm, (ſic credere fas eſt)
Voci auſcultantes Chriſti,fugiendo ſaluti
Conſuluêre ſuæ,patria,patre,matre,relictis.
Quæ poſt Eduardi mortem conuerſio rerum,
Tranſtulit in varias alieno pectore partes
Brutigenas,fauet hic externis,ille peroſus
Myſtarum rabiem,tantis obſtacula quærit
Opportuna malis: cùm iam proh dedecus ingens,
Seditio exoritur regnorum peſſima peſtis,
Nunc iſtos læſæ nunc illos quæſtio torquet
Maieſtatis,habet multos cuſtodia clauſos
Firma viros,atro pars plurima deditur orco.
Vtque parum certæ fidei Courtnæius Heros
Inſimulatur,eiq; dies in carcere certus
Dicitur incluſo, commota mente ſacerdos
Iracundus,atrox,& inexorabilis ardet,
Omnia tuta timens.odio quoque tenditur acri
Suſpicio vehemens in te clariſſima Princeps
Eliſabetha,caputq; tuum: quòd vixeris inſons,
Quodq; animi candor culpa noxaq; remotus
Hactenus inuidiæ renitens hebitârit ocellos,
Ah liuore tumens ſacer obliuiſcitur ordo.
Implacata cohors ſpumante exæſtuat ira,
Furfuris eiuſdem donec cuſtodibus agna
(Arcebat Deus ipſe lupos)committitur arctis
Aſſeruanda locis,vi libertatis adempta.

Hæc intellectum diuinum afflictio lenis,
Pœna dabat lenis, nempe vt prudentior esset,
Multorum annorum quod longo quæritur vsu.
Tristibus hæcq́, tuum commista afflictio curis,
Prudentem faciebat auum, qui septimus eius
Nominis Henricus Salomon Rex dicitur alter.
Ac veluti grauitate resurgens dactilus alta
Erigitur, magis & quò flatibus Æolus obstat,
Altius arbor eo ramis se porrigit amplis:
Sic linguis virgo inclarescit edacibus, & quam
Degranat inuidiæ vis pernicioſa, fidelis
Nobilitat mentis tollens ad sydera virtus.
Quid nisi quod purum est syncero in vase requiras. ,,
Subtrahit & clàm se multo sycophanta rubore ,,
Suffusus, serò prauos voluisse nocere ,,
Pœnitet insonti, fragiliq́, illidere dentes ,,
Qui cupit, infringet solido incisoribus asper. ,,
Ast commotæ animis intentos condolet æstus
Successisse parùm mystarum praua caterua,
Atque nouas technas in idonea tempora differt,
Promittens regnum sibi spe, si forsitan hæres
In casses optata refectos præda veniret.
Interea omnigenis tormentis effera turba
Admotis sæuit: tellus madefacta cruore
Christicolùm, regerit decursus sanguinis atros.
Heu carnem mollem puerorum deuorat ignis,
Fœmina masq́, perit nulla ratione virilis
Fœminij aut sexus habita: nam creditur hostis
Esse Dei, Papam si quis pius asserit hostem
Esse Dei, veros Christi qui tollit honores:
Nominat & nigrum visu fallaciter album
Deluso: talis commenta fascinus arte est,
Qualem non vnquam populi vidère priores,
Corporis vt tactus, gustus quoque torpeat omnis.
Hanc vim corporeis si demas sensibus, auris,
Cœlum oris, digitúsue, in quem seruabitur vsum?
Heu vasta regio Britannica mersa Charibdi

Desperare suæ cœpit gemebunda saluti.
Ex improuiso donec cœleste misertum
Numen, terrarum nutu quod concutit orbem,
Ima altis rursum commiscens alta profundis,
Anglorum afflictis adhibet medicamina rebus.
Detracti celsáq; ruunt à sede potentes,
Latriam tribui qui mandauere polito
Ex ligno Idolis, statuíue ex ære coruſco.
Defunctam Mariam lugubri voce sacerdos
Deflebat summis ausus vix hiscere labris,
Qui paulo antè Dei debacchabatur in ipsum
Filiolum, plangens (submisso murmure) lvget.
Non aliter quam si crepitante Ciconia rostro
Ductorem (σατραχον) *crudeli vulnere tollat,*
Tota silet vicina palus, vox stridula plebis
Voce coaxantis ranarum faucibus hæret:
Et metus erepti ducis omnes pectore reddit
Attonitos pauido: tantum est ductore carere.
Sublatis igitur Papæ fautricibus alis,
Principe sublata cuius pede firmior ibat,
Papa fugit. Solio patris Regina locatur
Elisabetha sui, matri cêu Morpheus ante
Dixerat in somnis. Lux hæc venerabilis Anglo,
Hæc est illa dies albo signanda lapillo,
Qua pia iure hæres virgo diadema paternum
Suscipit, exhilarans Anglorum pectora mæsta.
1558. *Septima quæ decimæ lux est coniuncta Nouembris,*
Omnibus vt fœlix semper celebrabitur Anglis.
Qua pompa Princeps audita morte sororis,
Ad Londinensem turrim sit ducta cateruis
Et turmis equitum, sene concurrente, viriſq;,
Et pueris, & heris, ancillis, virginibuſq;:
Non mihi si centum sint ora sonantia linguis,
Si musæ ingenium totumq; Helicona dediſſent,
Gaudia persequerer, plenis quibus Anglia vicis
Perstrepuit, paguſq; omnis quibus ignibus arsit

Circuitu

Circuitu toto regni, quæ plurima ſigna
Lætitiæ immenſæ per compita lata dabantur.
Quid referam populi concurſus arcta viarum
Denſantis, voces media clamantis in vrbe
Londino, viuat patris vnica gnata ſuperſtes,
Henrici viuat virgo pia principis hæres,
Imperiet q3 ſuis Princeps longæua Britannis
Eliſabetha diu, victrix domito hoſte triumphet,
Cui roſa rubra domus decus eſt regalis & alba.
Splendida ſolennis mox fit celebratio pompæ.
Heroes, Satrapæ, magnates, atque Dynaſtæ,
Officijs adſunt omnes ſolennibus, oſtro
Ornati, quibus eſt Princeps geſtura coronam
Ex auro nitidam, quibus eſt actura Tonanti
(Cui cœlum ſedes) ex toto pectore grates.
Ad Petri fanum peruenit Regia virgo,
Turba preces fundit, ſimul Eliſabetha precatur,
Impoſita eſt capiti, gemmis inſerta corona.
Vota facit populus, facit & pia vota ſacerdos,
Vt fœlix fauſtum q3 Deus velit eſſe Regenti
Omne quod incipiat, conatus Principis omnes
Promoueat, Deus eſſe velit conaminis author.
Omnibus ex ſolito ſacrorum more peractis,
Finito q3 epulo regali, mentio facta
De regni rebus, de cultu numinis almi
Reſtaurando iterum, qui ſpurca labe repletus
Corruerat, ſordet cæu nigrâ ærugine ferrum.
Solertem Princeps attenta mente Senatum
Siſtit, & ex toto eſt indicta geroußia regno.
Religio ante alias res, dein Reſpublica curæ
Omnibus. Extemplo patefit diuina voluntas,
(Ante latens) trito vulgi ſermone Britannis.
Diſtribuit Princeps doctis & munia dignis
Præſulibus, lingua qui diſſeruêre diſerta
Contra oppugnantes orandum idiomate noto,
Aq3 Deo ſummo quæ ſunt optanda, petenda

Aſſertores huius propoſitionis, Ed. Grynd. Epiſc. Cant. D. Sands Epiſco. Ebor. R. Horne Ep. Wint. Ih. Scory Epiſc. Heref, R. Coxe Elien. Ih. Iewel Epiſ. Sar, Ih. Elm. Epiſc. Lond D. Whithed Epiſc. Vigorn. E. Geſt Epiſ. Sar.

Vulgari lingua, quam quisque intelligit, illud
Esse quod edoctus Paulus vehementior effert,
Arguit, inculcat, mortale valere precando
Nil genus, accedens nisi cor consentiat ori.
Ejectis paleis purgatur vt area multo
Vsque laborantis serui sudore, reuulsis
Vt nitet ampla domus quas struxit aranea telis:
Sic priùs idolis confractis, templa fricantur
Cuncta scopis, quicquid fuit, abradentibus vncis
Dentibus obscœnum, spurcum, verbóue repugnans
Sacro, religioq; erectis cultior ibat
Iam pedibus, Christusq; Dei cognoscitur agnus,
Offensus delens mundi, peccataq; tollens:
Vœnalis populo non indulgentia Papæ.
Rectiùs vt rebus (voluit sic ordo) sacratis
Consuleret, cultumq; tuum stabiliret Iesu,
Vt regno atque sibi Princeps prudenter agendo
Prospiceret (nec erat factum hoc sine numine sacro)
Ex cunctis paucos melioribus eligit acri
Iudicio, quibus est vsu prudentia longo
Collecta, ingenium quorum doctrina poliuit,
Nominis æterni quibus inclarescere fulcris
Anglia fœminei sexus sub Principe cepit.

Nicolaus Bacon Angliæ magni sigilli Custos.

Ecce a consiliis Bacon eques aureus, alti
Et magni ingenij, cui culta scientia legum,
Sæpè notata etiam celebri facundia cœtu
Nominis attraxit splendorem, mortuus vt iam
Viuat, splendescatq; eius post funera virtus,
Nomophilax summus magni custosq; sigilli.

T. Bromlæus Angliæ Cancellarius.

Cuius honorificam sedem Bromlæius Heros
Occupat, & tanto dignus censetur honore
Iudice Regina, præclaro iudice cœtu
Nobilium, leges trutinâ qui ponderat æqua,
De summo tollens iure vt rectumq; bonumq;
Emergat, mediam sedem virtute tenente.

Guliel. Pauletus

Deinde locum cœpit Wintonia Marchio vester,

A con-

A conſeruando theſauro claruit ille
Principis, in regno hoc multa grauitate verendus
Paulo pōſt fatis conceſſit grandior ætuo.
Ante alios iſtoſq́ omnes reflante ſiniſtra
Fortuna, cuius Princeps inſtante periclo
Eſt experta fidem ſyncero corde profectam
Primus adeſt ducens fidos Cicillius Heros
Complures ſecum, ac in ſacrum voce Senatum
Principis eligitur primus, nunc grandior ætuo,
Confectus ſenio, ſtudijs maceratus, & æger
Sæpè ſuis pedibus grauiora negotia canos
Ante diem accerſunt crines, curuamq́ ſenectam.
Qui quater eſt decimus vix tunc expleuerat annum,
Somni perparcus, parcè viniq́, cibiq́
In menſa ſumens, ſemper grauis atque modeſtus,
Nulliuſq́ ioci: ſemper ſermone retractat
Seria, ſiue ſilet meditatur ſeria ſemper,
Religionis amans veræ ſtudioſior æqui,
Ad magnas natus res noſtra ætate gerendas,
In patriam cuius ſtudium, propenſa voluntas
In ciues, amor atque fides in ſceptra tenentem,
In magnis regni ſolers ſapientia rebus,
Vltra Europam illi peperit memorabile nomen.
Nec iam conſilijs pollens floreſcere primo
Cœpit, in Eduardi defuncti claruit aula
Regis, conſultor prudens iuuenilibus annis.
Inter primores regionis quando procellis
Exortis cautus ſtuduit ſedare tumultus:
Dumq́ alij ſulco ſubſidunt gurgitis imo,
Et puppim feriunt ſtridenti flamine venti,
Prona ruit celeri lapſu pars vna deorſum,
Ipſe decus ſedemq́ ſuam, nomenq́ tuetur.
Quo pacto Maria prudens ſe geſſerit Anglis
Imperitante, foros velo obducente, quod alto
Pendebat malo, (magnis quia cedere præſtat
Fluminibus, contrà niti aut obſtare furori

Marchio Wynton.

Dynaſta Cicillius magnus Angliæ theſaurarius.

Currenti

Currenti, certum & parit exitiale periclum)
Denotat indicijs hominem apparentibus illum
Verè prudentem, mediis quod in hostibus annos
Sex totos Cyphæ multum exosus q, cohorti
Degeret illæsus, per vicos, compita, & vrbem
Se ostendens populo, cùm pars bona longiùs exul
Tempora contereret, Deus hunc seruauit in almæ
Principis obsequium nostriq, in commoda regni.
Regum Legatos orantes audijt aure
Attenta, responsa quibus dedit ore diserto.
Dominus Burghleius. *Nestor concilijs, qui nunc Burghlæius Heros*
Syluis, prædiolis latis, & ab arce vocatur,
Et fisci custos æraria publica curat.
Cognoscens causas summo (res digna relatu est)
Et studio & cura lites secat ocyus, vt non
Præstolans spacium bidui triduiue moretur,
Omnes exuperans hac laudis parte priores:
Ni poscat plures magni res ponderis horas,
Nec queat exculpi longo sine tempore verum.
Iure sit hæc magni laus prima & vera Dynastæ.
Comes Arundellius, Comes Pembrocensis domus Regiæ seneschalli. *Ex isto numero Comes Arundellius Heros*
Maximus, hospitij præfectus Principis vnus,
Penbrociq, Comes cum primis nobilis alter
Hospitij fuerat regalis vterque magister.
Dominus Clynton magnus Angliæ Admirallius & Comes Lincolniensis. *O Clyntone tuæ concessa est Regia classis*
Tutelæ, totos ter denos circiter annos.
Consuluisse tribus nec & hæc tibi gloria parua
Principibus, veterum Satraparum sanguine clares,
Multa gerens pelago præclarè, multaq, terris.
Hunc decorat Comitem grandi Lincolnia fastu.
Gulielmus Houardus. *Principis a cameris designabatur Houardus,*
Iracundus homo, ac leni clementior aura,
A duce patre satus, claro duce fratre refulgens,
E terris senio confectum hunc curua senecta
Comes Sussexius Camerarius. *Sustulit, inq, suum venit Sussexius Heros*
Deinde locum Satrapas præclarus fortis & audax.

Elisabetha

Eliſabetha tui ſpecioſi corporis acer
Et fidus cuſtos, diſcrimen adire paratus
Quodlibet, inuicto Mauortis pectore campo.
Cui victus perſæpè herbam porrexit Hibernus, Idem Hiberniæ Præfectus & Borealis Angliæ partis.
Quem pugnis fulgens ornat victoria parta
Sanguineis, ſed laus huic maxima iudicis æqui.
Cùm Maria e vita Princeps decederet Anglûm,
Reginam tum fortè ſuis Peteſatus agellus Vulgo Hatfielde
Cum nymphis tenuit, ſtipante ſatellite corpus.
Aduolat huc ſubuectus equo Dudleius Heros, Robertus Dudlæus.
Cui color hybernæ ſimilis niuis, ardua ceruix,
Pulchelli clunes, tergum pectuſque decorum,
Qualis Alexandri toto celebratus in orbe
Bucephalus, qualis prognati Caſtoris ouo
(Vt fama eſt) ſonipes, ferus iſte per omnia talis
Calcibus inſultans ſublimes verberat auras.
Nam ritè edoctus puer a domitoribus artem
Eſt gauiſus equis ſuccuſſatoribus vti.
Huc poſtquam ventum, coràm & data copia fandi,
Procumbens genibus flexis reddebat honorem.
Hic iam Robertus Dudlæus corpore pulchro
Proceroq́, virens quem commendauerat ætas,
Principis ex iuſſu Satrapas equitumq́, magiſter Magiſter equitum.
Aſcriptus Dominam ſemper comitatur, equeſtre
Ingreditur quoties iter, inſeruitq́, magiſtræ
Proximus a tergo, fidus velut alter Achates.
Accipit atque ſuæ virtutis præmia iuſta
Nomen honorificum, prouentus vbere terræ
Prælargos, magnas celſis cum turribus arces:
Quem læto Comitem dines Leiceſtria vultu Comes Leceſtriæ
Agnoſcit, merito veneratur & Anglica tellus:
Quippe loco poſitus ſublimi, pectore miti,
Manſueto, ac humili, cunctis ſit amabilis Anglis.
Liuor & inuidiæ vibrantia ſpicula mentes
Multorum praua deturpant fœce veneni,
Hic eſt inuidiâ Satrapas alienus ab omni,

Lenitas animi & magnificentia Comitis Leicestrensis magno Heroe digna.

Omnibus hic prodesse studet, nec velle nocere
Cùm possit, semper fuit illius hactenus ingens
Gloria: dat manibus plenis prolixius ampla
Xenia, structa domus senibus testatur alendis
Varuici, testatur idem simul annua merces
Impensis donata suis, Couentria testis
Esto, vbi verba Dei sacratus præco renarrat.

Comes Huntingtonensis, Eboracensis agri præfectus.

Vltrò accedit ad hos, Comes Huntingtonia clarum
Cui tribuit nomen, famam Borealis adauxit
Præfectura soli, qua longo tempore gesta
Consilio multo, multa grauitate, fideq́,
Egregiam sibimet laudem quæsiuit, amorem
Principi & obsequium, pacem patriæ atque salutem.
Hic veterum libros ineunte ætate studendo,
Qui Græcè sophiam, vel qui scripsere Latinè

Eduardo Regi condiscipulus & collusor.

Voluit, collusor puero post seria Regi
Magnorum antiqua Regum de stirpe propago.
Præconem hic sacrum Satrapas attentior audit,
Exprimit & vita morum pietate relucens.
Antiquo Comes a Varuico clarus in armis,
Stemmate conspicuo magnorum clarus auorum,
Excelso prorsus conserta pectore pugna,
Contemptor mortis, potior cui gloria vita.
Bedfordiq́, Comes pietatis cultor & æqui
Religione pius, Christi professor Iesu,
Munera qui miseris donare assuescit egenis.
Sunt a consiliis Anglorum Principis ambo.

Dynasta Hunsdon Varuici præfectus.

Hussq́, Dynasta potens Dominus prænobilis Hunsden
Accedit, cuius fuerat matertera pulchra
Reginæ genitrix, Henrici nobilis vxor.
Quid cunctos memorem, superest tamen vnus, & ille
Vndique non minima memorandus laude parentum
Stemmate ab antiquo, sed & illis clarior ipse.

Henricus Sydnæus.

Henricus Sydnæus, eques gemino ordine splendens,
Quem ter Legatum Domina vice sceptra tenentem,

Iussq́

Iuſq́, miniſtrantem iam vidit Hibernica tellus,
Nec vidit modo, ſed ſenſit, verita eſt, & amauit,
Vt nemo vnquam alius (vulgo notiſſima res eſt)
Intrârit maiori illas cum gentis amore,
Rexerit obſequio, lucíue reliquerit oras.
Sola nec illius teſtatur Hibernia laudes,
Verùm etiam Albionis pars altera Cambria, curſu
Interlabentis rapido diuiſa Sabrinæ,
Præfecti illius præconia grandia narrat.
Cuius præſidio iam multos tuta per annos
Floruit, vt dubium ſit, eo fœlicior almo
Præſide lætetúrne, an Iudice gaudeat æquo.
Iampridem diues Legatum Gallia vidit
(Eliſabetha) tuum, præſtanti corpore pulchrum.
Nec Parinos capiet torpens obliuio veſtri, Thomas Pari.
Qui vel in aduerſis fidus conſultor agebas
(Quando tuam ad Dominam non dum reuoluta corona
Eſt regni) famulum frugi frugiq́, miniſtrum
Multorum inſidijs, male quas ſtruxére, reclusis.
In ſacrum electus cœtum hunc Norpholcius & Dux,
Maturæ perit hic ætatis flore recedens.
Smithus & ingenio fœcundo literuliſq́, Thomas Smithus
Omnigenis laudatus erat, qui conſuluiſſe
Nouerat, & rectè, atque probè, ſublatus iniquis
Parcarum fatis, parua requieſcit in vrna.
Franciſcus Knollus grege ſit numerandus in iſto, Franciſcus Knollus.
Conſtans atque grauis, vir religioſus, & acer
Defenſor fidei, qui ne quid triſte videret,
Nèue pios homines calido crudeliter igne
Torreri, myſtis nimium bacchantibus Anglis,
Deſeruit natale ſolum, patriamq́, relinquens,
Inter Germanos externis maluit oris
Longiùs hinc mœrens ingratam ducere vitam
Atque mori, in templis quàm ficta idola tueri:
Nec reducem fœlix lætis vidiſſet ocellis
Anglia, nec multæ potuit poſſeſſio terræ

Huc reuocasse virum, nisi quòd Regina locata
Elisabetha patris solio diademate cincta
Regnaret, vinclo cui consobrina propinquo
Franciscus Knollus. *Francisci coniux ad nutum seruiit omnem.*
Huius maiores animi virtutibus antè
Annos tercentum pollebant corpore vasto,
Et forti intrepidoq́, simul, cùm tertius olim
Eduardus contra Gallos fera bella moueret,
Plurima præclarè tunc Knollus fortiter armis,
Plurima quæ poterunt valde oblectare legentem
Annales nostros. generosa hinc orta propago
Floreſcens hodie florere nepotibus horum
Et dedit atque dabit, pietas si numina flectit
Longæui patris, si mens sibi conscia recti.
Ambrosius Cauus. *Ambrosius Cauus sequitur, dein splendidus Hatton,*
Christophorus Hatton. *Ille satellitij Regalis Ductor ouanti*
Radulphus Sadlerus. *Pectore, Mœcenas studioſis, maximus altor*
Et fautor veræ virtutis, munificusq́.
Iacobus Croftus Gualterus Mildmaius. *Sadlerus calamo, sectis Mildmæus arithmis,*
Artifices scitè, longo quos extulit vsu
Virtus, multarum vinax prudentia rerum
Lautaq́, res, suadent, dant consiliumq́, monentq́.
Franciscus Walsinghamus. *Officij exactor Regali in limine Crofius*
Qui medijs stabat pugnis crudelibus olim,
Corpore nunc decorat præstanti principis aulam.
Reginæ in regni rebus librarius alter
Est Walsinghamus legatus Principis Anglûm
Parisijs degens, fieret cum maxima cædes,
Sanguinis innocui cum facta effusio magna est.
Vir pius, excelsoq́, animo, vi muneris emptus
Nulla, qui nulla potis est corrumpier arte.
D. Wilsonus. *Commendatus item varijs virtutibus alter*
Wilsonus, dudum vita migrauit ab ista.
Vtitur his princeps, est consultoribus vsa
Iampridem, quid enim rectè fit, quid benè sanus
Consilium dubiâ si spernas vtile mente.

It ſine conſilijs peſſum Reſpublica, quæ ſi
Iuſtitiæ trutina ſacratæ & lancibus æquis
Penſiculata ſuum gratis dant cuique, beatos
Conſtituunt ciues & fœlix vndique regnum.
Altas ædificat ſolers ſapientia turres,
Per quam traducunt Reges fœliciter æuum,
Pax viget his terris, & pleni copia cornu
Florigeris latè frugum diffunditur aruis.
Sic ſolet e cœlis Dominus benedicere genti,
Sic benè ſit populo & terræ quæ Numen honorat,
Pectore quæ toto Iouam timet omnipotentem,
Et ſapit in Domino, namq; hæc ſapientia vera eſt
Scire Deum, Gnatumq; ſuum, quem miſit Ieſum
In mundum hunc, a delictis vt purget opertis
Credentes in eum nigranti liberet Orco.
O natale ſolum ſapias precor Anglia parte hac,
Vt gratè agnoſcas Iouæ benefacta potentis
Omnia, & vt ſemper des grato pectore grates,
Quid maius meliúſue dari mortalibus optes?
En dedit affectam diuina mente magiſtram
Imperij, quæ cùm docta, ingenioſa, ſeuera,
Et mitis, veneranda, pudica, animoſa, verenda,
Sceptra manu tenera moderetur, commoda Princeps
Tot tibi contulerit, quot Regum nemo priorum,
Vt quæ vera Dei ſit, religione fruarè.
Tres & viginti gaudentes pace Britanni Pax Angliæ per xxiii. annos.
Annos tranquilla, terraq; mariq; vagentur
Immunes damni, quod fert lachrymabile bellum.
Nec pacis ſtudioſa domi ſolummodo ciues
Tutata eſt, voluit toto conamine mentis
Atque voluntatis propenſæ inhibere furores
Externi populi, telo ſibi vulnus acuto
Infligentis, & in mortem ſub Marte ruentis
Horriſono, fratri cùm mutua vulnera frater,
Vicino dirum lœthum cùm proximus infert.
Velle hominum eſt præuertentis ſub Numinis vmbra,

Perficit at re velle ſuum ſine Numine nemo,
Quod pars fortè hominum grauiore miretur iniqua
Supplicio plecti, latet aut hæc cognita ſoli
Cauſa Deo mundi moderanti cuncta ſuopte
Arbitrio, cuiuſq; opus alti machina cœli.

Multiplex Eliſabethæ virtus.

Nobilis & præſtans eſt ignoſcentia virtus,
Hæc quanquàm potis eſt, ſi vult, excelſior & vis
Mentis ineſt, iram ſtrictis compeſcit habenis,
Delictis mulctam grauibus quandoque remittens.
Hoc priuata priùs non dum diademate ſumpto
Fecerat, hoc facit & Princeps diademate ſumpto.
Illata eſt vehemens a magno iniuria Rege,
Qui multas calido ſpes concipiebat opimas
Pectore, bile tumens aliena rapacior acri
Attraxit, ſi pace mihi fas vera fateri
Magnanimi Regis, contra præcepta Tonantis,
Alterius quod iuris erat cupiebat auarus,
Perſoluit q; ſuo mox dignam crimine pœnam,
Mulctatus medio mortis mercede triumpho.
Eliſabetha domi conſedit neſcia facti.
Quis propugnator noſtra pro Principe tanta
Confecit ſubitò celeri miracula nutu?
Quis cauſam regni tanto defendit ab hoſte,
Quis? niſi qui cœlum, terras, & temperat æquor.

1560. *Quid nurus extincto dilecti patre mariti,*
Aggreſſuſq; noui trux eius auunculus autor,
In Scotiam mittens Hyberno ſydere Gallos
Complures, ſæuo pars quorum turbine merſa
Fluctibus in medijs magni tentaminis aſprum
Neſcijt euentum, vallo pars cætera clauſa,
Et foſſis Lythæ in gremio mutare coacta
Quas cœpit ſedes, in veſtros Gallia fines
Anchitur, propriàs repetens per dedecus oras.
Externo Deus hanc vt defendebat ab hoſte

Deus pugnat pro Eliſabetha.

Reginam noſtram, ſic nullo ſanguine fuſo,
Ecce domi noſtra poſt hæc pro Principe pugnans

Iſtius

Istius regni Boreali in parte morantes
Dignatus fuerat ciues superare rebelles.
Quos Varuicensis Comes, & Sussexius Heros
Perdomat. Houardus vix pugna clarus equestri 1569.
Incœpta, Scotiæ montes fugauit ad altos,
Serius accepto sapit & piscator ab ictu.
Quid nulla dubiáue fide lucratur Hybernus? 1580.
Pestiferæ feruens qui seditionis amator,
Aut syluis tegitur mediáue palude cubare
Assuescit, socius non illius aduena stricto
Cogitur Herois Graij procumbere telo?
Nauibus egressus aderas Wintere, tuasq́;
Bombardas sensere suum proscindere vallum
Hispanus, Papæ & stipatus milite Ductor.
Elisabetha domi fœlici pace trumphat,
Spero, triumphabit quot Debora rexerit annos,
Cui vitam studiumq́; Deus, regniq́; coronam,
Perpetuet, beet, & tranquillo prosperet vsu.
Postq́; hanc exactam vitam studium, atque coronam,
Cœlesti vita, studio, diademate donet.
Amen.

LONDINI,
Excudebat Christophorus Barkerus
Regiæ Maiestati Typographus.
1582.
Cum priuilegio.

MVSEVM
BRITAN
NICVM